

UNIVERZITET SINGIDUNUM
DEPARTMAN ZA POSLEDIPLOMSKE STUDIJE I MEĐUNARODNU
SARADNJU

MASTER RAD

ULOGA I ZNAČAJ INSTRUMENATA ANALIZE
FINANSIJSKIH IZVEŠTAJA U FUNKCIJI DONOŠENJA
POSLOVNIH ODLUKA: STUDIJA SLUČAJA KOMPANIJA U
DELATNOSTI PROIZVODNJE NAMEŠTAJA

Mentor:
Prof. dr Goranka Knežević

Student:
Jelena Jakić 400770/2013

Beograd, 2015. godine

Sadržaj

1. Uvod.....	5
1.1. Predmet istraživanja	5
1.2. Značaj i aktuelnosti istraživanja	5
1.3. Cilj istraživanja	5
1.4. Hipoteze istraživanja	6
1.5. Metode istraživanja	6
1.6. Struktura rada	7
2. Tržište nameštaja u Srbiji	8
2.1. Informacije o privrednom društvu Forma Ideale d.o.o. Kragujevac.....	9
2.2. Informacije o privrednom društvu Simpo a.d. Vranje	9
2.3. Informacije o privrednom društvu Gir d.o.o. Adrani	10
3. Analiza finansijskih izveštaja	11
3.1. Horizontalna analiza	11
3.1.1. Horizontalna analiza bilansa stanja.....	11
3.1.1.1. Komentar horizontalne analize bilansa stanja privrednog društva Forma Ideale	13
3.1.1.2. Komentar horizontalne analize bilansa stanja privrednog društva Simpo	15
3.1.1.3. Komentar horizontalne analize bilansa stanja privrednog društva Gir	17
3.1.2. Horizontalna analiza bilansa uspeha	17
3.1.2.1. Komentar horizontalne analize bilansa uspeha privrednog društva Forma Ideale	18
3.1.2.2. Komentar horizontalne analize bilansa uspeha privrednog društva Simpo.....	20
3.1.2.3. Komentar horizontalne analize bilansa uspeha privrednog društva Gir	21
3.2. Vertikalna analiza	22
3.2.1. Vertikalna analiza bilansa stanja	22
3.2.1.1. Komentar vertikalne analize bilansa stanja privrednog društva Forma Ideale	23
3.2.1.2. Komentar vertikalne analize bilansa stanja privrednog društva Simpo.....	25
3.2.1.3. Komentar vertikalne analize bilansa stanja privrednog društva Gir	26
3.2.2. Vertikalna analiza bilansa uspeha	27
3.2.2.1. Komentar vertikalne analize bilansa uspeha privrednog društva Forma Ideale	28
3.2.2.2. Komentar vertikalne analize bilansa uspeha privrednog društva Simpo	29

3.2.2.3.	Komentar vertikalne analize bilansa uspeha privrednog društva Gir	30
3.3.	Analiza pomoću finansijskih pokazatelja.....	31
3.3.1.	Likvidnost.....	31
3.3.2.	Pokazatelji poslovne aktivnosti	33
3.3.3.	Pokazatelji finansijske strukture	35
3.3.4.	Pokazatelji rentabilnosti (profitabilnosti).....	37
3.3.5.	Analiza gotovinskih tokova.....	40
3.4.	Cash flow analiza	41
4.	Otkrivanje kriminalnih radnji – forenzičko računovodstvo i forenzička revizija	44
4.1.	Forenzičko računovodstvo	44
4.2.	Forenzička revizija.....	44
4.2.1.	Ciljevi forenzičke revizije	45
4.2.2.	Karakteristike forenzičke revizije	45
4.3.	Protivpravno prisvajanje sredstava	46
4.3.1.	Protivpravno prisvajanje gotovine	48
4.3.1.1.	Prisvajanje gotovog novca.....	49
4.3.1.2.	„Branje“ gotovog novca	49
4.3.1.3.	Lažne obaveze	50
4.3.2.	Protivpravno prisvajanje zaliha i druge materijalne imovine.....	51
4.3.2.1.	Neodobreno korišćenje	51
4.3.2.2.	Direktno prisvajanje	52
4.3.2.3.	Faktori rizika protipravnog prisvajanja sredstava	52
4.4.	Lažno finansijsko izveštavanje	53
4.4.1.	Vrste lažnog finansijskog izveštavanja	54
4.4.1.1.	Fiktivni prihodi.....	55
4.4.1.2.	Lažna vremenska razgraničenja	55
4.4.1.3.	Prikrivanje obaveza i troškova	56
4.4.1.4.	Nepravilna obelodanjivanja.....	57
4.4.1.5.	Ostale tehnike lažnog finansijskog izveštavanja	57
4.4.1.6.	Sprečavanje prevara u finansijskim izveštajima	58
4.5.	Pranje novca	58

4.5.1.	Faze pranja novca	59
4.5.2.	Finansiranje terorizma.....	59
4.5.3.	Zakon o sprečavanju pranja novca i finansiranju terorizma u Republici Srbiji	60
4.5.4.	Najčešće šeme pranja novca u Srbiji	61
5.	Beneish M – Score	63
5.1.	M – Score privrednog društva Forma Ideale	65
5.2.	M – Score privrednog društva Simpo	66
5.3.	M – Score privrednog društva Gir	67
6.	Marketing menadžment.....	69
6.1.	Maketing miks privrednog društva Simpo	69
6.1.1.	Proizvod	70
6.1.2.	Cena	70
6.1.3.	Promocija.....	70
6.1.4.	Distribucija	71
6.2.	Društvena odgovornost privrednog društva Simpo	71
6.2.1.	Brendovi Simpo Grupe	72
	Zaključak	73
	Literatura	74

1. Uvod

1.1. Predmet istraživanja

Predmet istraživanja je finansijska analiza privrednih društava iz oblasti proizvodnje nameštaja u Srbiji kroz posmatrana privredna društva (Forma Ideale d.o.o., Simpo a.d. i Gir d.o.o.) za period od 2010, 2011. i 2012. godine. Rezultati poslovanja posmatranih privrednih društava dobijaju se na osnovu analize finansijskih izveštaja.

Glavna svrha finansijskih izveštaja je da pruže informacije o poslovanju privrednih društava na osnovu kojih korisnici finansijskih izveštaja kao što su menadžeri, investitori, kreditori donose svoje poslovne odluke. Menadžeri na osnovu finansijskih izveštaja prate finansijsko stanje privrednog društva, da li ono ostavaruje dobitak ili gubitak kako bi na vreme uočili probleme koji mogu nastati u poslovanju. Finansijski izveštaji mogu pomoći bankama da odluče da li će dati kredit privrednom društvu, dobavljačima da li će privrednom društvu prodati robu da kredit, a investitorima da li da kupe ili prodaju akcije i hartije od vrednosti. Da bi se na osnovu finansijskih izveštaja stekla prava slika o poslovanju privrednih društava oni moraju biti sastavljeni u skladu sa Međunarodnim standardima finansijskog izveštavanja. S obzirom da svaki finansijski izveštaj predstavlja značajan izvor informacija o određenim finansijskim aspektima privrednog društva moguće ih je analizirati. Za potrebe analize finansijskih izveštaja posmatranih privrednih društava korišćene su horizontalna i vertikalna analiza, analiza finansijskih pokazatelja i cash flow analiza. U analizi finansijskih pokazatelja korišćeni su pokazatelji likvidnosti, poslovne aktivnosti, finansijske strukture i rentabilnosti. Rezultati analize u radu prikazani su u različitim oblicima kao što su: tabele, brojevi i grafikoni.

1.2. Značaj i aktuelnosti istraživanja

Analiza finansijskih izveštaja vrši se putem horizontalne i vertikalne analize, analize finansijskih pokazatelja i cash flow analize za svaku godinu posebno, kao i njihovim međusobnim poređenjem u vremenskim periodima, kako bi se sagledalo finansijsko stanje i položaj privrednog društva u odnosu na okruženje.

Kako bi se korisnicima finansijskih izveštaja koji se nalaze van privrednih društava najefikasnije predočile informacije sakupljene i obrađene u računovodstvenom sistemu kao i informacije o uspešnosti poslovanja privrednog društva potrebno je sastaviti finansijske izveštaje.

1.3. Cilj istraživanja

Naučni cilj je opis finansijske analize delatnosti proizvodnje nameštaja u Srbiji i specifičnosti finansijske analize privrednih društava koja posluju u ovoj delatnosti.

Društveni cilj istraživanja je da se čitaocu pruže neophodne informacije o analizi finansijskih izveštaja privrednih društava, koje su neophodne za poboljšanje uspešnosti ovih privrednih društava.

1.4. Hipoteze istraživanja

Generalna hipoteza ovog istraživanja glasi: da MSFI standardi doprinose kvalitetnijem finansijskom izveštavanju i poslovnim odlukama menadžera.

Posebne hipoteze:

- Međunarodni računovodstveni standardi (MRS) i Međunarodni standardi finansijskog izveštavanja (MSFI) definišu sastavljanje finansijskih izveštaja
- Zakon o računovodstvu i reviziji reguliše finansijsko i revizorsko izveštavanje privrednog društva
- Zakon o privrednim društvima uređuje poslovanje privrednih društava i preduzetnika
- Horizontalna i vertikalna analiza determinišu postupak analize finansijskih izveštaja
- Finansijski pokazatelji definišu finansijsko stanje privrednih društava
- Pad standarda stanovništva i skupi krediti drastično su se odrazili i na pad prodaje nameštaja

1.5. Metode istraživanja

S obzirom na specifičnost i interdisciplinarnost, a na osnovu postavljenog cilja i hipoteza ovog istraživanja odabrane su naučne metode koje će svojom kombinacijom činiti metodiku rada.¹ Kako bi zadovoljili osnovne metodološke zahteve - objektivnost, pouzdanost, opštost i sistematičnost, primenjene su:

- Osnovne metode: metod analize i sinteze, induktivna i deduktivna metoda, metode deskripcije, apstrakcije, konkretizacije i komparacije.
- Opštenaučne metode: istorijsko komparativna metoda, statistička, aksiomska, analitičko-deduktivna i hipotetičko-deduktivna metoda.
- Posebne naučne metode: metoda klasifikacije, strukturalizacije, aksiologizacije, dijalektički metod.
- Ispitivanje i analiza sadržaja primarne i sekundarne građe kao i metode prikupljanja podataka (analiza sadržaja dokumenata već vršenih istraživanja i statistička analiza u funkciji metode prikupljanja podataka).

¹ Određivanje metoda istraživanja prema M.Miljević, Metodologija naučnog rada, Filozofski fakultet, Univerzitet u Istočnom Sarajevu, Pale, 2007

1.6. Struktura rada

Prvi deo rada obuhvata uvodni deo koji se bazira na predmetu istraživanja, njegovom značaju i aktuelnosti. Dalje su ustanovljeni ciljevi, postavljene hipoteze, definisane metode istraživanja i dat je kratak opis strukture rada.

U drugom delu rada ukratko je predstavljeno tržište nameštaja u Srbiji i privredna društva koja čine uzorak.

U trećem delu rada objašnjeni su pojmovi horizontalne i vertikalne analize, analize finansijskih pokazatelja i cash flow analize i kako se oni izračunavaju, a uporedo su i prikazani rezultati analize posmatranih privrednih društava sa tabelarnim i grafičkim prikazima.

U četvrtom delu objašnjeni su pojmovi forenzičkog računovodstva i forenzičke revizije, protivpravnog prisvajanja sredstava, lažnog finansijskog izveštavanja, kao i pranja novca gde su objašnjene faze pranja novca i finansiranje terorizma. Posvećena je pažnja zakonu o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorizma u Republici Srbiji i pomenute su najčešće šeme pranja novca u Srbiji.

U petom delu rada objašnjen je Beneish-ov M-Score, varijable na kojima se zasniva M-Score i formule za njihovo izračunavanje a prikazani su i rezultati M-Scora posmatranih privrednih društava.

U šestom delu rada ukratko je predstavljen marketing miks i društvena odgovornost privrednog društva Simpo.

Na kraju rada dat je zaključak i korišćena literatura.

2. Tržište nameštaja u Srbiji

Veći deo drvne industrije koja godinama beleži suficit čini industrija nameštaja u kojoj posluje 676 privrednih društava i koja zapošljava 13.100 radnika. Ekonomska kriza dovela je do opadanja kupovne moći potrošača pa je samim tim došlo i do smanjenja prodaje nameštaja.

U Srbiji proizvođači nameštaja orijentisali su se na proizvodnju tapaciranog, pločastog i masivnog nameštaja.

Tražnja za tapaciranim nameštajem počinje da raste od 2000. godine kada su banke počele da plasiraju potrošačke kredite.

Karakteristika naših privrednih društava je da ne dozvoljavaju serijsku proizvodnju, već u ponudi imaju mnoštvo modela koji su izrađeni u različitim bojama i materijalima. Na tržištu Srbije u proizvodnji tapaciranog nameštaja dominira Simpo. Pored njega proizvodnjom tapaciranog nameštaja bave se još „Dallas“ iz Tutina, „Lagado“, „Eurosalon“ i drugi.

Srbija ima dugu tradiciju u proizvodnji masivnog nameštaja. Prednosti su to što Srbija ima šume pa samim tim i sirovinu, jeftinu energiju i nisku cenu radne snage i nalazi se na dobroj geografskoj lokaciji koja joj omogućava isporuku malih ili velikih količina nameštaja u kratkom vremenskom periodu. S obzirom da su orijentisani na izvozna tržišta danas skoro svi proizvođači masivnog nameštaja uspešno posluju. Od privrednih društava izdvajaju se „GIR“ iz Adrana kod Kraljeva, „Kolarević“ iz Pojata kod Kruševca, „Ginko“ iz Požege i drugi.

Sa početkom uvoza medijapana i ploča iverice devedesetih godina počinje da se razvija proizvodnja pločastog nameštaja. Privredna društva koja se bave proizvodnjom pločastog nameštaja počinju da prave nameštaj po meri. Od 2000. godine dolazi do povećane tražnje na domaćem tržištu i tada se pristupa osavremenjavanju linija za proizvodnju pločastog nameštaja. Kod nas proizvodnjom se bave „Forma Ideale“, „Jela“ i drugi.²

Tabela 1: Proizvodnja nameštaja u Srbiji u periodu od 2010. do 2012. godine

Godina	2010	2011	2012
Proizvodnja nameštaja	102,4	79,8	103,4

Izvor: <http://webrzs.stat.gov.rs/WebSite/Default.aspx>

U tabeli je prikazana proizvodnja nameštaja u Srbiji u periodu od 2010. do 2012. godine. Primetno je da se proizvodnja nameštaja u 2011. godini u odnosu na 2010. godinu smanjila za 20,2%, dok se u 2012. u odnosu na 2011. godinu povećala za 3,4%.

Industrija nameštaja je jedna od retkih prerađivačkih industrija koja pravi suficit u izvozu. U 2012. godini je taj suficit iznosio 60 miliona dolara. Ova industrija je 2012. godine ostvarila izvoz u iznosu od 246 miliona dolara, dok je uvoz bio 186 miliona. Za pločasti nameštaj koji je jeftiniji su više zainteresovane zemlje u okruženju, dok nameštaj od masiva naručuju zahtevnija tržišta EU. Od novih tržišta, tržište Rusije je sve zanimljivije i značajnije, a količina nameštaja koji se tamo izveze povećava se iz godine u godinu.³

Na tržištu nameštaja u Srbiji posluje 676 privrednih društava. S obzirom da su se proizvođači nameštaja orijentisali na proizvodnju tapaciranog, pločastog i masivnog nameštaja u nastavku

² http://www.siepa.gov.rs/files/pdf/Industrija_name%C5%A1taja_i_prerade_drveta.pdf, pregledano 23.03.2014.

³ <http://siepa.gov.rs/files/pdf2010/Exporter%2021.pdf>, pregledano 23.03.2014.

rada uzorak čine privredno društvo Forma Ideale koje se izdvaja u proizvodnji pločastog nameštaja, privredno društvo Simpo koje je dominantno u proizvodnji tapaciranog nameštaja i privredno društvo Gir koje je najpoznatije što se tiče proizvodnje masivnog nameštaja.

2.1. Informacije o privrednom društvu Forma Ideale d.o.o. Kragujevac

Samostalna zanatska radnja EL-EN osnovana je 1995. godine. Bavila se proizvodnjom set stolova u kombinaciji punog drveta, stakla i pločastog materijala.

Ubrzo je uspostavila saradnju i postala dobavljač drugim prodavcima nameštaja.

Uzimajući u obzir veliku zainteresovanost kupaca, potražnja je postala veća od mogućnosti proizvodnje što je zahtevalo širenje proizvodnih kapaciteta.

U Zaječaru je 2001. godine otvoren prvi maloprodajni objekat a zatim i u Nišu i Kragujevcu.

Pod nazivom SZTR EL-EN Forma Ideale ovo privredno društvo radi do 2004. godine kada se osniva Forma Ideale d.o.o. kao privatno privredno društvo.

Danas se Forma Ideale bavi proizvodnjom i distribucijom nameštaja, kroz veleprodajnu i maloprodajnu mrežu. U ovom privrednom društvu radi oko 1100 radnika u 25 salona nameštaja širom Srbije. Veleprodajnu mrežu Forma Ideale čini preko 250 kupaca u inostranstvu i oko 90 kupaca u našoj zemlji. Forma Ideale izvozi na tržištima CEFTA (Bosna i Hercegovina, Crna Gora, Makedonija, Albanija i Moldavija) i EU, Kazahstana, Rusije i Belorusije.

Forma Ideale spada u velika privredna društva.⁴

2.2. Informacije o privrednom društvu Simpo a.d. Vranje

SIMPO Grupa razvila se iz Fabrike nameštaja „Sima Pogačarević“, koja je počela s radom 29. novembra 1963. godine i imala 371 radnika. Tadašnje privredne okolnosti dovele su do toga da je fabrika u prve četiri godine svog rada beležila gubitke i bila pred stečajem. Imenovanje današnjeg predsednika SIMPO a.d., Dragana Tomića za generalnog direktora 1967. godine, predstavljalo je prekretnicu u radu Simpa i označilo je početak ubrzanog razvoja i modernizacije kapaciteta koji traju do danas. Već na kraju 1968. godine pravno lice ostvaruje pozitivan rezultat. U periodu između 1970. i 1980. godine Simpo je postao bogatiji za fabriku dušeka, pogon kartonaže, pilanu sa sušarom, rekreacioni centar na Pržaru, poslovni centar u Beogradu, fabriku štofova, mehaničarsku radionicu i radnički restoran.

Period od 1980-1990. je period najvećih uspeha Simpa, kada se proizvodna delatnost širi na proizvodnju tekstila, tepiha, hemije... Prema broju radnika i po proizvodnim kapacitetima, Simpo je u ovom periodu bio jedan od najvećih privrednih društava za proizvodnju nameštaja u Evropi koji je tada izvozio u 40 zemalja sveta.

Period od 1990.do 2000. godine obeležen je raspadom zemlje, hiperinflacijom, sankcijama, bombardovanjem Srbije. Simpo kao veliki sistem pretrpeo je veliku direktnu i indirektnu štetu. Raspadom Jugoslavije Simpo je izgubio najveći deo nacionalnog tržišta.

⁴ <http://www.formaideale.rs/o-nama/>, pregledano 25.03.2014.

U poslednjoj deceniji prošlog veka Simpo ulazi u nove delatnosti, koje od tada neprestano širi. U cilju povećanja efikasnosti poslovanja, 2003. godine izvršena je strukturna transformacija Simpa na matično i zavisna pravna lica. Period od 2006. godine karakteriše ubrzana modernizacija proizvodnih kapaciteta, izgradnja nove fabrike puhina (sundera), širenje izvoza i konstantan rad na unapređenju maloprodajne mreže i standardizaciji trgovinskih objekata na području Srbije i republikama bivše Jugoslavije.

Privredno društvo bavi se proizvodnjom nameštaja i plasmanom na domaće i inostrano tržište. Simpo spada u najveće evropske proizvođače nameštaja. Ima razgranatu maloprodajnu mrežu u zemlji i inostranstvu a čini je više od 60 robnih kuća i prodajnih salona. Na inostranom tržištu je prisutan više od 40 godina, a njihovi proizvodi su poznati u preko 30 svetskih zemalja.⁵

2.3. Informacije o privrednom društvu Gir d.o.o. Adrani

Pravno lice je osnovano 23. marta 1993. godine u privatnoj svojini čiji je inokosan vlasnik osnivač Radović Radovan. Društvo je razvrstano u srednje pravno lice.

Privredno društvo GIR iz Kraljeva, bavi se proizvodnjom i distribucijom savremenog nameštaja od punog drveta hrasta, kao i izvođenjem projekata na enterijeru i arhitekturi.

Iako posluje već šesnest godina, svoje prvo tržišno predstavljanje u proizvodnji nameštaja od punog drveta GIR je zabeležio 2001. godine. Ta godina označava i početak saradnje sa svetski poznatom kompanijom ETHNICRAFT iz Belgije. Zahvaljujući ovoj dugogodišnjoj saradnji, konstantim ulaganjem u kvalitet proizvoda i proizvodnih kapaciteta, GIR je danas lider u izvozu nameštaja od punog drveta hrasta.⁶

⁵ <http://www.simpogroup.com/detail.php?lan=second&obl=O%20NAMA&obl1=Simpo%20Grupa>, pregledano 25.03.2014.

⁶ <http://gir.rs/index.php?show=content&part=view&id=7>, pregledano 25.03.2014.

3. Analiza finansijskih izveštaja

Finansijska analiza predstavlja detaljno ispitivanje finansijskih izveštaja privrednog društva sa ciljem da se oceni finansijska situacija i uspešnost poslovanja i sposobnost privrednog društva da stvori gotovinu. Predmet analize su finansijski izveštaji: bilans stanja, bilans uspeha, izveštaj o tokovima gotovine, izveštaj o promenama na kapitalu i napomene.

Analiza finansijskih izveštaja posmatranih privrednih društava biće vršena na osnovu:

- horizontane analize,
- vertikalne analize,
- analize finansijskih pokazatelja i
- cash flow analize.

3.1. Horizontalna analiza

Horizontalna analiza predstavlja poređenje bilansnih pozicija u bilansu stanja i bilansu uspeha tekućeg i prethodnog izveštajnog perioda. Reč je o komparativnoj (uporednoj) analizi čija je svrha da se utvrde povećanja ili smanjenja do kojih je došlo između tekućeg i prethodnog izveštajnog perioda.

Prvi korak u ovoj analizi je da se izračuna razlika između iznosa pozicija između tekućeg i prethodnog perioda, na sledeći način:⁷

$$\text{Razlika (u apsolutnom iznosu)} = \text{Tekući period} - \text{Prethodni period}$$

Drugi korak se odnosi na izražavanje ove razlike u procentima na sledeći način:

$$(\text{Razlika} / \text{Prethodni period}) \times 100$$

3.1.1. Horizontalna analiza bilansa stanja

Tabela 2: Horizontalna analiza bilansa stanja privrednog društva Forma Ideale

AOP	Pozicija	Forma Ideale DOO Kragujevac						
		2010	2011	Promena	Promena u %	2012	Promena	Promena u %
A K T I V A								
1	A. STALNA IMOVINA (002 + 003 + 004 + 005 + 009)	€ 18.526,89	€ 18.955,50	€ 428,61	2,31%	€ 17.586,54	-€ 1.368,97	-7,22%
4	III. NEMATERIJALNA ULAGANJA	€ 1.706,44	€ 1.804,63	€ 98,19	5,75%	€ 1.593,47	-€ 211,16	-11,70%
5	IV. NEKRETNINE, POSTROJENJA, OPREMA I BIOLOŠKA SREDSTVA (006 + 007 + 008)	€ 8.706,76	€ 9.411,53	€ 704,77	8,09%	€ 8.342,54	-€ 1.068,99	-11,36%
6	1. Nekretnine, postrojenja i oprema	€ 6.409,97	€ 7.030,99	€ 621,02	9,69%	€ 6.126,82	-€ 904,17	-12,86%
7	2. Investicione nekretnine	€ 2.296,80	€ 2.380,54	€ 83,74	3,65%	€ 2.215,72	-€ 164,82	-6,92%
9	V. DUGOROČNI FINANSIJSKI PLASMANI (010+011)	€ 8.113,69	€ 7.739,34	-€ 374,35	-4,61%	€ 7.650,53	-€ 88,82	-1,15%

⁷ Knežević G., *Analiza finansijskih izveštaja*, Univerzitet Singidunum, Beograd, 2012, str. 105

**Uloga i značaj instrumenata analize finansijskih izveštaja u funkciji donošenja poslovnih odluka:
studija slučaja kompanija u delatnosti proizvodnje nameštaja**

10	1. Učešća u kapitalu	€ 64,21	€ 159,82	€ 95,61	148,91%	€ 164,83	€ 5,01	3,13%
11	2. Ostali dugoročni finansijski plasmani	€ 8.049,48	€ 7.579,52	-€ 469,96	-5,84%	€ 7.485,70	-€ 93,82	-1,24%
12	B. OBRTNA IMOVINA (013 + 014 + 015)	€ 27.240,31	€ 26.008,67	-€ 1.231,64	-4,52%	€ 23.507,18	-€ 2.501,50	-9,62%
13	I. ZALIHE	€ 1.151,47	€ 9.356,21	€ 8.204,74	712,54%	€ 8.887,82	-€ 468,39	-5,01%
15	III. KRATKOROČNA POTRAŽIVANJA, PLASMANI I GOTOVINA (016 + 017 + 018 + 019 + 020)	€ 16.610,01	€ 16.652,47	€ 42,46	0,26%	€ 14.267,61	-€ 2.384,86	-14,32%
16	1. Potraživanja	€ 9.873,13	€ 10.370,18	€ 497,05	5,03%	€ 7.488,87	-€ 2.881,32	-27,78%
17	2. Potraživanja za više plaćen porez na dobitak	€ 169,97	€ 94,12	-€ 75,85	-44,63%	€ -	-€ 94,12	100,00%
18	3. Kratkoročni finansijski plasmani	€ 3.526,87	€ 3.433,68	-€ 93,19	-2,64%	€ 3.077,43	-€ 356,25	-10,38%
19	4. Gotovinski ekvivalenti i gotovina	€ 1.268,43	€ 1.845,50	€ 577,07	45,50%	€ 3.915,76	€ 2.070,26	112,18%
20	5. Porez na dodatu vrednost i aktivna vremenska razgraničenja	€ 1.771,61	€ 908,98	-€ 862,63	-48,69%	€ 137,30	-€ 771,69	-84,90%
22	G. POSLOVNA IMOVINA (001 + 012 + 021)	€ 45.767,21	€ 44.964,18	-€ 803,03	-1,75%	€ 41.093,71	-€ 3.870,47	-8,61%
24	Đ. UKUPNA AKTIVA (022 + 023)	€ 45.767,21	€ 44.964,18	-€ 803,03	-1,75%	€ 41.093,71	-€ 3.870,47	-8,61%
25	E. VANBILANSNA AKTIVA	€ 5.820,52	€ 3.917,02	-€ 1.903,49	-32,70%	€ 386,78	-€ 3.530,24	-90,13%
PASIVA								
101	A. KAPITAL (102+103+104+105+106-107+108-109-110)	€ 15.802,01	€ 16.791,86	€ 989,84	6,26%	€ 16.836,24	€ 44,39	0,26%
102	I. OSNOVNI KAPITAL	€ 966,67	€ 974,59	€ 7,92	0,82%	€ 896,79	-€ 77,80	-7,98%
104	III. REZERVE	€ 1.667,66	€ 1.681,32	€ 13,66	0,82%	€ 1.547,11	-€ 134,21	-7,98%
105	IV. REVALORIZACIONE REZERVE	€ 1.009,19	€ 1.017,46	€ 8,27	0,82%	€ 936,24	-€ 81,22	-7,98%
108	VII. NERASPOREĐENI DOBITAK	€ 12.158,49	€ 13.118,48	€ 959,99	7,90%	€ 13.456,09	€ 337,61	2,57%
111	B. DUGOROČNA REZERVISANJA I OBAVEZE (112 + 113 + 116)	€ 29.913,10	€ 28.083,88	-€ 1.829,21	-6,12%	€ 24.125,04	-€ 3.958,85	-14,10%
113	II. DUGOROČNE OBAVEZE (114 + 115)	€ 11.774,46	€ 7.975,95	-€ 3.798,50	-32,26%	€ 8.789,45	€ 813,49	10,20%
114	1. Dugoročni krediti	€ 7.871,77	€ 4.053,81	-€ 3.817,97	-48,50%	€ 8.360,15	€ 4.306,34	106,23%
115	2. Ostale dugoročne obaveze	€ 3.902,68	€ 3.922,15	€ 19,46	0,50%	€ 429,30	-€ 3.492,85	-89,05%
116	III. KRATKOROČNE OBAVEZE (117 + 118 + 119 + 120 + 121 + 122)	€ 18.138,64	€ 20.107,93	€ 1.969,29	10,86%	€ 15.335,59	-€ 4.772,34	-23,73%
117	1. Kratkoročne finansijske obaveze	€ 9.273,94	€ 11.349,49	€ 2.075,55	22,38%	€ 8.159,24	-€ 3.190,25	-28,11%
119	3. Obaveze iz poslovanja	€ 8.022,42	€ 8.036,91	€ 14,48	0,18%	€ 6.436,04	-€ 1.600,86	-19,92%
120	4. Ostale kratkoročne obaveze	€ 812,90	€ 691,36	-€ 121,53	-14,95%	€ 629,62	-€ 61,75	-8,93%
121	5. Obaveze po osnovu poreza na dodatu vrednost i ostalih javnih prihoda i pasivna vremenska razgraničenja	€ 29,38	€ 30,17	€ 0,79	2,67%	€ 34,73	€ 4,56	15,10%
122	6. Obaveze po osnovu poreza na dobitak	€ -	€ -	€ -		€ 75,96	€ 75,96	
123	V. ODLOŽENE PORESKE OBAVEZE	€ 52,10	€ 88,44	€ 36,34	69,76%	€ 132,43	€ 44,00	49,75%
124	G. UKUPNA PASIVA (101 + 111 + 123)	€ 45.767,21	€ 44.964,18	-€ 803,03	-1,75%	€ 41.093,71	-€ 3.870,47	-8,61%
125	D. VANBILANSNA PASIVA	€ 5.820,52	€ 3.917,02	-€ 1.903,49	-32,70%	€ 386,78	-€ 3.530,24	-90,13%

3.1.1.1. Komentar horizontalne analize bilansa stanja privrednog društva Forma Ideale

Na primeru privrednog društva Forma Ideale, gde posmatramo njegovo poslovanje tokom 2010, 2011, 2012. godine, možemo uočiti da je došlo do smanjenja aktive odnosno pasive u 2011. godini u odnosu na 2010. godinu za 1,75% i da se u 2012. u odnosu na 2011. godinu nastavlja trend opadanja za 8,61%. Jednakost aktive i pasive prizilazi iz jednakosti osnovne bilansne jednačine:

$$\text{AKTIVA} = \text{PASIVA} \text{ ili } \text{AKTIVA} = \text{OBAVEZE} + \text{KAPITAL}$$

Stalna imovina u 2011. godini beleži rast od 2,31% u odnosu na prethodnu godinu. Međutim, u 2012. godini stalna imovina se smanjuje za 7,22%. To se može pripisati smanjenju nematerijalnih ulaganja kao i smanjenju nekretnina, postrojenja i opreme, što bi značilo da privredno društvo nije ulagalo u rast i razvoj.

Što se tiče obrtno imovine, ona se u 2011. godini u odnosu na prethodnu godinu neznatno smanjila za 4,52% i nastavlja svoj pad u 2012. godini za 9,62%. Zabeležen je značajan rast zaliha u 2011. godini u odnosu na prethodnu godinu u iznosu od 712,54%, dok se u 2012. godini zalihe smanjuju za 5,01%. Kratkoročna potraživanja, plasmani i gotovina u 2012. godini u odnosu na prethodnu godinu smanjili su se za 14,32%. Najveći uticaj na njih imalo je smanjenje potraživanja za 27,78%. Smanjenje potraživanja donosi i smanjeni rizik od nenaplate potraživanja od kupaca u zemlji i inostranstvu i ostalih potraživanja. Došlo je do povećanja gotovine i gotovinskih ekvivalenata u 2011. godini u odnosu na prethodnu godinu za 45,50% i nastavlja se njihov rast u 2012. godini za 112,18%. Pozicija porez na dodatu vrednost i aktivna vremenska razgraničenja smanjena je u 2011. godini za 48,69% i u 2012. nastavlja se njeno smanjenje za 84,90%.

U okviru pasive bilansa stanja primećujemo blagi rast kapitala u 2011. godini u odnosu na 2010. godinu.

U 2011. godini dugoročne obaveze smanjene su za 32,62%, dok u 2012. godini dolazi do njihovog povećanja za 10,20%. Dugoročni krediti su se u 2011. godini u odnosu na prethodnu godinu smanjili za 48,50%, što znači da je privredno društvo isplatilo deo svojih dugoročnih kredita. U 2012. godini u odnosu na 2011. godinu dolazi do njihovog povećanja za 106,23% što znači da se privredno društvo dugoročno zadužilo. U 2012. godini dolazi do smanjenja ostalih dugoročnih obaveza za 89,05%.

Kratkoročne obaveze u 2011. godini u odnosu na prethodnu godinu povećale su se za 10,86%. Kratkoročne finansijske obaveze povećane su za 22,38%, ostale kratkoročne obaveze smanjene su za 14,95%. U 2012. godini u odnosu na 2011. godinu kratkoročne obaveze se smanjuju za 23,73%. U strukturi kratkoročnih obaveza došlo je do smanjenja kratkoročnih finansijskih obaveza za 28,11%, obaveza iz poslovanja za 19,92% i ostalih kratkoročnih obaveza za 8,93%. Smanjenje obaveza iz poslovanja znači da je privredno društvo izmirilo deo svojih obaveza prema dobavljačima.

***Uloga i značaj instrumenata analize finansijskih izveštaja u funkciji donošenja poslovnih odluka:
studija slučaja kompanija u delatnosti proizvodnje nameštaja***

Tabela 3: Horizontalna analiza bilansa stanja privrednog društva Simpo

AOP	Pozicija	Simp AD Vranje						
		2010	2011	Promena	Promena u %	2012	Promena	Promena u %
AKTIVA								
1	A. STALNA IMOVINA (002 + 003 + 004 + 005 + 009)	€ 91.334,55	€ 92.255,92	€ 921,36	1,01%	€ 82.650,66	-€ 9.605,26	-10,41%
4	III. NEMATERIJALNA ULAGANJA	€ 433,59	€ 303,93	-€ 129,67	-29,91%	€ 292,64	-€ 11,28	-3,71%
5	IV. NEKRETNINE, POSTROJENJA, OPREMA I BIOLOŠKA SREDSTVA (006 + 007 + 008)	€ 46.262,03	€ 46.377,29	€ 115,26	0,25%	€ 41.091,87	-€ 5.285,41	-11,40%
6	1. Nekretnine, postrojenja i oprema	€ 46.262,03	€ 46.377,29	€ 115,26	0,25%	€ 40.172,43	-€ 6.204,85	-13,38%
7	2. Investicione nekretnine	€ -	€ -	€ -		€ 919,44	€ 919,44	
9	V. DUGOROČNI FINANSIJSKI PLASMANI (010+011)	€ 44.638,93	€ 45.574,70	€ 935,77	2,10%	€ 41.266,14	-€ 4.308,57	-9,45%
10	1. Učešća u kapitalu	€ 37.893,74	€ 40.591,59	€ 2.697,86	7,12%	€ 39.038,52	-€ 1.553,08	-3,83%
11	2. Ostali dugoročni finansijski plasmani	€ 6.745,20	€ 4.983,11	-€ 1.762,09	-26,12%	€ 2.227,62	-€ 2.755,49	-55,30%
12	B. OBRITNA IMOVINA (013 + 014 + 015)	€ 93.698,10	€ 92.446,49	-€ 1.251,61	-1,34%	€ 95.943,05	€ 3.496,55	3,78%
13	I. ZALIHE	€ 28.654,20	€ 29.501,61	€ 847,41	2,96%	€ 26.378,97	-€ 3.122,64	-10,58%
14	II. STALNA SREDSTVA NAMENJENA PRODAJI I SREDSTVA POSLOVANJA KOJE SE OBUSTAVLJA	€ 107,03	€ 107,90	€ 0,88	0,82%	€ 99,29	-€ 8,61	-7,98%
15	III. KRATKOROČNA POTRAŽIVANJA, PLASMANI I GOTOVINA (016 + 017 + 018 + 019 + 020)	€ 64.936,88	€ 62.836,98	-€ 2.099,90	-3,23%	€ 69.464,78	€ 6.627,80	10,55%
16	1. Potraživanja	€ 35.999,53	€ 40.312,50	€ 4.312,96	11,98%	€ 24.060,77	-€ 16.251,73	-40,31%
18	3. Kratkoročni finansijski plasmani	€ 5.035,13	€ 1.202,04	-€ 3.833,08	-76,13%	€ 18.801,51	€ 17.599,47	1464,13%
19	4. Gotovinski ekvivalenti i gotovina	€ 1.048,50	€ 1.195,80	€ 147,30	14,05%	€ 990,55	-€ 205,25	-17,16%
20	5. Porez na dodatu vrednost i aktivna vremenska razgraničenja	€ 22.853,72	€ 20.126,63	-€ 2.727,08	-11,93%	€ 25.611,95	€ 5.485,31	27,25%
21	V. ODLOŽENA PORESKA SREDSTVA	€ 3,64	€ -	-€ 3,64	100,00%	€ -	€ -	
22	G. POSLOVNA IMOVINA (001 + 012 + 021)	€ 185.036,29	€ 184.702,41	-€ 333,89	-0,18%	€ 178.593,70	-€ 6.108,71	-3,31%
24	D. UKUPNA AKTIVA (022 + 023)	€ 185.036,29	€ 184.702,41	-€ 333,89	-0,18%	€ 178.593,70	-€ 6.108,71	-3,31%
25	E. VANBILANSNA AKTIVA	€ 1.458,46	€ 4.359,87	€ 2.901,41	198,94%	€ 3.710,57	-€ 649,30	-14,89%
PASIVA								
101	A. KAPITAL (102+103+104+105+106-107+108-109-110)	€ 63.779,05	€ 64.680,00	€ 900,95	1,41%	€ 54.846,27	-€ 9.833,72	-15,20%
102	I. OSNOVNI KAPITAL	€ 62.165,59	€ 62.674,90	€ 509,31	0,82%	€ 57.671,97	-€ 5.002,93	-7,98%
105	IV. REVALORIZACIONE REZERVE	€ 111,17	€ 107,36	-€ 3,81	-3,43%	€ 230,81	€ 123,45	114,99%
108	VII. NERASPOREĐENI DOBITAK	€ 1.502,29	€ 1.897,74	€ 395,45	26,32%	€ 1.746,25	-€ 151,48	-7,98%
109	VIII. GUBITAK	€ -	€ -	€ -		€ 4.802,75	€ 4.802,75	
111	B. DUGOROČNA REZERVISANJA I OBAVEZE (112 + 113 + 116)	€ 121.142,95	€ 119.933,21	-€ 1.209,74	-1,00%	€ 123.675,39	€ 3.742,18	3,12%
113	II. DUGOROČNE OBAVEZE (114 + 115)	€ 60.544,67	€ 65.041,54	€ 4.496,86	7,43%	€ 66.934,69	€ 1.893,15	2,91%

***Uloga i značaj instrumenata analize finansijskih izveštaja u funkciji donošenja poslovnih odluka:
studija slučaja kompanija u delatnosti proizvodnje nameštaja***

114	1. Dugoročni krediti	€ 18.092,90	€ 24.347,20	€ 6.254,30	34,57%	€ 28.961,93	€ 4.614,73	18,95%
115	2. Ostale dugoročne obaveze	€ 42.451,78	€ 40.694,34	-€ 1.757,44	-4,14%	€ 37.972,75	-€ 2.721,58	-6,69%
116	III. KRATKOROČNE OBAVEZE (117 + 118 + 119 + 120 + 121 + 122)	€ 60.598,28	€ 54.891,67	-€ 5.706,60	-9,42%	€ 56.740,70	€ 1.849,03	3,37%
117	1. Kratkoročne finansijske obaveze	€ 14.122,28	€ 11.917,23	-€ 2.205,05	-15,61%	€ 13.020,92	€ 1.103,69	9,26%
119	3. Obaveze iz poslovanja	€ 25.642,76	€ 22.206,45	-€ 3.436,31	-13,40%	€ 21.528,03	-€ 678,42	-3,06%
120	4. Ostale kratkoročne obaveze	€ 19.355,15	€ 18.960,00	-€ 395,15	-2,04%	€ 20.337,06	€ 1.377,07	7,26%
121	5. Obaveze po osnovu poreza na dodatu vrednost i ostalih javnih prihoda i pasivna vremenska razgraničenja	€ 1.460,93	€ 1.791,21	€ 330,28	22,61%	€ 1.840,10	€ 48,89	2,73%
122	6. Obaveze po osnovu poreza na dobitak	€ 17,16	€ 16,78	-€ 0,38	-2,19%	€ 14,59	-€ 2,19	-13,07%
123	V. ODLOŽENE PORESKE OBAVEZE	€ -	€ 89,20	€ 89,20		€ 72,04	-€ 17,16	-19,24%
124	G. UKUPNA PASIVA (101 + 111 + 123)	€ 185.036,29	€ 184.702,41	-€ 333,89	-0,18%	€ 178.593,70	-€ 6.108,71	-3,31%
125	D. VANBILANSNA PASIVA	€ 1.458,46	€ 4.359,87	€ 2.901,41	198,94%	€ 3.710,57	-€ 649,30	-14,89%

3.1.1.2. Komentar horizontalne analize bilansa stanja privrednog društva Simpo

U bilansu stanja privrednog društva Simpo možemo primetiti da je došlo do blagog smanjenja aktive odnosno pasive u 2011. godini u odnosu na 2010. godinu za 0,18% i da se u 2012. godini nastavlja smanjenje za 3,31%.

Možemo uočiti da je stalna imovina u 2011. godini u odnosu na prethodnu godinu blago porasla za svega 1,01%, dok u 2012. godini u odnosu na prethodnu godinu beleži smanjenje od 10,41%. Na smanjenje stalne imovine u pomenutom periodu uticale su sledeće pozicije: smanjena su nematerijalna ulaganja kao i nekretnine, postrojenja i oprema što znači da Simpo nije ulagao u rast i razvoj, smanjeni su dugoročni finansijski plasmani za 9,45%, došlo je do smanjenja ostalih dugoročnih finansijskih plasmana za 55,30%.

Što se tiče obrtne imovine, ona se u 2011. godini u odnosu na prethodnu blago smanjila za 1,34%, dok se u 2012. povećala za 3,78%. Na povećanje obrtne imovine u 2012. godini najviše su uticali kratkoročni finansijski plasmani koji beleže značajno povećanje za 1464,13%. Zalihe su se blago povećale u 2011. godini u odnosu na 2010. godinu, dok su se u 2012. smanjile za 10,58%. Došlo je i do povećanja potraživanja u 2011. godini u odnosu na prethodnu za 11,98%, dok se u 2012. godini značajno smanjuju za 40,31% što znači da je privredno društvo uspelo da naplati deo svojih potraživanja od kupaca u zemlji i inostranstvu i ostalih potraživanja.

U strukturi pasive kapital se u 2012. godini u odnosu na 2011. godinu smanjio za 15,20%. Možemo primetiti da privredno društvo ostvaruje gubitak u 2012. godini.

U strukturi pozajmljenih izvora došlo je do: povećanja dugoročnih obaveza u 2011. godini u odnosu na prethodnu godinu za 7,43%. Dugoročni krediti povećani su za 34,57%, što znači da se privredno društvo dugoročno zadužilo, dok su ostale dugoročne obaveze smanjene za 4,14%. Dugoročne obaveze u 2012. godini u odnosu na 2011. godinu povećane su za 2,91%, dugoročni krediti za 18,59%, dok su se ostale dugoročne obaveze smanjile za 6,69%.

U okviru kratkoročnih obaveza došlo je do smanjenja kratkoročnih finansijskih obaveza u 2011. godini u odnosu na 2010. godinu za 15,61%, dok su se one u 2012. godini povećale za 9,26%. Obaveze iz poslovanja u 2011. godini smanjene su za 13,40% što znači da je privredno društvo smanjilo svoje obaveze prema dobavljačima.

***Uloga i značaj instrumenata analize finansijskih izveštaja u funkciji donošenja poslovnih odluka:
studija slučaja kompanija u delatnosti proizvodnje nameštaja***

Tabela 4: Horizontalna analiza bilansa stanja privrednog društva Gir

AOP	Pozicija	GIR DOO Kraljevo						
		2010	2011	Promena	Promena u %	2012	Promena	Promena u %
A K T I V A								
1	A. STALNA IMOVINA (002 + 003 + 004 + 005 + 009)	€ 3.593,92	€ 3.608,49	€ 14,57	0,41%	€ 3.346,95	-€ 261,55	-7,25%
4	III. NEMATERIJALNA ULAGANJA	€ 76,19	€ 55,92	-€ 20,27	-26,60%	€ 34,78	-€ 21,15	-37,81%
5	IV. NEKRETNINE, POSTROJENJA, OPREMA I BIOLOŠKA SREDSTVA (006 + 007 + 008)	€ 3.515,73	€ 3.550,57	€ 34,84	0,99%	€ 3.310,17	-€ 240,40	-6,77%
6	1. Nekretnine, postrojenja i oprema	€ 3.515,73	€ 3.550,57	€ 34,84	0,99%	€ 3.310,17	-€ 240,40	-6,77%
9	V. DUGOROČNI FINANSIJSKI PLASMANI (010+011)	€ 2,00	€ 2,00	-€ 0,00	-0,14%	€ 2,00	-€ 0,00	-0,06%
11	2. Ostali dugoročni finansijski plasmani	€ 2,00	€ 2,00	-€ 0,00	-0,14%	€ 2,00	-€ 0,00	-0,06%
12	B. OBRTNA IMOVINA (013 + 014 + 015)	€ 2.002,98	€ 1.503,37	-€ 499,61	-24,94%	€ 2.221,85	€ 718,48	47,79%
13	I. ZALIHE	€ 1.654,25	€ 1.020,43	-€ 633,81	-38,31%	€ 1.909,19	€ 888,76	87,10%
15	III. KRATKOROČNA POTRAŽIVANJA, PLASMANI I GOTOVINA (016 + 017 + 018 + 019 + 020)	€ 348,74	€ 482,94	€ 134,20	38,48%	€ 312,66	-€ 170,28	-35,26%
16	1. Potraživanja	€ 111,15	€ 215,98	€ 104,83	94,31%	€ 218,87	€ 2,90	1,34%
17	2. Potraživanja za više plaćen porez na dobitak	€ 6,49	€ -	-€ 6,49	-100,00%	€ -	€ -	
18	3. Kratkoročni finansijski plasmani	€ 36,02	€ 23,63	-€ 12,39	-34,39%	€ 23,36	-€ 0,28	-1,17%
19	4. Gotovinski ekvivalenti i gotovina	€ 11,84	€ 154,59	€ 142,75	1205,73%	€ 13,20	-€ 141,39	-91,46%
20	5. Porez na dodatu vrednost i aktivna vremenska razgraničenja	€ 183,24	€ 88,74	-€ 94,49	-51,57%	€ 57,23	-€ 31,51	-35,51%
21	V. ODLOŽENA PORESKA SREDSTVA	€ 449,40	€ 456,41	€ 7,01	1,56%	€ 414,08	-€ 42,33	-9,28%
22	G. POSLOVNA IMOVINA (001 + 012 + 021)	€ 6.046,30	€ 5.568,27	-€ 478,03	-7,91%	€ 5.982,87	€ 414,60	7,45%
24	Đ. UKUPNA AKTIVA (022 + 023)	€ 6.046,30	€ 5.568,27	-€ 478,03	-7,91%	€ 5.982,87	€ 414,60	7,45%
25	E. VANBILANSNA AKTIVA	€ -	€ -	€ -		€ -	€ -	
P A S I V A								
101	A. KAPITAL (102+103+104+105+106-107+108-109-110)	€ 2.317,03	€ 2.422,09	€ 105,07	4,53%	€ 2.887,56	€ 465,46	19,22%
102	I. OSNOVNI KAPITAL	€ 765,53	€ 771,80	€ 6,27	0,82%	€ 702,46	-€ 69,35	-8,99%
104	III. REZERVE	€ 14,08	€ 14,19	€ 0,12	0,82%	€ 20,80	€ 6,61	46,55%
105	IV. REVALORIZACIONE REZERVE	€ 266,68	€ 260,72	-€ 5,96	-2,23%	€ 232,40	-€ 28,32	-10,86%
108	VII. NERASPOREĐENI DOBITAK	€ 1.270,74	€ 1.375,38	€ 104,64	8,23%	€ 1.931,91	€ 556,53	40,46%
111	B. DUGOROČNA REZERVISANJA I OBAVEZE (112 + 113 + 116)	€ 3.729,28	€ 3.146,18	-€ 583,10	-15,64%	€ 3.095,32	-€ 50,86	-1,62%
113	II. DUGOROČNE OBAVEZE (114 + 115)	€ 2.369,13	€ 1.879,70	-€ 489,44	-20,66%	€ 1.137,35	-€ 742,35	-39,49%
114	1. Dugoročni krediti	€ 1.873,91	€ 1.632,09	-€ 241,82	-12,90%	€ 1.137,35	-€ 494,74	-30,31%
115	2. Ostale dugoročne obaveze	€ 495,22	€ 247,61	-€ 247,61	-50,00%	€ -	-€ 247,61	-100,00%
116	III. KRATKOROČNE OBAVEZE (117 + 118 + 119 + 120 + 121 + 122)	€ 1.360,15	€ 1.266,48	-€ 93,66	-6,89%	€ 1.957,97	€ 691,49	54,60%
117	1. Kratkoročne finansijske obaveze	€ 830,00	€ 689,53	-€ 140,47	-16,92%	€ 699,67	€ 10,14	1,47%
119	3. Obaveze iz poslovanja	€ 504,78	€ 448,02	-€ 56,76	-11,24%	€ 776,86	€ 328,84	73,40%

**Uloga i značaj instrumenata analize finansijskih izveštaja u funkciji donošenja poslovnih odluka:
studija slučaja kompanija u delatnosti proizvodnje nameštaja**

120	4. Ostale kratkoročne obaveze	€ 25,15	€ 108,80	€ 83,65	332,65%	€ 122,96	€ 14,16	13,02%
121	5. Obaveze po osnovu poreza na dodatu vrednost i ostalih javnih prihoda i pasivna vremenska razgraničenja	€ 0,23	€ 11,64	€ 11,41	5016,58%	€ 318,84	€ 307,20	2639,22%
122	6. Obaveze po osnovu poreza na dobitak	€ -	€ 8,50	€ 8,50		€ 39,64	€ 31,15	366,61%
124	G. UKUPNA PASIVA (101 + 111 + 123)	€ 6.046,30	€ 5.568,27	-€ 478,03	-7,91%	€ 5.982,87	€ 414,60	7,45%
125	D. VANBILANSNA PASIVA	€ -	€ -	€ -		€ -	€ -	

3.1.1.3. Komentar horizontalne analize bilansa stanja privrednog društva Gir

Iz tabele vidimo da je u 2011. godini u odnosu na 2010. godinu došlo do smanjenja aktive odnosno pasive za 7,91%, dok je tokom 2012. godine došlo do povećanja aktive odnosno pasive u odnosu na 2011. godinu za 7,45%.

Podaci u bilansu stanja pokazuju da je u privrednom društvu Gir u 2012. u odnosu na 2011. godinu došlo do smanjenja stalne imovine. U 2011. godini nematerijalna ulaganja smanjena su za 26,60% i u 2012. nastavljaju svoj trend pada, što znači da privredno društvo u ovom periodu nije ulagalo u rast i razvoj.

Obrtna imovina se u 2011. godini u odnosu na prethodnu godinu smanjila za 24,94% dok je u 2012. godini povećana za 47,79%. U 2011. godini u odnosu na prethodnu došlo je do smanjenja zaliha za 38,31%, dok su u 2012. godini u odnosu na 2011. godinu zalihe povećane za 87,10%. Potraživanja su tokom 2011. godine u odnosu na 2010. godinu povećana za 94,31%, kratkoročni finansijski plasmani smanjeni su za 34,39%, gotovinski ekvivalenti i gotovina povećani su za 1205,73%, dok su u 2012. u odnosu na 2011. godinu smanjeni za 91,46%.

U pasivi je u 2011. u odnosu na prethodnu godinu došlo do povećanja kapitala za 4,53% i nastavlja se njegov trend rasta u 2012. godini u odnosu na 2011. godinu za 19,22%.

Dugoročne obaveze se u 2011. u odnosu na 2010. godinu smanjuju za 20,66%. U 2012. godini nastavlja se njihovo smanjenje za 39,49%. U strukturi dugoročnih obaveza u 2011. u odnosu na 2010. godinu smanjeni su dugoročni krediti za 12,90% i ostale dugoročne obaveze za 50%. U 2012. godini u odnosu na 2011. godinu dolazi do još većeg smanjenja dugoročnih kredita za 30,31% i ostalih dugoročnih obaveza koje su isplaćene u potpunosti.

Kratkoročne obaveze u 2011. u odnosu na 2010. godinu beleže pad od 6,89%, dok se u 2012. u odnosu na 2011. godinu povećavaju za 54,60%.

3.1.2. Horizontalna analiza bilansa uspeha

Tabela 5: Horizontalna analiza bilansa uspeha privrednog društva Forma Ideale

AOP	Pozicija	Forma Ideale						
		2010	2011	Promena	Promena u %	2012	Promena	%
201	I. POSLOVNI PRIHODI (202+203+204-205+206)	€ 55.231,69	€ 58.926,72	€ 3.695,03	6,69%	€ 58.525,40	-€ 401,32	-0,68%
202	1. Prihodi od prodaje	€ 53.774,47	€ 58.323,83	€ 4.549,36	8,46%	€ 56.450,54	-€ 1.873,28	-3,21%
203	2. Prihodi od aktiviranja učinaka i robe	€ 244,35	€ 255,48	€ 11,13	4,55%	€ 30,53	-€ 224,95	-88,05%
204	3. Povećanje vrednosti zaliha učinaka	€ 925,49	€ 17,44	€ (908,05)	-98,12%	€ -	-€ 17,44	-100,00%
205	4. Smanjenje vrednosti zaliha učinaka	€ -	€ -	€ -		€ 1.772,09	€ 1.772,09	

***Uloga i značaj instrumenata analize finansijskih izveštaja u funkciji donošenja poslovnih odluka:
studija slučaja kompanija u delatnosti proizvodnje nameštaja***

206	5. Ostali poslovni prihodi	€ 287,37	€ 329,97	€ 42,60	14,82%	€ 272,23	-€ 57,73	-17,50%
207	II. POSLOVNI RASHODI (208 do 212)	€ 52.447,62	€ 54.138,04	€ 1.690,41	3,22%	€ 49.157,44	-€ 4.980,60	-9,20%
208	1. Nabavna vrednost prodane robe	€ 20.856,29	€ 22.857,45	€ 2.001,16	9,59%	€ 18.469,30	-€ 4.388,15	-19,20%
209	2. Troškovi materijala	€ 14.965,65	€ 15.087,29	€ 121,65	0,81%	€ 15.685,89	€ 598,60	3,97%
210	3. Troškovi zarada, naknada zarada i ostali lični rashodi	€ 7.511,66	€ 7.586,50	€ 74,83	1,00%	€ 7.156,98	-€ 429,51	-5,66%
211	4. Troškovi amortizacije i rezervisanja	€ 643,13	€ 725,43	€ 82,30	12,80%	€ 753,68	€ 28,24	3,89%
212	5. Ostali poslovni rashodi	€ 8.470,89	€ 7.881,36	€ (589,53)	-6,96%	€ 7.091,59	-€ 789,78	-10,02%
213	III. POSLOVNI DOBITAK (201 - 207)	€ 2.784,07	€ 4.788,68	€ 2.004,62	72,00%	€ 5.823,79	€ 1.035,10	21,62%
214	IV. POSLOVNI GUBITAK (207 - 201)	€ -	€ -	€ -		€ -	€ -	
215	V. FINANSIJSKI PRIHODI	€ 1.516,43	€ 1.181,44	€ (334,99)	-22,09%	€ 1.304,50	€ 123,05	10,42%
216	VI. FINANSIJSKI RASHODI	€ 3.547,57	€ 4.397,57	€ 850,01	23,96%	€ 3.970,65	-€ 426,93	-9,71%
217	VII. OSTALI PRIHODI	€ 1.568,89	€ 763,55	€ (805,34)	-51,33%	€ 298,32	-€ 465,23	-60,93%
218	VIII. OSTALI RASHODI	€ 1.611,95	€ 1.361,18	€ (250,77)	-15,56%	€ 1.902,56	€ 541,38	39,77%
219	IX. DOBITAK IZ REDOVNOG POSLOVANJA PRE OPOREZIVANJA (213 - 214 + 215 - 216 + 217 - 218)	€ 709,87	€ 974,92	€ 265,05	37,34%	€ 1.553,40	€ 578,48	59,34%
221	XI. NETO DOBITAK POSLOVANJA KOJE SE OBUSTAVLJA	€ -	€ -	€ -		€ 45,00	€ 45,00	
222	XII. NETO GUBITAK POSLOVANJA KOJE SE OBUSTAVLJA	€ 16,65	€ 1,40	€ (15,26)	-91,62%	€ -	-€ 1,40	-100,00%
223	B. DOBITAK PRE OPOREZIVANJA (219 - 220 + 221 - 222)	€ 693,22	€ 973,53	€ 280,31	40,44%	€ 1.598,40	€ 624,87	64,19%
225	1. Poreski rashod perioda	€ 51,80	€ 77,25	€ 25,44	49,12%	€ 162,57	€ 85,32	110,46%
226	2. Odloženi poreski rashodi perioda	€ -	€ 35,91	€ 35,91		€ 51,06	€ 15,14	42,16%
227	3. Odloženi poreski prihodi perioda	€ 13,77	€ -	€ (13,77)	100,00%	€ -	€ -	
229	Đ. NETO DOBITAK (223 - 224 - 225 - 226 + 227 - 228)	€ 655,19	€ 860,37	€ 205,18	31,32%	€ 1.384,77	€ 524,40	60,95%
230	E. NETO GUBITAK (224 - 223 + 225 - 226 - 227 + 228)	€ -	€ -	€ -		€ -	€ -	

3.1.2.1. Komentar horizontalne analize bilansa uspeha privrednog društva Forma Ideale

U 2011. godini u odnosu na 2010. godinu u privrednom društvu Forma Ideale došlo je do povećanja poslovnih prihoda za 6,69%. U strukturi poslovnih prihoda najveći rast beleže ostali poslovni prihodi za 14,82%. Došlo je i do povećanja pozicije prihodi od prodaje za 8,46% kao i do povećanja prihoda od aktiviranja učinaka i robe za 4,55%.

U 2012. u odnosu na 2011. godinu došlo je do smanjenja poslovnih prihoda za 0,68%. Prihodi od prodaje smanjili su se za 3,21%. Došlo je i do smanjenja prihoda od aktiviranja učinaka i robe za 88,05% i ostalih prihoda od prodaje za 17,50%.

Što se tiče rashoda, u 2011. u odnosu na 2010. godini, poslovni rashodi su se povećali za 3,22%. U strukturi poslovnih rashoda povećale su se pozicije: nabavna vrednost prodane robe za 9,56%, troškovi materijala za 0,81%, troškovi zarada, naknada zarada i ostali lični rashodi za 1%, troškovi amortizacije i rezervisanja za 12,80%, dok se pozicija ostali poslovni rashodi smanjila za 6,96%.

***Uloga i značaj instrumenata analize finansijskih izveštaja u funkciji donošenja poslovnih odluka:
studija slučaja kompanija u delatnosti proizvodnje nameštaja***

U 2012. u odnosu na 2011. poslovni rashodi su se smanjili za 9,20%. Došlo je do smanjenja pozicija: nabavna vrednost prodate robe za 19,20%, troškova zarada, naknada zarada i ostali lični rashodi za 10,02%. Povećale su se pozicije troškovi materijala za 3,97% i troškovi amortizacije i rezervisanja za 3,89%.

Poslovni dobitak se u 2011. u odnosu na 2010. godinu povećao za 72%, dok se u 2012. u odnosu na 2011. povećao za 21,62%. Na povećanje poslovnog dobitka uticalo je to što je privredno društvo ostvarilo više poslovnih prohoda nego poslovnih rashoda.

U 2011. u odnosu na 2010. godinu finansijski prihodi su smanjeni za 22,09%, finansijski rashodi su povećani za 23,96%, smanjeni su ostali prihodi za 51,33% i ostali rashodi za 15,56%. Finansijski prihodi su se u 2012. u odnosu na 2011. godinu povećali za 10,42%, dok su se smanjile pozicije finansijski rashodi za 9,71% i ostali prihodi za 60,93%. Pozicija ostali rashodi povećala se za 39,77%. Sve ovo uticalo je na povećanje dobitka iz redovnog poslovanja pre oporezivanja koji se u 2011. povećao za 37,34%, a u 2012. godini za 59,34%. Takođe je došlo i do povećanja neto dobitka u 2011. godini za 31,32%, dok se u 2012. povećao za 60,95%.

Tabela 6: Horizontalna analiza bilansa uspeha privrednog društva Simpo

AOP	Pozicija	Simp AD Vranje						
		2010	2011	Promena	%	2012	Promena	%
201	I. POSLOVNI PRIHODI (202+203+204-205+206)	€ 59.045,34	€ 55.082,05	-€ 3.963,29	-6,71%	€ 50.041,06	-€ 5.040,99	-9,15%
202	1. Prihodi od prodaje	€ 56.141,06	€ 51.654,35	-€ 4.486,71	-7,99%	€ 48.967,32	-€ 2.687,04	-5,20%
203	2. Prihodi od aktiviranja učinaka i robe	€ 11,57	€ 10,12	-€ 1,45	-12,56%	€ 10,35	€ 0,23	2,27%
204	3. Povećanje vrednosti zaliha učinaka	€ 2.586,03	€ 2.125,87	-€ 460,15	-17,79%	€ -	-€ 2.125,87	-100,00%
205	4. Smanjenje vrednosti zaliha učinaka	€ -	€ -	€ -		€ 661,32	€ 661,32	
206	5. Ostali poslovni prihodi	€ 306,68	€ 1.291,70	€ 985,03	321,19%	€ 402,07	-€ 889,63	-68,87%
207	II. POSLOVNI RASHODI (208 do 212)	€ 63.842,63	€ 60.423,56	-€ 3.419,07	-5,36%	€ 56.992,73	-€ 3.430,84	-5,68%
208	1. Nabavna vrednost prodate robe	€ 2.860,68	€ 1.449,79	-€ 1.410,90	-49,32%	€ 1.177,36	-€ 272,43	-18,79%
209	2. Troškovi materijala	€ 32.652,43	€ 31.271,19	-€ 1.381,25	-4,23%	€ 30.514,11	-€ 757,07	-2,42%
210	3. Troškovi zarada, naknada zarada i ostali lični rashodi	€ 19.906,42	€ 19.495,27	-€ 411,14	-2,07%	€ 18.249,95	-€ 1.245,33	-6,39%
211	4. Troškovi amortizacije i rezervisanja	€ 1.848,22	€ 1.822,15	-€ 26,08	-1,41%	€ 1.462,46	-€ 359,68	-19,74%
212	5. Ostali poslovni rashodi	€ 6.574,88	€ 6.385,17	-€ 189,71	-2,89%	€ 5.588,85	-€ 796,33	-12,47%
213	III. POSLOVNI DOBITAK (201 - 207)	€ -	€ -	€ -		€ -	€ -	
214	IV. POSLOVNI GUBITAK (207 - 201)	€ 4.797,30	€ 5.341,52	€ 544,22	11,34%	€ 8.274,31	€ 2.932,79	54,91%
215	V. FINANSIJSKI PRIHODI	€ 2.962,62	€ 283,99	-€ 2.678,63	-90,41%	€ 2.716,36	€ 2.432,37	856,50%
216	VI. FINANSIJSKI RASHODI	€ 4.210,85	€ 6.614,82	€ 2.403,97	57,09%	€ 8.506,72	€ 1.891,90	28,60%
217	VII. OSTALI PRIHODI	€ 8.433,41	€ 15.308,41	€ 6.875,00	81,52%	€ 11.214,57	-€ 4.093,84	-26,74%
218	VIII. OSTALI RASHODI	€ 2.039,52	€ 3.191,56	€ 1.152,04	56,49%	€ 2.018,89	-€ 1.172,67	-36,74%
219	IX. DOBITAK IZ REDOVNOG POSLOVANJA PRE OPOREZIVANJA (213 - 214 + 215 - 216 + 217 - 218)	€ 348,37	€ 444,50	€ 96,14	27,60%	€ -	-€ 444,50	-100,00%
220	X. GUBITAK IZ REDOVNOG POSLOVANJA PRE OPOREZIVANJA (214 - 213 - 215 + 216 - 217 + 218)	€ -	€ -	€ -		€ 4.868,99	€ 4.868,99	

***Uloga i značaj instrumenata analize finansijskih izveštaja u funkciji donošenja poslovnih odluka:
studija slučaja kompanija u delatnosti proizvodnje nameštaja***

221	XI. NETO DOBITAK POSLOVANJA KOJE SE OBUSTAVLJA	€ -	€ -	€ -		€ 56,38	€ 56,38	
222	XII. NETO GUBITAK POSLOVANJA KOJE SE OBUSTAVLJA	€ -	€ 83,72	€ 83,72		€ -	-€ 83,72	-100,00%
223	B. DOBITAK PRE OPOREZIVANJA (219 - 220 + 221 - 222)	€ 348,37	€ 360,78	€ 12,41	3,56%	€ -	-€ 360,78	-100,00%
224	V. GUBITAK PRE OPOREZIVANJA (220 - 219 + 222 - 221)	€ -	€ -	€ -		€ 4.812,60	€ 4.812,60	
225	1. Poreski rashod perioda	€ -	€ -	€ -		€ 0,19	€ 0,19	
227	3. Odloženi poreski prihodi perioda	€ 3,64	€ 22,36	€ 18,72	514,37%	€ 10,04	-€ 12,32	-55,09%
229	Đ. NETO DOBITAK (223 - 224 - 225 - 226 + 227 - 228)	€ 352,01	€ 383,14	€ 31,13	8,84%	€ -	-€ 383,14	-100,00%
230	E. NETO GUBITAK (224 - 223 + 225 + 226 - 227 + 228)	€ -	€ -	€ -		€ 4.802,75	€ 4.802,75	

3.1.2.2. Komentar horizontalne analize bilansa uspeha privrednog društva Simpo

U bilansu uspeha privrednog društva Simpo možemo uočiti da su se poslovni prihodi smanjili u 2011. godini u odnosu na 2010. godinu za 6,71% i možemo primetiti njihov trend pada u 2012. godini koja pokazuje pad poslovnih prihoda za 9,15%. U strukturi poslovnih prihoda uočavamo da je u 2011. godini u odnosu na 2010. godinu došlo do smanjenja prihoda od prodaje za 7,99% i da se nastavlja njihov pad u 2012. godini za 5,20%. U 2011. u odnosu na 2010. godinu došlo je do povećanja ostalih poslovnih prihoda za 321,19%, dok je u 2012. godini došlo do njihovog smanjenja za 68,87%.

Poslovni rashodi smanjili su se u 2011. godini u odnosu na 2010. godinu za 5,36% i primećujemo da se nastavlja njihov pad u 2012. godini za 5,68%. U 2011. u odnosu na 2010. godinu došlo je do smanjenja pozicija poslovnih rashoda. Nabavna vrednost prodane robe smanjena je za 49,32%, troškovi materijala za 4,32%, troškovi zarada, naknada zarada i ostali lični rashodi za 2,07%. Smanjeni su i troškovi amortizacije i rezervisanja za 1,41% i ostali poslovni rashodi za 2,89%. Trend opadanja ovih pozicija nastavlja se i u 2012. godini u odnosu na 2011. godinu. Nabavna vrednost prodane robe smanjena je za 18,79%, troškovi materijala za 2,42%, troškovi zarada, naknada zarada i ostali lični rashodi za 6,39%, troškovi amortizacije i rezervisanja za 19,74% i ostali poslovni rashodi za 12,47%. S obzirom da je privredno društvo u posmatranom periodu ostvarilo više poslovnih rashoda nego poslovnih prihoda primećujemo da ono ostvaruje poslovni gubitak. U 2011. u odnosu na 2010. godinu poslovni gubitak se povećao za 11,34% i u 2012. godini u odnosu na 2011. godinu nastavlja se njegov trend rasta za čak 54,19%.

Finansijski prihodi iz godine u godinu pokazuju velike oscilacije. U 2011. u odnosu na 2010. godinu smanjili su se za 90,41%, dok su se u 2012. godini u odnosu na 2011. godinu povećali za 856,50%. Finansijski rashodi u 2011. u odnosu na 2010. godinu povećali su se za 57,09%, a u 2012. godini nastavlja se njihov rast za 28,60%.

Ostali prihodi u 2011. godini u odnosu na 2010. godinu povećavaju se za 81,52%, dok se u 2012. u odnosu na 2011. godinu smanjuju za 26,74%. Takođe dolazi i do povećanja ostalih rashoda u 2011. godini za 56,49%, a zatim i do smanjenja u 2012. godini za 36,74%.

Neto dobitak privrednog društva u 2011. godini beleži povećanje u odnosu na 2010. godinu, dok u 2012. godini privredno društvo beleži neto gubitak.

***Uloga i značaj instrumenata analize finansijskih izveštaja u funkciji donošenja poslovnih odluka:
studija slučaja kompanija u delatnosti proizvodnje nameštaja***

Tabela 7: Horizontalna analiza bilansa uspeha privrednog društva Gir

AOP	Pozicija	GIR DOO Kraljevo						
		2010	2011	Promena	%	2012	Promena	%
201	I. POSLOVNI PRIHODI (202+203+204-205+206)	€ 3.629,59	€ 3.488,98	-€ 140,61	-3,87%	€ 5.675,01	€ 2.186,03	62,66%
202	1. Prihodi od prodaje	€ 3.349,52	€ 4.130,69	€ 781,17	23,32%	€ 4.439,69	€ 309,00	7,48%
203	2. Prihodi od aktiviranja učinaka i robe	€ 26,44	€ 8,17	-€ 18,27	-69,09%	€ 9,18	€ 1,01	12,36%
204	3. Povećanje vrednosti zaliha učinaka	€ 253,53	€ -	-€ 253,53	-100,00%	€ 873,16	€ 873,16	
205	4. Smanjenje vrednosti zaliha učinaka	€ -	€ 656,83	€ 656,83		€ -	-€ 656,83	-100,00%
206	5. Ostali poslovni prihodi	€ 0,10	€ 6,95	€ 6,84	6563,24%	€ 352,99	€ 346,04	4980,72%
207	II. POSLOVNI RASHODI (208 do 212)	€ 3.110,06	€ 3.293,86	€ 183,79	5,91%	€ 4.460,54	€ 1.166,68	35,42%
208	1. Nabavna vrednost prodate robe	€ 17,47	€ 6,93	-€ 10,54	-60,34%	€ 1,78	-€ 5,15	-74,36%
209	2. Troškovi materijala	€ 1.686,11	€ 1.711,26	€ 25,15	1,49%	€ 2.541,97	€ 830,70	48,54%
210	3. Troškovi zarada, naknada zarada i ostali lični rashodi	€ 916,70	€ 1.110,94	€ 194,24	21,19%	€ 1.328,64	€ 217,70	19,60%
211	4. Troškovi amortizacije i rezervisanja	€ 233,41	€ 248,98	€ 15,57	6,67%	€ 224,15	-€ 24,82	-9,97%
212	5. Ostali poslovni rashodi	€ 256,37	€ 215,75	-€ 40,63	-15,85%	€ 364,00	€ 148,26	68,72%
213	III. POSLOVNI DOBITAK (201 - 207)	€ 519,53	€ 195,12	-€ 324,40	-62,44%	€ 1.214,47	€ 1.019,35	522,41%
214	IV. POSLOVNI GUBITAK (207 - 201)	€ -	€ -	€ -		€ -	€ -	
215	V. FINANSIJSKI PRIHODI	€ 41,16	€ 94,38	€ 53,22	129,32%	€ 67,70	-€ 26,68	-28,27%
216	VI. FINANSIJSKI RASHODI	€ 462,23	€ 296,16	-€ 166,07	-35,93%	€ 279,74	-€ 16,41	-5,54%
217	VII. OSTALI PRIHODI	€ 11,97	€ 280,67	€ 268,70	2244,47%	€ 15,17	-€ 265,51	-94,60%
218	VIII. OSTALI RASHODI	€ 27,35	€ 16,00	-€ 11,35	-41,50%	€ 18,74	€ 2,74	17,14%
219	IX. DOBITAK IZ REDOVNOG POSLOVANJA PRE OPOREZIVANJA (213 - 214 + 215 - 216 + 217 - 218)	€ 83,08	€ 258,03	€ 174,94	210,57%	€ 998,86	€ 740,84	287,12%
223	B. DOBITAK PRE OPOREZIVANJA (219 - 220 + 221 - 222)	€ 83,08	€ 258,03	€ 174,94	210,57%	€ 998,86	€ 740,84	287,12%
225	1. Poreski rashod perioda	€ 4,82	€ 14,92	€ 10,09	209,19%	€ 52,24	€ 37,33	250,21%
226	2. Odloženi poreski rashodi perioda	€ -	€ -	€ -		€ 5,90	€ 5,90	
227	3. Odloženi poreski prihodi perioda	€ 22,52	€ 3,33	-€ 19,20	-85,23%	€ -	-€ 3,33	-100,00%
229	D. NETO DOBITAK (223 - 224 - 225 - 226 + 227 - 228)	€ 100,78	€ 246,43	€ 145,65	144,53%	€ 940,72	€ 694,29	281,73%
230	E. NETO GUBITAK (224 - 223 + 225 + 226 - 227 + 228)	€ -	€ -	€ -		€ -	€ -	

3.1.2.3. Komentar horizontalne analize bilansa uspeha privrednog društva Gir

U privrednom društvu Gir u 2011. godini u odnosu na 2010. godinu došlo je do smanjenja poslovnih prihoda za 3,87%. U strukturi poslovnih prihoda došlo je do povećanja prihoda od prodaje za 23,32% i ostalih poslovnih prihoda, dok su prihodi od aktiviranja učinaka i robe smanjeni za 69,09%. U 2012. godini u odnosu na 2011. godinu poslovni prihodi su povećani za 62,66%. Prihodi od prodaje povećali su se za 7,48%, prihodi od aktiviranja učinaka i robe za 12,36%. Takođe su povećani i ostali poslovni prihodi za 4980,72%.

Što se tiče rashoda poslovni rashodi su u 2011. godini u odnosu na 2010. godinu porasli za 5,91% i primećujemo da se njihov trend rasta nastavlja i u 2012. godini. U 2012. godini poslovni rashodi su se povećali za 35,42%. U strukturi poslovnih rashoda u 2011. godini u odnosu na 2010. godinu došlo je do povećanja troškova materijala za 1,49%, troškova zarada, naknada zarada, i ostalih ličnih rashoda za 21,19% i troškova amortizacije i rezervisanja za 6,67% i do smanjenja nabavne vrednosti prodate robe za 6,34% i ostalih poslovnih rashoda za 15,85%. U 2012. u odnosu na 2011. godinu povećane su sledeće pozicije: troškovi materijala za 48,54%, troškovi zarada, naknada zarada i ostali lični rashodi za 19,60% i ostali poslovni rashodi za 68,72%. Smanjene su pozicije nabavna vrednost prodate robe za 74,36% i troškovi amortizacije i rezervisanja za 9,97%.

U 2011. godini u odnosu na 2010. godinu došlo je do smanjenja poslovnog dobitka za 62,44%, dok se u 2012. godini poslovni dobitak povećao za čak 522,41%.

Finansijski prihodi su tokom 2011. godine bili veći za 129,32% nego 2010. godine, dok su se u 2012. godini smanjili za 28,27%. Finansijski rashodi su u 2011. godini smanjeni za 35,93% i njihov pad se nastavlja u 2012. godini za 5,54%.

U 2011. godini u odnosu na 2010. godinu došlo je do povećanja ostalih prihoda za 2.244,47% i smanjenja ostalih rashoda za 41,50%. U 2012. godini u odnosu na 2011. godinu ostali prihodi su se smanjili za 94,60%, a ostali rashodi se povećali za 17,14%.

Sve ovo uticalo je na rezultat poslovanja, tako što je povećan dobitak iz redovnog poslovanja pre oporezivanja u 2011. godini za 210,57%, a zatim i u 2012. godini za 287,12%. Ovo je uticalo i na povećanje neto dobitka u 2011. godini za 144,53% i u 2012. godini za 281,73%.

3.2. Vertikalna analiza

Vertikalna analiza, naziva se i *common size* analiza, predstavlja strukturnu analizu finansijskih izveštaja bilansa stanja i bilansa uspeha u kojoj se određene bilansne pozicije iskazuju kao 100%, a onda se sve ostale pozicije iskazuju kao % od te osnovne pozicije. U bilansu stanja se najčešće kao bazne pozicije tretiraju ukupna aktiva i ukupna pasiva, dok se u bilansu uspeha kao kao bazna pozicija tretiraju prihodi od prodaje.⁸

Vertikalna analiza omogućava da se uporede privredna društva različitih veličina.⁹

3.2.1. Vertikalna analiza bilansa stanja

Tabela 8: Vertikalna analiza bilansa stanja privrednog društva Forma Ideale

AOP	Pozicija	Forma Ideale		
		2012	2011	2010
1	A. STALNA IMOVINA (002 + 003 + 004 + 005 + 009)	42,80%	42,16%	40,48%
4	III. NEMATERIJALNA ULAGANJA	3,88%	4,01%	3,73%
5	IV. NEKRETNINE, POSTROJENJA, OPREMA I BIOLOŠKA SREDSTVA (006 + 007 + 008)	20,30%	20,93%	19,02%
6	1. Nekretnine, postrojenja i oprema	14,91%	15,64%	14,01%

⁸ Knežević G., *Analiza finansijskih izveštaja*, Univerzitet Singidunum, Beograd, 2012, str. 107

⁹ Weygandt J., Kimmel P., Kieso D., *Financial Accounting*, John Wiley & Sons, New Jersey, 9th, str. 720

***Uloga i značaj instrumenata analize finansijskih izveštaja u funkciji donošenja poslovnih odluka:
studija slučaja kompanija u delatnosti proizvodnje nameštaja***

7	2. Investicione nekretnine	5,39%	5,29%	5,02%
9	V. DUGOROČNI FINANSIJSKI PLASMANI (010+011)	18,62%	17,21%	17,73%
10	1. Učešća u kapitalu	0,40%	0,36%	0,14%
11	2. Ostali dugoročni finansijski plasmani	18,22%	16,86%	17,59%
12	B. OBRTNA IMOVINA (013 + 014 + 015)	57,20%	57,84%	59,52%
13	I. ZALIHE	21,63%	20,81%	2,52%
15	III. KRATKOROČNA POTRAŽIVANJA, PLASMANI I GOTOVINA (016 + 017 + 018 + 019 + 020)	34,72%	37,03%	36,29%
16	1. Potraživanja	18,22%	23,06%	21,57%
17	2. Potraživanja za više plaćen porez na dobitak	0,00%	0,21%	0,37%
18	3. Kratkoročni finansijski plasmani	7,49%	7,64%	7,71%
19	4. Gotovinski ekvivalenti i gotovina	9,53%	4,10%	2,77%
20	5. Porez na dodatu vrednost i aktivna vremenska razgraničenja	0,33%	2,02%	3,87%
22	G. POSLOVNA IMOVINA (001 + 012 + 021)	100,00%	100,00%	100,00%
24	Đ. UKUPNA AKTIVA (022 + 023)	100,00%	100,00%	100,00%
25	E. VANBILANSNA AKTIVA	0,94%	8,71%	12,72%
101	A. KAPITAL (102+103+104+105+106-107+108-109-110)	40,97%	37,34%	34,53%
102	I. OSNOVNI KAPITAL	2,18%	2,17%	2,11%
104	III. REZERVE	3,76%	3,74%	3,64%
105	IV. REVALORIZACIONE REZERVE	2,28%	2,26%	2,21%
108	VII. NERASPOREĐENI DOBITAK	32,74%	29,18%	26,57%
109	VIII. GUBITAK	0,00%	0,00%	0,00%
111	B. DUGOROČNA REZERVISANJA I OBAVEZE (112 + 113 + 116)	58,71%	62,46%	65,36%
113	II. DUGOROČNE OBAVEZE (114 + 115)	21,39%	17,74%	25,73%
114	1. Dugoročni krediti	20,34%	9,02%	17,20%
115	2. Ostale dugoročne obaveze	1,04%	8,72%	8,53%
116	III. KRATKOROČNE OBAVEZE (117 + 118 + 119 + 120 + 121 + 122)	37,32%	44,72%	39,63%
117	1. Kratkoročne finansijske obaveze	19,86%	25,24%	20,26%
119	3. Obaveze iz poslovanja	15,66%	17,87%	17,53%
120	4. Ostale kratkoročne obaveze	1,53%	1,54%	1,78%
121	5. Obaveze po osnovu poreza na dodatu vrednost i ostalih javnih prihoda i pasivna vremenska razgraničenja	0,08%	0,07%	0,06%
122	6. Obaveze po osnovu poreza na dobitak	0,18%	0,00%	0,00%
123	V. ODLOŽENE PORESKE OBAVEZE	0,32%	0,20%	0,11%
124	G. UKUPNA PASIVA (101 + 111 + 123)	100,00%	100,00%	100,00%
125	D. VANBILANSNA PASIVA	0,94%	8,71%	12,72%

3.2.1.1. Komentar vertikalne analize bilansa stanja privrednog društva Forma Ideale

Na osnovu vertikalne analize bilansa stanja možemo zaključiti nešto više o strukturi sredstava i izvora finansiranja privrednog društva Forma Ideale.

***Uloga i značaj instrumenata analize finansijskih izveštaja u funkciji donošenja poslovnih odluka:
studija slučaja kompanija u delatnosti proizvodnje nameštaja***

U strukturi aktive u posmatranom periodu dominira obrtna imovina. Njeno učešće u aktivi tokom 2010. godine iznosilo je 59,52%, a zatim se u 2011. godini smanjuje na 57,84% a u 2012. godini na 57,20%. Učešće zaliha se u 2011. godini u odnosu na 2010. godinu naglo se povećava sa 2,52% na 20,81%, a u 2012. godini nastavlja se rast učešća zaliha na 21,63%. Učešće stalne imovine u aktivi u 2010. godini iznosilo je 40,48%, u 2011. godini povećava se na 42,16% a u 2012. godini na 42,80%.

Posmatrajući pasivu bilansa stanja primećujemo da dominiraju dugoročna rezervisanja i obaveze sa učešćem od 65,36% u 2010. godini, u 2011. godini dugoročna rezervisanja i obaveze smanjuju svoje učešće u pasivi na 62,46%, a u 2012. godini na 58,71%. Učešće kapitala se povećava iz godine u godinu. To bi značilo da se povećavaju sopstveni izvori finansiranja koji predstavljaju najsigurniji izvor finansiranja. U 2010. godini učešće kapitala iznosilo je 34,53%, a u 2011. godini njegovo učešće se povećava na 37,34%, a u 2012. godini na 40,97%. Najveći uticaj na povećanje kapitala imalo je povećanje učešća neraspoređenog dobitka.

Tabela 9: Vertikalna analiza bilasna stanja privrednog društva Simpo

AOP	Pozicija	Simp		
		2012	2011	2010
1	A. STALNA IMOVINA (002 + 003 + 004 + 005 + 009)	46,28%	49,95%	49,36%
4	III. NEMATERIJALNA ULAGANJA	0,16%	0,16%	0,23%
5	IV. NEKRETNINE, POSTROJENJA, OPREMA I BIOLOŠKA SREDSTVA (006 + 007 + 008)	23,01%	25,11%	25,00%
6	1. Nekretnine, postrojenja i oprema	22,49%	25,11%	25,00%
7	2. Investicione nekretnine	0,51%	0,00%	0,00%
9	V. DUGOROČNI FINANSIJSKI PLASMANI (010+011)	23,11%	24,67%	24,12%
10	1. Učešća u kapitalu	21,86%	21,98%	20,48%
11	2. Ostali dugoročni finansijski plasmani	1,25%	2,70%	3,65%
12	B. OBRTNA IMOVINA (013 + 014 + 015)	53,72%	50,05%	50,64%
13	I. ZALIHE	14,77%	15,97%	15,49%
14	II. STALNA SREDSTVA NAMENJENA PRODAJI I SREDSTVA POSLOVANJA KOJE SE OBUSTAVLJA	0,06%	0,06%	0,06%
15	III. KRATKOROČNA POTRAŽIVANJA, PLASMANI I GOTOVINA (016 + 017 + 018 + 019 + 020)	38,90%	34,02%	35,09%
16	1. Potraživanja	13,47%	21,83%	19,46%
18	3. Kratkoročni finansijski plasmani	10,53%	0,65%	2,72%
19	4. Gotovinski ekvivalenti i gotovina	0,55%	0,65%	0,57%
20	5. Porez na dodatu vrednost i aktivna vremenska razgraničenja	14,34%	10,90%	12,35%
22	G. POSLOVNA IMOVINA (001 + 012 + 021)	100,00%	100,00%	100,00%
24	Đ. UKUPNA AKTIVA (022 + 023)	100,00%	100,00%	100,00%
25	E. VANBILANSNA AKTIVA	2,08%	2,36%	0,79%
101	A. KAPITAL (102+103+104+105+106-107+108-109-110)	30,71%	35,02%	34,47%
102	I. OSNOVNI KAPITAL	32,29%	33,93%	33,60%
105	IV. REVALORIZACIONE REZERVE	0,13%	0,06%	0,06%
108	VII. NERASPOREĐENI DOBITAK	0,98%	1,03%	0,81%

***Uloga i značaj instrumenata analize finansijskih izveštaja u funkciji donošenja poslovnih odluka:
studija slučaja kompanija u delatnosti proizvodnje nameštaja***

109	VIII. GUBITAK	2,69%	0,00%	0,00%
111	B. DUGOROČNA REZERVISANJA I OBAVEZE (112 + 113 + 116)	69,25%	64,93%	65,47%
113	II. DUGOROČNE OBAVEZE (114 + 115)	37,48%	35,21%	32,72%
114	1. Dugoročni krediti	16,22%	13,18%	9,78%
115	2. Ostale dugoročne obaveze	21,26%	22,03%	22,94%
116	III. KRATKOROČNE OBAVEZE (117 + 118 + 119 + 120 + 121 + 122)	31,77%	29,72%	32,75%
117	1. Kratkoročne finansijske obaveze	7,29%	6,45%	7,63%
119	3. Obaveze iz poslovanja	12,05%	12,02%	13,86%
120	4. Ostale kratkoročne obaveze	11,39%	10,27%	10,46%
121	5. Obaveze po osnovu poreza na dodatu vrednost i ostalih javnih prihoda i pasivna vremenska razgraničenja	1,03%	0,97%	0,79%
122	6. Obaveze po osnovu poreza na dobitak	0,01%	0,01%	0,01%
123	V. ODLOŽENE PORESKE OBAVEZE	0,04%	0,05%	0,00%
124	G. UKUPNA PASIVA (101 + 111 + 123)	100,00%	100,00%	100,00%
125	D. VANBILANSNA PASIVA	2,08%	2,36%	0,79%

3.2.1.2. Komentar vertikalne analize bilansa stanja privrednog društva Simpo

Na osnovu vertikalne analize bilansa stanja privrednog društva Simpo možemo zaključiti nešto više o strukturi sredstava i izvora finansiranja.

U strukturi aktive stalna imovina u 2010. godini ima učešće u iznosu od 49,36%, u 2011. 49,95%, dok se u 2012. godini njeno učešće smanjuje na 46,28%. Razlog pada učešća stalne imovine u strukturi aktive u 2012. godini možemo pripisati pre svega smanjenju učešća pozicije nekretnine, postrojenja i oprema kao i smanjenju učešća ostalih dugoročnih finansijskih plasmana. Učešće obrtno imovine u 2010. godini iznosilo je 50,64%, u 2011. godini 50,05%, dok se u 2012. godini povećava njeno učešće na 53,72%.

U strukturi pasive dominiraju dugoročna rezervisanja i obaveze sa učešćem od 65,74% u 2010. godini. Tokom 2011. godine njihovo učešće se smanjuje na 64,93%, dok se u 2012. godini povećava na 69,25%. Učešće kapitala u pasivi bilansa stanja u 2010. godini iznosi 34,47%. U 2011. godini njegovo učešće se povećava na 35,02%, dok se u 2012. godini njegovo učešće smanjuje na svega 30,71%. U strukturi dugoročnih obaveza i rezervisanja možemo primetiti da se učešće dugoročnih kredita u pasivi iz godine u godinu povećava, dok se učešće ostalih dugoročnih obaveza smanjuje. Učešće kratkoročnih obaveza u 2010. godini iznosilo je 32,75%, u 2011. godini 29,72%, dok se u 2012. godini povećalo na 31,77%.

Tabela 10: Vertikalna analiza bilansa stanja privrednog društva Gir

AOP	Pozicija	Gir		
		2012	2011	2010
1	A. STALNA IMOVINA (002 + 003 + 004 + 005 + 009)	55,94%	64,80%	59,44%
4	III. NEMATERIJALNA ULAGANJA	0,58%	1,00%	1,26%
5	IV. NEKRETNINE, POSTROJENJA, OPREMA I BIOLOŠKA SREDSTVA (006 + 007 + 008)	55,33%	63,76%	58,15%

***Uloga i značaj instrumenata analize finansijskih izveštaja u funkciji donošenja poslovnih odluka:
studija slučaja kompanija u delatnosti proizvodnje nameštaja***

6	1. Nekretnine, postrojenja i oprema	55,33%	63,76%	58,15%
9	V. DUGOROČNI FINANSIJSKI PLASMANI (010+011)	0,03%	0,04%	0,03%
11	2. Ostali dugoročni finansijski plasmani	0,03%	0,04%	0,03%
12	B. OBRTNA IMOVINA (013 + 014 + 015)	37,14%	27,00%	33,13%
13	I. ZALIHE	31,91%	18,33%	27,36%
15	III. KRATKOROČNA POTRAŽIVANJA, PLASMANI I GOTOVINA (016 + 017 + 018 + 019 + 020)	5,23%	8,67%	5,77%
16	1. Potraživanja	3,66%	3,88%	1,84%
17	2. Potraživanja za više plaćen porez na dobitak	0,00%	0,00%	0,11%
18	3. Kratkoročni finansijski plasmani	0,39%	0,42%	0,60%
19	4. Gotovinski ekvivalenti i gotovina	0,22%	2,78%	0,20%
20	5. Porez na dodatu vrednost i aktivna vremenska razgraničenja	0,96%	1,59%	3,03%
21	V. ODLOŽENA PORESKA SREDSTVA	6,92%	8,20%	7,43%
22	G. POSLOVNA IMOVINA (001 + 012 + 021)	100,00%	100,00%	100,00%
24	Đ. UKUPNA AKTIVA (022 + 023)	100,00%	100,00%	100,00%
25	E. VANBILANSNA AKTIVA	0,00%	0,00%	0,00%
101	A. KAPITAL (102+103+104+105+106-107+108-109-110)	48,26%	43,50%	38,32%
102	I. OSNOVNI KAPITAL	11,74%	13,86%	12,66%
104	III. REZERVE	0,35%	0,25%	0,23%
105	IV. REVALORIZACIONE REZERVE	3,88%	4,68%	4,41%
108	VII. NERASPOREĐENI DOBITAK	32,29%	24,70%	21,02%
109	VIII. GUBITAK	0,00%	0,00%	0,00%
111	B. DUGOROČNA REZERVISANJA I OBAVEZE (112 + 113 + 116)	51,74%	56,50%	61,68%
113	II. DUGOROČNE OBAVEZE (114 + 115)	19,01%	33,76%	39,18%
114	1. Dugoročni krediti	19,01%	29,31%	30,99%
115	2. Ostale dugoročne obaveze	0,00%	4,45%	8,19%
116	III. KRATKOROČNE OBAVEZE (117 + 118 + 119 + 120 + 121 + 122)	32,73%	22,74%	22,50%
117	1. Kratkoročne finansijske obaveze	11,69%	12,38%	13,73%
119	3. Obaveze iz poslovanja	12,98%	8,05%	8,35%
120	4. Ostale kratkoročne obaveze	2,06%	1,95%	0,42%
121	5. Obaveze po osnovu poreza na dodatu vrednost i ostalih javnih prihoda i pasivna vremenska razgraničenja	5,33%	0,21%	0,00%
122	6. Obaveze po osnovu poreza na dobitak	0,66%	0,15%	0,00%
124	G. UKUPNA PASIVA (101 + 111 + 123)	100,00%	100,00%	100,00%
125	D. VANBILANSNA PASIVA	0,00%	0,00%	0,00%

3.2.1.3. Komentar vertikalne analize bilansa stanja privrednog društva Gir

Na osnovu bilansa stanja privrednog društva Gir možemo primetiti da u aktivi bilansa stanja u posmatranom periodu dominira stalna imovina. Njeno učešće u 2010. godini iznosi 59,44%, u 2011. godini dolazi do povećanja njenog učešća na 64,80%, dok se u 2012. godini učešće stalne imovine smanjuje na 55,94%. Na smanjenje učešća stalne imovine u strukturi aktive uticalo je

najpre smanjenje učešća pozicije nekretnine, postrojenja i oprema. U 2010. godini učešće obrtno imovine u aktivni iznosi 33,13%. U 2011. godini dolazi do pada njenog učešća na 27%, dok se u 2012. godini učešće obrtno imovine povećava na 37,14%. Razlog pada učešća obrtno imovine u aktivni u 2011. godini, a zatim rasta učešća u 2012. godini možemo da pripišemo pre svega smanjenju učešća zaliha u 2011. godini i povećanju učešća zaliha u 2012. godini.

U strukturi pasive u 2010. godini dominiraju dugoročna rezervisanja i obaveze sa 61,68%, dok kapital učestvuje sa 38,32%. U 2011. godini dolazi do smanjenja učešća dugoročnih rezervisanja i obaveza na 56,50% i nastavlja se njihovo smanjenje u 2012. godini na 51,74%, dok se učešće kapitala u 2011. i 2012. godini povećava na 43,50% i 48,26%. Na povećanje učešća kapitala pre svega je uticalo povećanje učešća neraspoređenog dobitka, dok je na smanjenje učešća obaveza uticalo smanjenje učešća dugoročnih kredita i smanjenje ostalih dugoročnih obaveza. Učešće kratkoročnih finansijskih obaveza opada iz godine u godinu dok se učešće obaveza iz poslovanja, koje u 2010. i 2011. godini iznosi oko 8%, u 2012. godini povećava na 12,98%.

3.2.2. Vertikalna analiza bilansa uspeha

Tabela 11: Vertikalna analiza bilansa uspeha privrednog društva Forma Ideale

AOP	Pozicija	Forma Ideale		
		2012	2011	2010
201	I. POSLOVNI PRIHODI (202+203+204-205+206)	100,00%	100,00%	100,00%
202	1. Prihodi od prodaje	96,45%	98,98%	97,36%
203	2. Prihodi od aktiviranja učinaka i robe	0,05%	0,43%	0,44%
204	3. Povećanje vrednosti zaliha učinaka	0,00%	0,03%	1,68%
205	4. Smanjenje vrednosti zaliha učinaka	3,03%	0,00%	0,00%
206	5. Ostali poslovni prihodi	0,47%	0,56%	0,52%
207	II. POSLOVNI RASHODI (208 do 212)	83,99%	91,87%	94,96%
208	1. Nabavna vrednost prodate robe	31,56%	38,79%	37,76%
209	2. Troškovi materijala	26,80%	25,60%	27,10%
210	3. Troškovi zarada, naknada zarada i ostali lični rashodi	12,23%	12,87%	13,60%
211	4. Troškovi amortizacije i rezervisanja	1,29%	1,23%	1,16%
212	5. Ostali poslovni rashodi	12,12%	13,37%	15,34%
213	III. POSLOVNI DOBITAK (201 - 207)	9,95%	8,13%	5,04%
214	IV. POSLOVNI GUBITAK (207 - 201)	0,00%	0,00%	0,00%
215	V. FINANSIJSKI PRIHODI	2,23%	2,00%	2,75%
216	VI. FINANSIJSKI RASHODI	6,78%	7,46%	6,42%
217	VII. OSTALI PRIHODI	0,51%	1,30%	2,84%
218	VIII. OSTALI RASHODI	3,25%	2,31%	2,92%
219	IX. DOBITAK IZ REDOVNOG POSLOVANJA PRE OPOREZIVANJA (213 - 214 + 215 - 216 + 217 - 218)	2,65%	1,65%	1,29%
221	XI. NETO DOBITAK POSLOVANJA KOJE SE OBUSTAVLJA	0,08%	0,00%	0,00%
222	XII. NETO GUBITAK POSLOVANJA KOJE SE OBUSTAVLJA	0,00%	0,00%	0,03%
223	B. DOBITAK PRE OPOREZIVANJA (219 - 220 + 221 - 222)	2,73%	1,65%	1,26%

***Uloga i značaj instrumenata analize finansijskih izveštaja u funkciji donošenja poslovnih odluka:
studija slučaja kompanija u delatnosti proizvodnje nameštaja***

225	1. Poreski rashod perioda	0,28%	0,13%	0,09%
226	2. Odloženi poreski rashodi perioda	0,09%	0,06%	0,00%
227	3. Odloženi poreski prihodi perioda	0,00%	0,00%	0,02%
228	D. Isplaćena lična primanja poslodavcu	0,00%	0,00%	0,00%
229	Đ. NETO DOBITAK (223 - 224 - 225 - 226 + 227- 228)	2,37%	1,46%	1,19%
230	E. NETO GUBITAK (224 - 223 + 225 + 226 - 227 + 228)	0,00%	0,00%	0,00%

3.2.2.1. Komentar vertikalne analize bilansa uspeha privrednog društva Forma Ideale

Vertikalna analiza bilansa uspeha pruža uvid u to kako se menjaju prihodi i rashodi i koliki dobitak ili gubitak ostvaruje preduzeće.

Posmatrajući poslovne prihode privrednog društva Forma Ideale primećujemo da prihodi od prodaje, kao najvažniji prihodi u ovoj strukturi, u 2010. godini ostvaruju učešće od 97,36%, u 2011. godini se povećava njihovo učešće na 98,98%, dok se u 2012. godini smanjuje na 96,45%. Poslovni rashodi iz godine u godinu beleže pad učešća u poslovnim prihodima. U 2010. godini njihovo učešće iznosilo je 94,96%, u 2011. godini 91,87% i u 2012. godini 83,99%. Učešće nabavne vrednosti prodate robe u 2010. godini iznosi 37,76% i u 2011. godini beleži blagi rast na 38,79%, dok se u 2012. godini smanjuje na 31,56% što može biti rezultat opadanja cene te robe na tržištu ili efikasnosti nabavne službe koja je robu nabavljala pod povoljnim uslovima i nižim cenama. Troškovi materijala u posmatranom periodu imaju u proseku oko 26% učešća u poslovnim prihodima. Iz godine u godinu smanjuje se učešće troškova zarada, naknada zarada i ostalih ličnih rashoda i ostalih poslovnih rashoda.

Povećano je učešće poslovnog dobitka sa 5,04% u 2010. godini na 8,13% u 2011. godini i nastavlja se njegovo povećanje na 9,95% u 2012. godini. Učešće ostalih prihoda se iz godine u godinu povećava. Povećava se i učešće neto dobitka u poslovnim prihodima što je indikacija rasta prinosne snage privrednog društva.

Tabela 12: Vertikalna analiza bilansa uspeha privrednog društva Simpo

AOP	Pozicija	Simp		
		2012	2011	2010
201	I. POSLOVNI PRIHODI (202+203+204-205+206)	100,00%	100,00%	100,00%
202	1. Prihodi od prodaje	97,85%	93,78%	95,08%
203	2. Prihodi od aktiviranja učinaka i robe	0,02%	0,02%	0,02%
204	3. Povećanje vrednosti zaliha učinaka	0,00%	3,86%	4,38%
205	4. Smanjenje vrednosti zaliha učinaka	1,32%	0,00%	0,00%
206	5. Ostali poslovni prihodi	0,80%	2,35%	0,52%
207	II. POSLOVNI RASHODI (208 do 212)	113,89%	109,70%	108,12%
208	1. Nabavna vrednost prodate robe	2,35%	2,63%	4,84%
209	2. Troškovi materijala	60,98%	56,77%	55,30%
210	3. Troškovi zarada, naknada zarada i ostali lični rashodi	36,47%	35,39%	33,71%
211	4. Troškovi amortizacije i rezervisanja	2,92%	3,31%	3,13%
212	5. Ostali poslovni rashodi	11,17%	11,59%	11,14%

***Uloga i značaj instrumenata analize finansijskih izveštaja u funkciji donošenja poslovnih odluka:
studija slučaja kompanija u delatnosti proizvodnje nameštaja***

213	III. POSLOVNI DOBITAK (201 - 207)	0,00%	0,00%	0,00%
214	IV. POSLOVNI GUBITAK (207 - 201)	16,54%	9,70%	8,12%
215	V. FINANSIJSKI PRIHODI	5,43%	0,52%	5,02%
216	VI. FINANSIJSKI RASHODI	17,00%	12,01%	7,13%
217	VII. OSTALI PRIHODI	22,41%	27,79%	14,28%
218	VIII. OSTALI RASHODI	4,03%	5,79%	3,45%
219	IX. DOBITAK IZ REDOVNOG POSLOVANJA PRE OPOREZIVANJA (213 - 214 + 215 - 216 + 217 - 218)	0,00%	0,81%	0,59%
220	X. GUBITAK IZ REDOVNOG POSLOVANJA PRE OPOREZIVANJA (214 - 213 - 215 + 216 - 217 + 218)	9,73%	0,00%	0,00%
221	XI. NETO DOBITAK POSLOVANJA KOJE SE OBUSTAVLJA	0,11%	0,00%	0,00%
222	XII. NETO GUBITAK POSLOVANJA KOJE SE OBUSTAVLJA	0,00%	0,15%	0,00%
223	B. DOBITAK PRE OPOREZIVANJA (219 - 220 + 221 - 222)	0,00%	0,65%	0,59%
224	V. GUBITAK PRE OPOREZIVANJA (220 - 219 + 222 - 221)	9,62%	0,00%	0,00%
227	3. Odloženi poreski prihodi perioda	0,02%	0,04%	0,01%
229	Đ. NETO DOBITAK (223 - 224 - 225 - 226 + 227 - 228)	0,00%	0,70%	0,60%
230	E. NETO GUBITAK (224 - 223 + 225 + 226 - 227 + 228)	9,60%	0,00%	0,00%

3.2.2.2. Komentar vertikalne analize bilansa uspeha privrednog društva Simpo

Na osnovu podataka iz bilansa uspeha možemo zaključiti da se iz godine u godinu povećava učešće poslovnih rashoda u poslovnim prihodima sa 108,12% u 2010. godini na 109,70% u 2011. godini i na 113,89% u 2012. godini. Smanjeno je učešće nabavne vrednosti prodate robe u prihodima sa 4,84% u 2010. godini na 2,63% u 2011. godini i u 2012. godini na 2,35%. Smanjenje učešća nabavne vrednosti prodate robe može da bude rezultat opadanja cene te robe na tržištu. Povećano je učešće troškova materijala i troškova zarada, naknada zarada i ostalih ličnih rashoda. Povećanje troškova zarada može biti rezultat povećanja broja zaposlenih. Poslovni gubitak ima učešće od 8,12% u 2010. godini i iz godine u godinu povećava se njegovo učešće koje u 2011. godini iznosi 9,70% i u 2012. godini 16,54%.

Povećava se učešće finansijskih rashoda sa 7,13% u 2010. godini na 12,01% u 2011. godini i 17% u 2012. godini, što utiče i na povećanje zaduženosti privrednog društva.

Sve ove promene uticale su na to da privredno društvo u 2012. godini ostvaruje učešće neto gubitka u poslovnim prihodima od 9,60%.

Tabela 13: Vertikalna analiza bilansa uspeha privrednog društva Gir

AOP	Pozicija	Gir		
		2012	2011	2010
201	I. POSLOVNI PRIHODI (202+203+204-205+206)	100,00%	100,00%	100,00%
202	1. Prihodi od prodaje	78,23%	118,39%	92,28%
203	2. Prihodi od aktiviranja učinaka i robe	0,16%	0,23%	0,73%
204	3. Povećanje vrednosti zaliha učinaka	15,39%	0,00%	6,99%
205	4. Smanjenje vrednosti zaliha učinaka	0,00%	18,83%	0,00%

***Uloga i značaj instrumenata analize finansijskih izveštaja u funkciji donošenja poslovnih odluka:
studija slučaja kompanija u delatnosti proizvodnje nameštaja***

206	5. Ostali poslovni prihodi	6,22%	0,20%	0,00%
207	II. POSLOVNI RASHODI (208 do 212)	78,60%	94,41%	85,69%
208	1. Nabavna vrednost prodate robe	0,03%	0,20%	0,48%
209	2. Troškovi materijala	44,79%	49,05%	46,45%
210	3. Troškovi zarada, naknada zarada i ostali lični rashodi	23,41%	31,84%	25,26%
211	4. Troškovi amortizacije i rezervisanja	3,95%	7,14%	6,43%
212	5. Ostali poslovni rashodi	6,41%	6,18%	7,06%
213	III. POSLOVNI DOBITAK (201 - 207)	21,40%	5,59%	14,31%
214	IV. POSLOVNI GUBITAK (207 - 201)	0,00%	0,00%	0,00%
215	V. FINANSIJSKI PRIHODI	1,19%	2,71%	1,13%
216	VI. FINANSIJSKI RASHODI	4,93%	8,49%	12,73%
217	VII. OSTALI PRIHODI	0,27%	8,04%	0,33%
218	VIII. OSTALI RASHODI	0,33%	0,46%	0,75%
219	IX. DOBITAK IZ REDOVNOG POSLOVANJA PRE OPOREZIVANJA (213 - 214 + 215 - 216 + 217 - 218)	17,60%	7,40%	2,29%
223	B. DOBITAK PRE OPOREZIVANJA (219 - 220 + 221 - 222)	17,60%	7,40%	2,29%
225	1. Poreski rashod perioda	0,92%	0,43%	0,13%
226	2. Odloženi poreski rashodi perioda	0,10%	0,00%	0,00%
227	3. Odloženi poreski prihodi perioda	0,00%	0,10%	0,62%
229	Đ. NETO DOBITAK (223 - 224 - 225 - 226 + 227 - 228)	16,58%	7,06%	2,78%
230	E. NETO GUBITAK (224 - 223 + 225 + 226 - 227 + 228)	0,00%	0,00%	0,00%

3.2.2.3. Komentar vertikalne analize bilansa uspeha privrednog društva Gir

Na osnovu vertikalne analize bilansa uspeha privrednog društva Gir možemo primetiti da je u 2011. godini došlo do povećanja učešća prihoda od prodaje u poslovnim prihodima sa 92,28% na 118,39%, dok se njihovo učešće u 2012. godini smanjuje na 78,32%. U 2011. godini na manje poslovne prihode od prihoda od prodaje uticalo je smanjenje vrednosti zaliha učinaka čije učešće iznosi 18,83%.

Što se tiče troškova, možemo primetiti da se učešće nabavne vrednosti prodate robe smanjuje iz godine u godinu. Učešće troškova materijala, troškova zarada, naknada zarada i ostalih ličnih rashoda i troškova amortizacije i rezervisanja se u 2011. godini povećava, dok se učešće ostalih poslovnih rashoda smanjuje. U 2012. godini dolazi do smanjenja učešća troškova materijala, troškova zarada, naknada zarada i ostalih ličnih rashoda i troškova amortizacije i rezervisanja. Učešće poslovnog dobitka se u 2011. godini smanjuje sa 14,31% na 5,59%, dok se u 2012. godini povećava na 21,40%.

Finansijski prihodi povećavaju svoje učešće u 2011. godini sa 1,13% na 2,71%, dok se u 2012. godini smanjuju na 1,91%. Iz godine u godinu dolazi do smanjenja učešća finansijskih rashoda i ostalih rashoda. Ostali prihodi u 2011. godini povećavaju svoje učešće sa 0,33% na 8,04%, dok u 2012. godini smanjuju učešće na 0,27%.

Učešće neto dobitka u ukupnim prihodima u 2010. godini iznosilo je 2,78% i ono se u 2011. godini povećava na 7,06% i zatim u 2012. godini na 16,58%, što je indikacija rasta prinorne snage privrednog društva.

3.3. Analiza pomoću finansijskih pokazatelja

Analiza pomoću finansijskih pokazatelja je proizvod različitih finansijskih izveštaja pomoću racio brojeva koji predstavljaju odnos između dve veličine izražen u prosto matematičkoj formuli. Racio brojevi se koriste za ocenu sposobnosti privrednog društva da vrši servisiranje dužničkih obaveza.¹⁰

Racio analiza predstavlja praktično sredstvo kontrole u procesu upravljanja finansijskim sistemom privrednog društva i omogućava sledeće:¹¹

- Sagledavanje trendova u finansijskom poslovanju privrednog društva;
- Poređenje finansijskih karakteristika konkretnog privrednog društva sa drugim privrednim društvima u okviru iste delatnosti ili privredne grane;
- Utvrđivanje međuzavisnosti između faktora koji utiču na finansijski uspeh privrednog društva.

Racia (pokazatelji) koji će biti korišćeni u analizi finansijskih izveštaja privrednih društava Forma Ideale, Simpo i Gir su:

- pokazatelji likvidnosti,
- pokazatelji poslovne aktivnosti,
- pokazatelji finansijske strukture i
- pokazatelji rentabilnosti (profitabilnosti).

3.3.1. Likvidnost

Likvidnost je sposobnost privrednog društva da na vreme izmiruje svoje kratkoročne obaveze, kao što su krediti i kamate, dugovanja prema dobavljačima, plate zaposlenima, porezi, što je uslovljeno ravnotežom između ukupne obrtno imovine i kratkoročnog kapitala.¹² Kratkoročni poverioci poput banaka i dobavljača posebno su zainteresovani za procenu likvidnosti, jer ona predstavlja osnovnu odrednicu kreditnog potencijala.

Pri oceni finansijskog položaja posmatranih privrednih društava kroz ocenu likvidnosti korišćemo sledeće pokazatelje:

Tabela 14: Pokazatelji likvidnosti privrednih društava u 2012. godini

Pokazatelj	Forma Ideale	Simpo	Gir
Tekući racio - Opšta likvidnost	1,53	1,69	1,13
Brzi racio - Redukovana likvidnost	0,93	1,22	0,16
Neto obrtni fond prema prihodima	0,14	0,78	0,05

¹⁰ Knežević G., *Analiza finansijskih izveštaja*, Univerzitet Singidunum, Beograd, 2012, str. 109.

¹¹ Ivaniš M., Nešić S., *Poslovne finansije*, Univerzitet Singidunum, Beograd, 2011, str. 200.

¹² Milićević B., *Metodološki pristup oceni finansijskog stanja preduzeća*, Zadužbina Andrejević, Beograd, 2009, str. 47.

- **Pokazatelj opšte (tekuće) likvidnosti** – izračunava se na sledeći način:

$$\text{Pokazatelj opšte likvidnosti} = \frac{\text{Obrtna sredstva}}{\text{Kratkoročne obaveze}}$$

Opšte pravilo ili standard za ovaj pokazatelj je 2:1, tj. obrtna sredstva bi trebalo dva puta da pokriju kratkoročne obaveze, kako bi privredno društvo obezbedilo veću sigurnost da će kratkoročne obaveze biti plaćene. Pri tumačenju ovog pokazatelja treba biti oprezan s obzirom da on zavisi od karakteristika grane i od više različitih faktora kao što su: vremensko vezivanje obrtnih sredstava u pojedinim fazama ciklusa reprodukcije, uslovi kreditiranja od strane dobavljača u odnosu na kreditne uslove koji se daju kupcima, efikasnost naplate potraživanja. Što je veći pokazatelj tekuće likvidnosti, to privredno društvo izgleda solventnije.¹³

Na osnovu dobijenih rezultata, koje vidimo u tabeli, zaključujemo da su privredna društva Forma Ideale i Simpo likvidna, jer njihova opšta likvidnost iznosi 1,53 i 1,69, a privredno društvo Gir ima problema sa likvidnošću i njegov pokazatelj iznosi 1,13. Dakle, Forma Ideale sa €1,53 obrtnih sredstava pokriva €1 kratkoročnih obaveza, Simpo sa €1,69 obrtnih sredstava pokriva €1 kratkoročnih obaveza, dok Gir sa €1,13 obrtnih sredstava pokriva €1 kratkoročnih obaveza.

- **Pokazatelj redukovane likvidnosti (Brzi racio)** – naziva se *acid test* i pokazuje koliko privredno društvo sa sredstvima koja se brzo mogu pretvoriti u novac može pokriti svoje kratkoročne obaveze. Ovaj pokazatelj u likvidna sredstva uključuje samo potraživanja, gotovinu i gotovinske ekvivalente, dok iz njih isključuje zalihe jer je njima potreban duži vremenski period da se konvertuju u gotovinu. Samim tim, on predstavlja strožiji test likvidnosti u odnosu na pokazatelj tekuće likvidnosti koji, kao što smo već pomenuli, za obračun koristi ukupna obrtna sredstva. Normalom se za pokazatelj redukovane likvidnosti smatra odnos 1:1, ali se može prihvatiti i odnos 0,5:1. Za tumačenje ovog pokazatelja treba uzeti u obzir koeficijent obrta potraživanja od kupaca i rokove dospeća potraživanja kao i nenaplativost potraživanja od kupaca. Ukoliko potraživanja koja spadaju u likvidna sredstva imaju visoki stepen naplativosti onda je redukovana likvidnost niža od normale opravdana.¹⁴ Brzi racio se dobija na sledeći način:

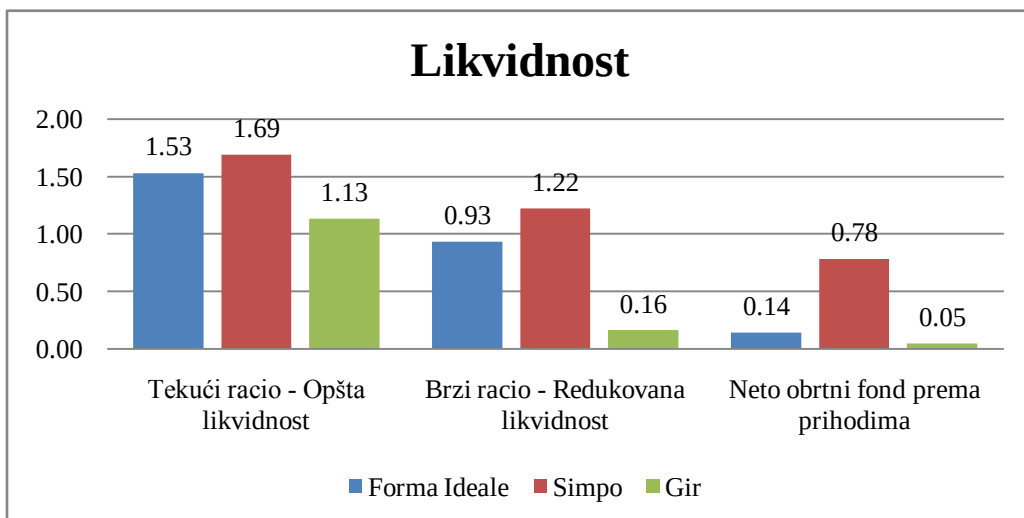
$$\text{Pokazatelj redukovane likvidnosti} = \frac{\text{Likvidna sredstva}}{\text{Kratkoročne obaveze}}$$

Dobijeni rezultati nam pokazuju da je €1 kratkoročnih obaveza privrednog društva Forma Ideale pokriven sa €0,93 likvidnih sredstava, Simpo sa €1,22 likvidnih sredstava pokriva €1 kratkoročnih obaveza, dok je €1 kratkoročnih obaveza privrednog društva Gir pokriven sa €0,16 likvidnih sredstava. Iz ovoga zaključujemo da su Simpo i Forma Ideale likvidna privredna društva, dok je likvidnost privrednog društva Gir veoma loša.

¹³ Meigs R., Meigs W., *Računovodstvo: Temelj poslovnog odlučivanja*, Mate, Zagreb, 1999, str. 238.

¹⁴ Knežević G., *Analiza finansijskih izveštaja*, Univerzitet Singidunum, Beograd, 2012, str. 140.

Grafikon 1: Pokazatelji likvidnosti privrednih društava u 2012. godini

3.3.2. Pokazatelji poslovne aktivnosti

Pokazatelji poslovne aktivnosti često se nazivaju i pokazatelji efikasnosti ili obrta ili perioda konverzije i pokazuju koliko brzo se delovi imovine transformišu iz jednog oblika u drugi. Cilj analize perioda konverzije je obično uočavanje eventualnih zastoja u naplati potraživanja od kupaca ili plaćanja obaveza prema dobavljačima.¹⁵ Pri obračunu koristimo sledeće pokazatelje poslovne aktivnosti:

Tabela 15: Pokazatelji poslovne aktivnosti u 2012. godini

Pokazatelji	Forma Ideale	Simpo	Gir
Days sales outstanding - Period naplate potraživanja	32,96	83,72	15,06
Days payable outstanding - Period plaćanja obaveza	29,50	62,04	62,55
Inventory conversion period - Period konverzije zaliha	32,68	86,78	125,29
Cash conversion period - Period konverzije gotovine	36,14	108,46	77,81

- **Period naplate potraživanja** pokazuje prosečan broj dana koji protekne od trenutka fakturisanja prodatih dobara do naplate potraživanja od kupaca. Period naplate potraživanja dobija se na sledeći način:

$$\text{Period naplate potraživanja} = \frac{\text{Potraživanja po osnovu prodaje na kraju perioda}}{\text{Prihodi od prodaje}} \times 365 / 1,18$$

Period naplate potraživanja u Srbiji u 2012. iznosi 78,32. Forma Ideale naplaćuje svoja potraživanja u roku od 32,96 dana, Simpo naplaćuje potraživanja u periodu od 83,72 dana,

¹⁵ Knežević G., Stanišić N., Mizdraković V., *Analiza finansijskih izveštaja*, Univerzitet Singidunum, Beograd, 2013, str. 239

dok Gir naplati svoja potraživanja u roku od oko 15,06 dana. Dakle Forma Ideale i Gir naplaćuju svoja potraživanja brže od prosečnog perioda naplate potraživanja, dok Simpu treba malo duže da naplati svoja potraživanja.

- **Period plaćanja obaveza** pokazuje u proseku za koliko dana u godini privredno društvo plati svoje obaveze prema dobavljačima.

$$\text{Period plaćanja obaveza} = \text{Obaveze iz poslovanja (stanje na kraju godine)} / \text{Obaveze iz poslovanja (potražni promet bez početnog stanja)} \times 365$$

U Srbiji period plaćanja obaveza u 2012. iznosi 82,85 dana pa sve preko ovog roka može ukazivati na problem redovnog plaćanja obaveza prema dobavljačima.

Forma Ideale plaća svoje obaveze prema dobavljačima u roku od 29,50 dana, Simpu je potrebno oko 62,04 dana da isplati svoje obaveze prema dobavljačima dok je Giru potrebno 62,55 dana za plaćanje svojih obaveza. Iz ovog zaključujemo da sva privredna društva na vreme izmiruju svoje obaveze prema dobavljačima.

- **Period konverzije zaliha** pokazuje u proseku koliko dana godišnje je potrebno zaliham da se konvertuju u novac. Sto je manji broj dana zalihe se brže konvertuju u novac što predstavlja pozitivan pokazatelj.

$$\text{Period konverzije zaliha} = (\text{Zalihe materijala} + \text{Nedovršena proizvodnja} + \text{Gotovi proizvodi} + \text{Roba}) / \text{Obaveze iz poslovanja (potražni promet bez početnog stanja)} \times 365 \times 1,18$$

U Srbiji period konverzije zaliha iznosi 82,85 dana. Zaliham privrednog društva Forma Ideale potrebno je godišnje 32,68 dana da se konvertuju u novac. Zalihe Simpa se konvertuju u novac za 86,78 dana dok se zalihe Gir-a konvertuju u novac za 125,29 dana.

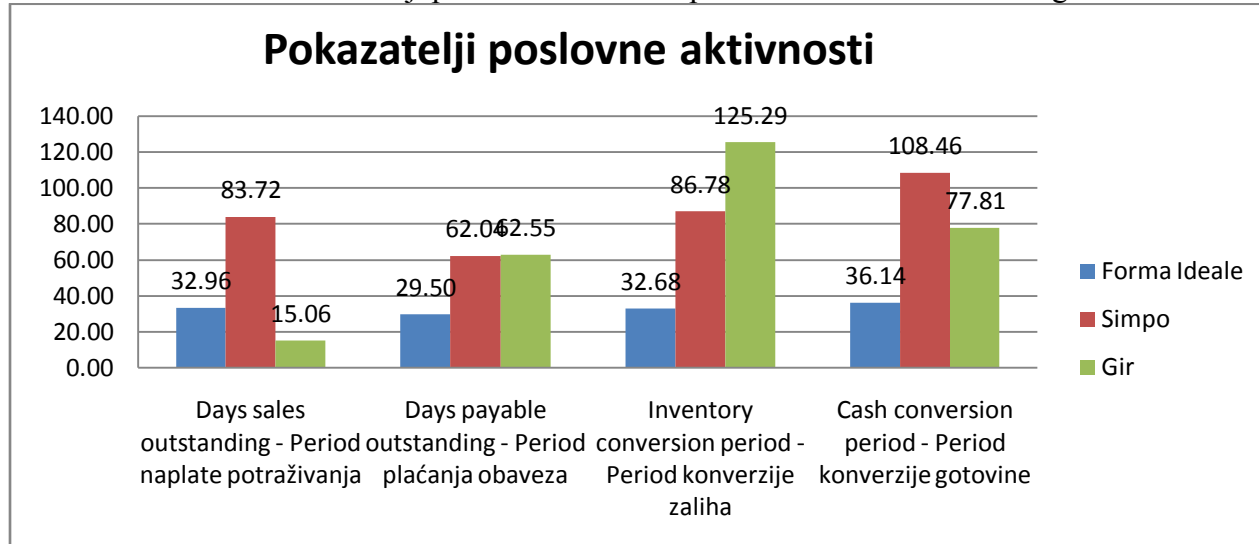
- **Period konverzije gotovine** predstavlja prosečan broj dana koji prođe od plaćanja ulaznih produktivnih faktora do naplate prodaje društava. Ukoliko je društvo u stanju da u kratkom roku naplati potraživanja od kupaca, uz istovremeno odlaganje plaćanja obaveza iz poslovanja, moguće je da vrednost pokazatelja bude negativna. Period konverzije gotovine izračunava se na sledeći način:¹⁶

$$\text{Period konverzije gotovine} = \text{Period naplate potraživanja} - \text{Period plaćanja obaveza} + \text{Period konverzije zaliha}$$

U Srbiji period konverzije gotovine iznosi 81,11 dana. Prosečan period koji je potreban privrednom društvu Forma Ideale da zaokruži ciklus od plaćanja ulaznih računa do naplate prodaje iznosi 36,14 dana, Simpu je potrebno 108,46, dok je Giru potrebno 77,81 dana .

¹⁶ Knežević G., Stanišić N., Mizdraković V., *Analiza finansijskih izveštaja*, Univerzitet Singidunum, Beograd, 2013, str. 244

Grafikon 2: Pokazatelji poslovne aktivnosti privrednih društava u 2012. godini

3.3.3. Pokazatelji finansijske strukture

Poslovna sredstva privrednih društava finansiraju se iz pozajmljenih i sopstvenih izvora finansiranja i njihov odnos predstavlja finansijsku strukturu. Racia ili pokazatelji finansijske strukture su obavezno sredstvo kojim se služi finansijska analiza u proceni finansijskog položaja privrednog društva. Racia zaduženosti pokazuju do koje mere se privredno društvo finansira zaduživanjem. Viši stepen zaduženosti privrednog društva za banke i druge poverioce znači povećani kreditni rizik i obrnuto, niži stepen zaduženosti privrednog društva indicira banci i drugim poveriocima smanjeni rizik privrednog društva.¹⁷

Tabela 16: Pokazatelji zaduženosti privrednih društava u 2012. godini

Pokazatelj	Forma Ideale	Simpo	Gir
Racio zaduženosti	59,03%	69,29%	51,74%
Racio kamatonosne zaduženosti	41,24%	44,77%	30,70%
Racio pokrića kamate	3,01	0,00	34,92

➤ **Racio zaduženosti** - stavlja u odnos pozajmljene izvore finansiranja i ukupnu imovinu.

$$\text{Racio zaduženosti} = \frac{\text{Dugoročna rezervisanja i obaveze} + \text{odložena poreska sredstva}}{\text{Poslovna imovina}}$$

¹⁷ Barjaktarović L., Jović Z., Milojević M., *Poslovne finansije*, Univerzitet Singidunum, Beograd, 2013, str. 144.

Zaduženost privrednog društva Forma Ideale iznosi 59,03%, što znači da je 59,03% poslovne imovine finansirano iz pozajmljenih izvora, zaduženost Simpa iznosi 69,29%, što znači da je 69,29% poslovne imovine finansirano iz pozajmljenih izvora, dok je zaduženost privrednog društva Gir 51,74% i pokazuje da je 51,74% poslovne imovine finansirano iz pozajmljenih izvora.

- **Racio kamatonosne zaduženosti** u odnos sa poslovnom imovinom stavlja samo stavke na koje se obračunava kamata.

Racio kamatonosne zaduženosti = (Dugoročni krediti + Ostale dugoročne obaveze + Kratko-ročne finansijske obaveze) / Poslovna imovina

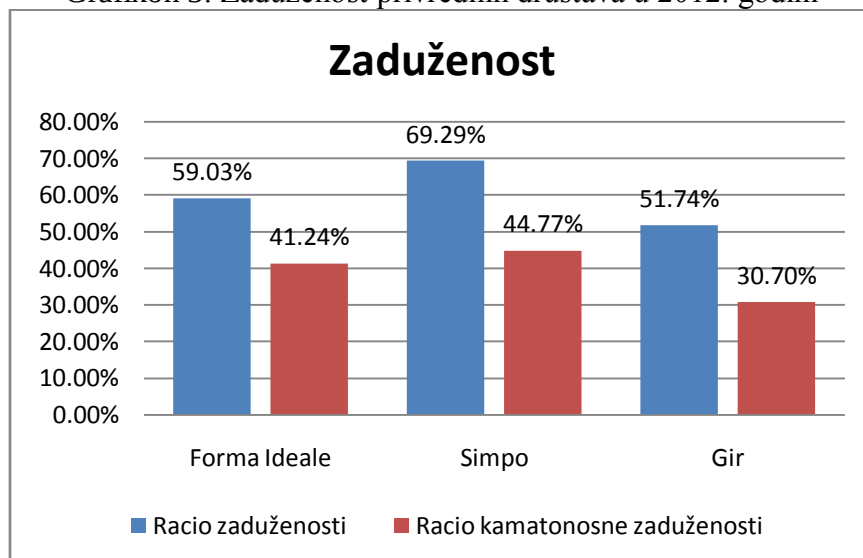
Kamatonosna zaduženost privrednog društva Forma Ideale iznosi 41,24%, Simpa 44,77% i Gira 30,70%, i predstavlja vrednost izvora finansiranja na koje je društvo dužno da plaća kamatu u odnosu na vrednost poslovne imovine.

- **Racio pokrića kamate** pokazuje koliko privredno društvo može da “pokrije” rashode kamata iz poslovnog dobitka. Što je veći pokazatelj to je za privredno društvo sigurnije da će pokrivati ovu vrstu rashoda.

$$\text{Racio pokrića kamate} = \frac{\text{Poslovni dobitak (EBIT)}}{\text{Rashodi kamate}}$$

Dakle Forma Ideale može iz svog poslovnog dobitka oko tri puta pokriti svoje rashode kamata, dok Gir može iz svog poslovnog dobitka skoro 35 puta pokriti svoje rashode kamata. Simpo ima poslovni gubitak pa ne može pokriti rashode kamata.

Grafikon 3: Zaduženost privrednih društava u 2012. godini

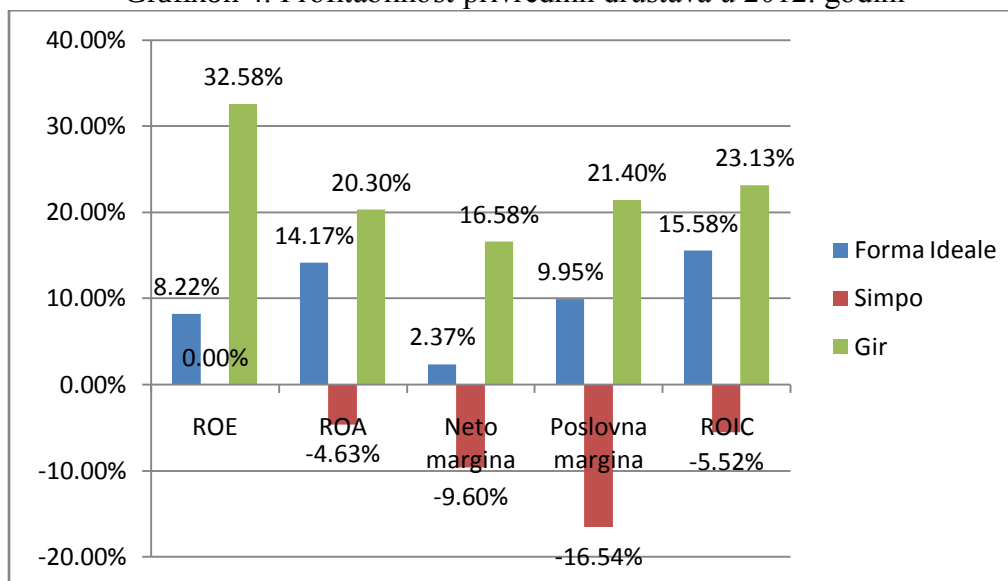
3.3.4. Pokazatelji rentabilnosti (profitabilnosti)

Rentabilnost predstavlja sposobnost privrednog društva da ostvari što veću dobit uz što manje angažovanih sredstava.¹⁸ Razlika između poslovnih prihoda i rashoda je poslovni dobitak ili gubitak i oni proističu iz angažovanja sredstava i izvora finansiranja nekog privrednog društva. Ukoliko privredno društvo efikasno koristi sredstva i izvore finansiranja ono ostvaruje dobitak koji predstavlja primarnu motivaciju svih investitora.

Tabela 17: Pokazatelji profitabilnosti privrednih društava u 2012. godini

Pokazatelj	Forma Ideale	Simp	Gir
ROE	8,22%	0,00%	32,58%
ROA	14,17%	-4,63%	20,30%
Neto margina	2,37%	-9,60%	16,58%
Poslovna margina	9,95%	-16,54%	21,40%
ROIC	15,58%	-5,52%	23,13%

Grafikon 4: Profitabilnost privrednih društava u 2012. godini

- **Pokazatelj ROE (Return on equity, Stopa prinosa na sopstveni kapital)** pokazuje koliko privredno društvo koristi svoj kapital u ostvarenju neto rezultata. Što je ROE viši i privredno društvo je profitabilnije i više upošljava svoj kapital u ostvarenju neto dobitka.

$$\text{Stopa prinosa na sopstveni kapital} = \frac{\text{Neto dobitak}}{\text{Kapital}}$$

¹⁸ Ivaniš M., Nešić S., *Poslovne finansije*, Univerzitet Singidunum, Beograd, 2011, str. 216

Dobijena stopa pokazuje da je privredno društvo Forma Ideale ostvarilo €8,22 neto dobitka na €100 angažovanog kapitala, Gir je ostvario €32,58 neto dobitka na €100 kapitala, dok Simpo ima neto gubitak pa nije u mogućnosti da ostvari stopu prinosa na sopstveni kapital. Iz ovoga zaključujemo da je privredno društvo Gir najefikasnije u korišćenju sopstvenog kapitala.

- **Pokazatelj ROA (Return on Assets, Stopa prinosa na poslovna sredstva)** pokazuje koliko privredno društvo koristi (upošljava) svoja sredstva u ostvarenju poslovnog rezultata. Što je viši ROA to je profitabilnost privrednog društva veća.

$$\text{Stopa prinosa na poslovna sredstva} = \frac{\text{Poslovni dobitak ili Poslovni gubitak}}{\text{Poslovna imovina}}$$

Na svakih €100 poslovnih sredstava Forma Ideale ostvaruje oko €14 poslovnog dobitka, dok Gir na svakih €100 poslovnih sredstava ostvaruje oko €20 poslovnog dobitka. Simpo na €100 poslovnih sredstava ostvaruje €4,63 poslovnog gubitka.

- **Neto margina** predstavlja učešće neto dobitka u poslovnim prihodima. Ukoliko je pozitivan rezultat, i neto margina će biti pozitivna.¹⁹

$$\text{Neto margina} = \frac{\text{Neto dobitak ili neto gubitak}}{\text{Poslovni prihodi}}$$

Učešće neto dobitka u poslovnim prihodima privrednog društva Forma Ideale iznosi 2,37% dok učešće neto dobitka u poslovnim prihodima kompanije Gir iznosi 16,58%. Simpo ima neto gubitak i njegovo učešće u poslovnim prihodima iznosi 9,60%..

- **Poslovna margina** je procenat poslovnog dobitka u poslovnim prihodima. Ukoliko je privredno društvo ostvarilo poslovni dobitak, poslovna margina će biti pozitivna, i obrnuto.²⁰

$$\text{Poslovna margina} = \frac{\text{Poslovni dobitak ili Poslovni gubitak}}{\text{Poslovni prihodi}}$$

Forma Ideale ostvaruje 9,95% učešća poslovnog dobitka u poslovnim prihodima dok Gir ostvaruje 21,40% učešća poslovnog dobitka u poslovnim prihodima. Simpo ostvaruje poslovni gubitak i njegovo učešće u poslovnim prihodima iznosi 16,54%.

- **ROIC (Return on invested capital, Stopa prinosa na investirana sredstva)** je stopa prinosa na kapital jednog privrednog društva ukoliko bi ono bilo finansirano isključivo sopstvenim izvorima. Ovde se uzima u obzir dobitak nakon odbitka dela na ime poreza na dobit u

¹⁹ Knežević G., Stanišić N., Mizdraković V., *Analiza finansijskih izveštaja*, Univerzitet Singidunum, Beograd, 2013, str. 221

²⁰ Knežević G., Stanišić N., Mizdraković V., *Analiza finansijskih izveštaja*, Univerzitet Singidunum, Beograd, 2013, str. 224

brojiocu, dok je u imeniocu kapital i neto obaveze. Neto obaveze podrazumevaju dugoročne i kratkoročne obaveze umanjene za iznos gotovine.²¹

$$ROIC = \frac{EBIT \times (1 - \text{stopa poreza na dobit})}{(\text{Kapital} + \text{Dugoročne obaveze} + \text{Kratkoročne finansijske obaveze} - \text{Višak gotovine})}$$

Forma Ideale na svakih €100 investiranog kapitala ostvaruje €15,78 poslovnog dobitka, Gir na svakih €100 investiranog kapitala ostvaruje €23,13 poslovnog dobitka, dok simpo na svakih €100 investiranog kapitala ostvaruje €5,52 poslovnog gubitka.

Tabela 18: Horizontalna analiza profitabilnosti privrednog društva Forma Ideale u posmatranom periodu

Pokazatelj	Forma Ideale 2012	Forma Ideale 2011	Forma Ideale 2010
ROE	8,22%	5,12%	4,15%
ROA	14,17%	10,65%	6,08%
Neto margina	2,37%	1,46%	1,19%
Poslovna margina	9,95%	8,13%	5,04%
ROIC	15,58%	11,93%	6,80%

Pokazatelji profitabilnosti privrednog društva Forma Ideale u posmatranom periodu imaju trend rasta, što se smatra povoljnim za privredno društvo.

Tabela 19 : Horizontalna analiza profitabilnosti privrednog društva Simpo u posmatranom periodu

Pokazatelj	Simp0 2012	Simp0 2011	Simp0 2010
ROE	0,00%	0,59%	0,55%
ROA	-4,63%	-2,89%	-2,59%
Neto margina	-9,60%	0,70%	0,60%
Poslovna margina	-16,54%	-9,70%	-8,12%
ROIC	-5,52%	-3,39%	-3,12%

Pokazatelji profitabilnosti privrednog društva Simpo u posmatranom periodu imaju trend pada, što se smatra veoma nepovoljnim za ovo privredno društvo.

Tabela 20: Horizontalna analiza profitabilnosti privrednog društva Gir u posmatranom periodu

Pokazatelj	Gir 2012	Gir 2011	Gir 2010
ROE	32,58%	10,17%	4,35%
ROA	20,30%	3,50%	8,59%
Neto margina	16,58%	7,06%	2,78%
Poslovna margina	21,40%	5,59%	14,31%
ROIC	23,13%	3,52%	8,48%

²¹ Knežević G., Stanišić N., Mizdraković V., *Analiza finansijskih izveštaja*, Univerzitet Singidunum, Beograd, 2013, str. 138

Efikasnost sa kojom privredno društvo Gir koristi svoj kapital u ostvarenju neto rezultata je na visokom nivou jer Stopa prinosa na sopstveni kapital ima trend rasta, što se smatra povoljnim. Neto margina takođe ima trend rasta, dok pokazatelji ROA, poslovna margina i ROIC u 2011. godini opadaju, dok u 2012. godini primećujemo njihov rast.

3.3.5. Analiza gotovinskih tokova

Analiza gotovinskih tokova bazira se na pokazateljima tokova stvarnog novca, a ne rentabiliteta. Investitori društva informacije o gotovinskim tokovima smatraju veoma bitnim. Vlasnici su svesni da ukoliko društvo nema dovoljno gotovog novca neto dobitak u vidu dividendi neće biti isplaćen s obzirom da je za isplatu dividendi potrebna gotovina.

Investitorima je vrednija gotovina koju ranije dobiju zbog njene vremenske vrednosti. Oni preferiraju da odlože ulaganje novca u društvo, a da uloženi novac povrate što ranije, i u obzir uzimaju različitost poslovanja, a pri tom im računovodstveni rezultat potvrđuje fundamentalnu izvodljivost istog. Zbog toga se za procenu vrednosti kapitala društva koriste projektovani tokovi gotovine, a ne tokovi rentabiliteta.²²

Tabela 21: Pokazatelji gotovinskih tokova privrednih društava u 2012. godini

Pokazatelji	Forma Ideale	Simpo	Gir
Gotovinski tok raspoloživ vlasnicima kapitala	€ 2217,58	€ -109,80	€ 152,87
Gotovinski tok raspoloživ vlasnicima kapitala i poveriocima	€ 3865,61	€ 3180,93	€ 184,03

- **Gotovinski tok raspoloživ vlasnicima kapitala** – predstavlja iznos gotovine koji može biti isplaćen vlasnicima društva, nakon plaćanja obaveza iz poslovanja, finansiranja novih investicija i otplate kredita.

Gotovinski tok raspoloživ vlasnicima kapitala = Gotovina na kraju obračunskog perioda – Gotovina na početku obračunskog perioda + Isplaćene dividende + Otkup sopstvenih akcija i udela – Uvećanje osnovnog kapitala

Privredna društva Forma Ideale i Gir imaju pozitivan gotovinski tok raspoloživ vlasnicima kapitala u vrednosti od €2.217,58 hiljada i €152,87 hiljada, dok privredno društvo Simpo ima negativan gotovinski tok u vrednosti od €109,80 hiljada.

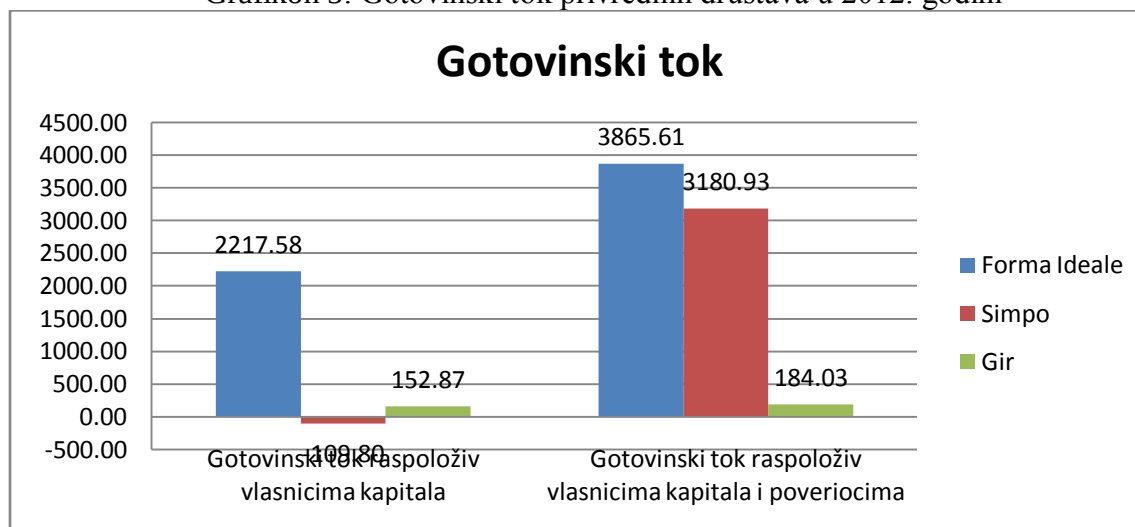
- **Gotovinski tok raspoloživ vlasnicima kapitala i poveriocima** – predstavlja iznos gotovine koji može biti isplaćen akcionarima i poveriocima kolektivno, nakon plaćanja obaveza iz poslovanja i finansiranja novih investicija, odnosno iznos gotovine koji bi mogao biti isplaćen akcionarima kada društvo ne bi imalo finansijske obaveze.

²² Knežević G., Stanišić N., Mizdraković V., *Analiza finansijskih izveštaja*, Univerzitet Singidunum, Beograd, 2013, str. 253

Gotovinski tok raspoloživ vlasnicima kapitala i poveriocima = Gotovinski tok koji pripada vlasnicima kapitala – Dugoročni i kratkoročni krediti (neto priliv) + Plaćene kamate x (1 - stopa poreza na dobit)

Forma Ideale je u 2012. godini imao gotovinski tok raspoloživ vlasnicima kapitala i poveriocima u vrednosti od € 3865,61 hiljada, Simpo u vrednosti od € 3180,93 hiljada i Gir € 184,03 hiljada.

Grafikon 5: Gotovinski tok privrednih društava u 2012. godini

3.4. Cash flow analiza

Danas je prisutna mogućnost manipulacije računovodstvenim pravilima prilikom obračuna rezultata što je dovelo do toga da se umanjuje efikasnost bilansa uspeha kao predmeta analize i povećava uticaj izveštaja o tokovima gotovine. Izveštaj o tokovima gotovine je obavezan finansijski izveštaj i u njemu su prikazani odlivi i prilivi gotovine koji nastaju iz poslovnih, finansijskih i investicionih aktivnosti tokom obračunskog perioda na koji se izveštaj odnosi. Izveštaj o tokovima gotovine sastoji se iz:²³

- *tokova gotovine iz poslovne aktivnosti* – uključuju novčane efekte transakcija koje stvaraju prihode i rashode (uključuju transakcije koje ulaze u utvrđivanje neto prihoda). Poslovne aktivnosti pokazuju prilive gotovine nastale iz poslovanja društva. Ovaj izvor gotovine se obično smatra najboljom merom sposobnosti privrednog društva da generiše dovoljno novca za uspešno poslovanje;
- *tokova gotovine iz investicione aktivnosti* – aktivnosti u vezi sa sticanjem i raspolaganjem dugoročnih sredstava;
- *tokova gotovine iz finansijske aktivnosti* – su one aktivnosti koje se odnose na sticanje ili otplatu kapitala koji se koristi u poslovanju.

²³ Knežević G., Stanišić N., Mizdraković V., *Analiza finansijskih izveštaja*, Univerzitet Singidunum, Beograd, 2013, str. 146

Cash flow analiza predstavlja izuzetno koristan instrument upravljanja finansijama privrednog društva. Informacije o ukupnim neto novčanim tokovima omogućavaju kreditorima, investitorima i drugim korisnicima da:²⁴

- utvrdi koliko je privredno društvo obezbedilo gotovine iz poslovanja u posmatranom vremenskom periodu,
- proceni sposobnost privrednog društva da isplati dividende i plati dospele obaveze,
- utvrdi izos ulaganja privrednog društva u određenom vremenskom periodu
- proceni sposobnost privrednog društva da generiše pozitivne buduće tokove gotovine.

Tabela 22: Pokazatelji Cash flow analize privrednih društava u 2012. godini

Pokazatelji	Forma Ideale	Simp	Gir
Odnos neto novčanog toka i neto dobitka	2,85	/	0,73
Ucesce neto novčanog toka u prihodima od prodaje	0,07	0,18	0,15
Odnos neto novčanog toka i ukupnih sredstava	0,09	0,21	0,01
Slobodan novčani tok	3825,68	9028,23	149,98

- **Odnos neto novčanog toka i neto dobitka** – sposobnost privrednog društva da ostvaruje neto novčane tokove iz poslovne aktivnosti na svaki evro neto dobitka ostvarenog u tekućem obračunskom periodu.²⁵

$$\text{Odnos neto novčanog toka i neto dobitka} = \frac{\text{Neto novčani tok iz poslovne aktivnosti}}{\text{Neto dobitak}}$$

Privredno društvo Forma Ideale na €1 neto dobitka ostvaruje €2,85 neto novčanog toka iz poslovne aktivnosti, Gir ostvaruje €0,73. To znači da poslovne aktivnosti ovih privrednih društava generišu gotovinu, dok privredno društvo Simp ostvaruje neto gubitak pa samim tim nije u mogućnosti da generiše gotovinu.

- **Učešće neto novčanog toka u prihodima od prodaje** – pokazuje koliko je privredno društvo ostvarilo neto novčanog toka iz poslovne aktivnosti na svaki evro neto prihoda od prodaje. Ovaj koeficijent je merilo sposobnosti aktivnosti prodaje da generiše novčane tokove.²⁶

$$\text{Učešće neto novčanog toka u prihodima od prodaje} = \frac{\text{Neto novčani tok iz poslovne aktivnosti}}{\text{Neto prihodi od prodaje}}$$

Privredno društvo Forma Ideale je na €1 prihoda od prodaje ostvarilo €0,07 neto novčanog toka iz poslovne aktivnosti, Simp €0,18 i Gir €0,15.

²⁴ Barjaktarović L., Jović Z., Milojević M., *Poslovne finansije*, Univerzitet Singidunum, Beograd, 2013, str.159

²⁵ Knežević G., Stanišić N., Mizdraković V., *Analiza finansijskih izveštaja*, Univerzitet Singidunum, Beograd, 2013, str. 151

²⁶ Isto

- **Odnos neto novčanog toka i ukupnih sredstava** – pokazuje koliko je privredno društvo ostvarilo neto novčanih tokova iz poslovne aktivnosti na svaki evro prosečno uloženi novčanih sredstava i predstavlja merilo sposobnosti sredstava da generiše gotovinu.²⁷

$$\text{Odnos neto novčanog toka i ukupnih sredstava} = \frac{\text{Neto novčani tok iz poslovne aktivnosti}}{\text{Prosečna ukupna sredstva privrednog društva}}$$

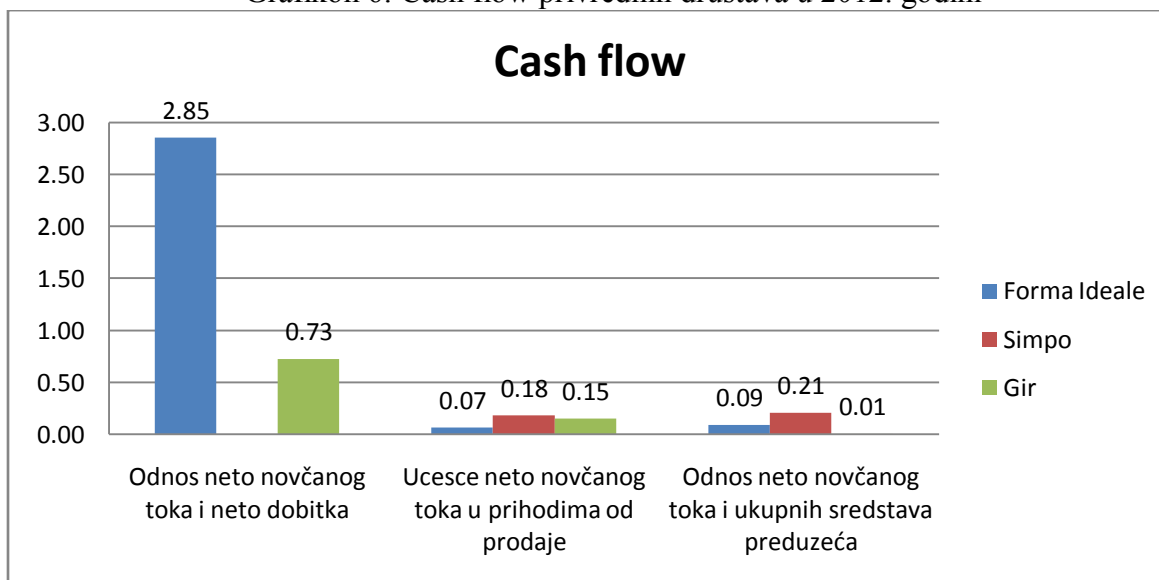
Privredno društvo Forma Ideale je na €1 prosečnih ukupnih sredstava ostvarilo €0,09 neto novčanog toka iz poslovne aktivnosti, Simpo €0,21 i Gir €0,01.

- **Slobodan novčani tok** – pokazuje koliko je gotovine iz poslovnih aktivnosti ostalo privrednom društvu nakon izvršenih ulaganja u rast i isplaćenih dividendi.²⁸

Slobodan novčani tok = Neto novčani tok iz poslovne aktivnosti – Dividende – Neto ulaganja u dugoročna (stalna) sredstva

Nakon isplaćenih dividendi i ulaganja u rast privrednom društvu Forma Ideale ostalo je gotovine iz poslovnih aktivnosti u vrednosti od €3825,68 hiljada, Simpu €9028,23, Gir-u €149,98.

Grafikon 6: Cash flow privrednih društava u 2012. godini

²⁷ Knežević G., Stanišić N., Mizdraković V., *Analiza finansijskih izveštaja*, Univerzitet Singidunum, Beograd, 2013, str. 151

²⁸ Isto

4. Otkrivanje kriminalnih radnji – forenzičko računovodstvo i forenzička revizija

Reč forenzički potiče od latinske reči *forensis* što znači forum ili onaj koji je na trgu.²⁹ U starom Rimu forum ili trg predstavljao je mesto gde su se obavljali različiti trgovački i državni poslovi kao i suđenja.³⁰ U drevnim vremenima suđenja su se odvijala tako što su se od optuženih iznuđivala priznanja a u današnje vreme dokazi i tragovi prikupljaju pomoću naučnih dostignuća. Forenzika se najpre primenjivala u oblasti medicine a danas se primenjuje i u mnogim naučnim oblastima.

4.1. Forenzičko računovodstvo

Forenzičko računovodstvo je relativno nova disciplina koja predstavlja primenu istraživačkih i analitičkih veština sa ciljem rešavanja finansijskih pitanja na način koji je u skladu sa standardima koje zahtevaju sudovi.³¹ Forenzičke računovođe samo analiziraju finansijske izveštaje a dokaze nalaze iz drugih izvora. Delokrug rada forenzičkih računovođa je širok jer se odnosi na pružanje usluga u sudskim postupcima. On može da vrši procenu vrednosti imovine prilikom razvoda, vrši procenu izgubljene dobiti usled prevare i dr. Forenzičko računovodstvo deli se na dve kategorije: istražne radnje i parničarske usluge. Istražne radnje koriste se kada se sumnja da je prevara počinjena ili kada privredni subjekt želi preventivnu proveru. To su aktivnosti pomoću kojih stručnjaci iz oblasti računovodstva pronalaze sprečavaju i kontrolišu prevare, pronevere i lažno prikazivanje podataka.³² Parničarske usluge odnose se na usluge istraživanja i procene vrednosti koja se vrši kao pomoć sudu pri određivanju parnične presude kao i svedočenje forenzičkog računovođe kao stručnog svedoka.³³ Forenzički računovođa ovde iznosi svoje mišljenje o tome da li se prevara dogodila.

4.2. Forenzička revizija

Revizija je dugi niz godina u razvijenim zemljama bila ograničena revizorskim standardima izvan kojih revizorske firme nisu mogle da posluju. Revizorske firme počinju sve više da nude usluge forenzičke revizije sa povećanjem broja slučajeva prevara u finansijskim izveštajima. Forenzička revizija je nova praktična disciplina u okviru revizije koja još nije dobila jedinstvenu definiciju u svetu. Institut forenzičkih revizora (IFA - Institute of forensic auditors), neprofitna organizacija osnovana 2001. godine kao profesionalna organizacija forenzičkih računovođa u Belgiji, forenzičku reviziju definiše kao „aktivnost prikupljanja, verifikovanja, obrade,

²⁹ Bošković M., *Kriminološki leksikon*, Matica Srpska, Univerzitet u Novom Sada, 1999.

³⁰ Arežina N., Knežević G., Simeunović N., Vukićević S., *Forenzički računovođa: urođena osobina ili veština koja se stiče*, Zbornik radova: Finansijsko izveštavanje u funkciji korporativnog upravljanja, Univerzitet Singidunum, Beograd, 2014, str. 131.

³¹ Hoopwood W., Leiner J., Young G., *Forenzičko računovodstvo*, Univerzitet Singidunum, Beograd, 2014, str. 3.

³² Isto, str 5.

³³ Singleton T., Singleton A., *Fraud auditing and forensic accounting*, Fourth edition, John Wiley & Sons, New Jersey str.13

analiziranja i izveštavanja o podacima s ciljem dobijanja činjenica i dokaza koji mogu biti iskorišćeni u sudsko-finansijskim sporovima nastalim usled kriminalnih radnji u finansijskim izveštajima i davanja preventivnog saveta.³⁴ Prema Paul Thangamu forenzička revizija predstavlja „primenu računovodstvenih metoda u praćenju i prikupljanju forenzičkog dokaza obično za istragu i krivični progon kriminalnih radnji poput pronevere i prevare.“³⁵ Forenzičku reviziju obavljaju revizorske firme, ali se ona po mnogim pitanjima razlikuje od tradicionalne revizije finansijskih izveštaja.

4.2.1. Ciljevi forenzičke revizije

Osnovni cilj forenzičke revizije je utvrđivanje i otkrivanje kriminalnih radnji u finansijskim izveštajima klijenata, bez obzira na veličinu njenog uticaja na tačnost i objektivnost finansijskih izveštaja.

Pojedinačni ciljevi forenzičke revizije su:³⁶

- da se otkrije i imenuje počinioc kriminalne radnje,
- da se odredi vreme i mesto izvršenja kriminalne radnje,,
- da se izračuna šteta nastala usled kriminalne radnje,
- da se opišu tehnike, tj. načini izvršenja kriminalne radnje.

Forenzički revizor bi trebalo da: identifikuje počinioca kriminalne radnje, mesto i vreme njenog izvršenja, da utvrdi iznos materijalne štete nastale usled kriminalne radnje i da opiše tehnike, tj. način njenog izvršenja.

4.2.2. Karakteristike forenzičke revizije

Za razliku od tradicionalne revizije, nezavisne revizije, čiji je cilj da omogući revizoru izražavanje mišljenja o tome da li su isti sastavljeni u skladu sa uobičajenim standardima finansijskog izveštavanja³⁷, forenzička revizija ima za cilj da utvrdi i otkrije kriminalne radnje u finansijskim izveštajima, bez obzira na veličinu njihove materijalnosti.

Kod tradicionalne revizije revizor vrši kontrolu finansijskih izveštaja putem uzorkovanja transakcija i izvođenja kontrolnih i suštinskih testova gde se na osnovu materijalnosti biraju događaji ili transakcije koji su značajni, dok forenzički revizor u sumnjivim područjima poslovanja vrši detaljno proveravanje većine ili svih pojedinačnih transakcija bez obzira na njihov značaj i veličinu. Jack G. Bologna i Robert J. Lindquist ističu da je „nivo materijalnosti angažmana forenzičke revizije mnogo niži i više usmeren od normalnog angažmana nezavisne revizije“ i da „nijedan trag, niti jedan delić dokaza nije toliko mali da ne bi bio značajan, tj. materijalan“.³⁸

Tradicionalna revizija vrši ispitivanje finansijskih izveštaja, transakcija i računa za određeni vremenski period, dok forenzička revizija nema takvih ograničenja. Forenzički revizor vrši

³⁴ <https://www.forensicaudit.be/en/presentation/introduction-9.html>, pregledano 03.02.2015.

³⁵ Petković A., *Forenzička revizija*, Proleter AD Bečej, Novi Sad, 2010, str. 187

³⁶ Isto, str.189

³⁷ Stanišić M, *Revizija*, Univerzitet Singidunum, Beograd, 2012, str.7

³⁸ Bologna, G. Jack., Lindquist, J. Robert: *Fraud Auditing and Forensic Accounting*, Jonh Wiley & Sons, New Jersey, 2003, str. 47

ispitivanje finansijskih izveštaja, transakcija i računa od korena ili početka nastanka kriminalne radnje, bez obzira na vremenski period kada je ona izvršena.

Kao rezultat svog rada nezavisna revizija sastavlja izveštaj koji je propisan međunarodnim standardima revizije i u njemu izražava mišljenje da li su finansijski izveštaji sastavljeni u skladu sa standardima finansijskog izveštavanja³⁹, dok forenzička revizija u svom izveštaju prikazuje podatke koji se odnose na izvršenu kriminalnu radnju, i on mora ispuniti određene kriterijume kako bi se upotrebio u mogućem parničnom postupku.

Prikaz 1: Karakteristike forenzičke revizije

	Karakteristike	Nezavisna revizija	Forenzička revizija
1.	Cilj	Izražavanje mišljenja o istinitoj i „fer“ prezentaciji finansijskih izveštaja.	Utvrđivanje i otkrivanje kriminalnih radnji u finansijskim izveštajima.
2.	Tehnike	Metode uzorkovanja i izvođenje kontrolnih i suštinskih testova.	Suštinsko, detaljno i dubinsko proveravanje svih, ili tačno odabranih transakcija u sumnjivim područjima poslovanja.
3.	Period	Ispitivanje finansijskih izveštaja, transakcija i računa za određeni vremenski period.	Nema takvih ograničenja. Izveštaji, transakcije i računi mogu po potrebi biti ispitani od početka, „od korena“ bez obzira na datum događaja.
4.	Izveštaj i mišljenje	Izražavanje mišljenja sa ili bez rezerve, uzdržavajućeg mišljenja ili negativnog mišljenja.	Izražavanje mišljenja u pogledu mesta, vremena i načina izvršenja kriminalne radnje, obračunavanja štete i imenovanja počinioca.

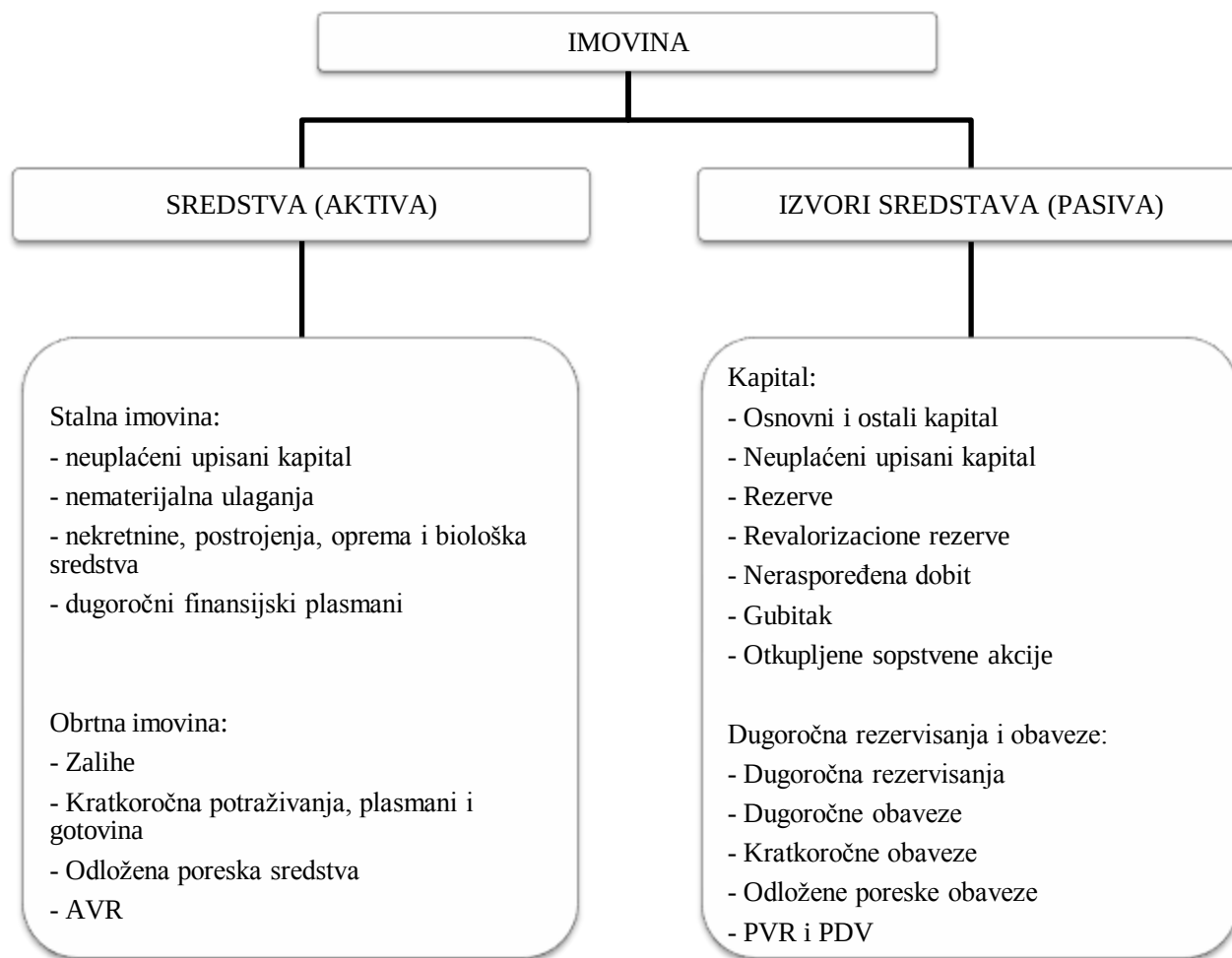
Izvor: A.Petković, Forenzička revizija, Proleter, 2010, str.194

4.3. Protivpravno prisvajanje sredstava

Imovinu pravnog lica čine aktiva (sredstva) i pasiva (izvori sredstava). Aktivu čine stalna i obrtna imovina, dok pasivu čine kapital i dugoročna rezervisanja i obaveze.

³⁹ Međunarodni standardi i saopštenja revizije: *Izveštaj revizora o finansijskim izveštajima*, Savez računovođa i revizora Srbije, Beograd, 2005, str. 571

Prikaz 2: Imovina, sredstva i izvori sredstava

Izvor: A.Petković, Forenzička revizija, Proleter, 2010, str.196

Postoje više kriterijuma za podelu sredstava: prema pojavnim oblicima u koje spadaju sredstva u novčanom obliku, materijalne vrednosti i prava; prema kriterijumima obrta, načinu transformacije i pojedinačne vrednosti sredstva delima na stalna i obrtna sredstva; prema stepenu završenosti; prema mogućnosti za upotrebu i dr.⁴⁰ Međutim za izučavanje prevara u finansijskim izveštajima sredstva delimo na nematerijalna i materijalna sredstva. Međunarodni računovodstveni standardi nematerijalna sredstva definišu kao sredstva koja nemaju fizičko obeležje ali ih je moguće indetifikovati a mogu se koristiti u administraciji, proizvodnji, za iznajmljivanje i u druge svrhe.⁴¹ Pojavne oblike nematerijalnih sredstava čine: patent, licence, koncesije, računarski softver, franšiza, zaštitni znakovi i trgovačka imena itd. Nematerijalna sredstva karakterišu (izdvajaju) se po tome što su neopipljiva pa ih je fizički nemoguće protivpravno prisvojiti i samim tim je istraga kriminalnih radnji ograničena na materijalna sredstva. Protivpravno

⁴⁰ Petrović Z., *Računovodstvo*, Univerzitet Singidunum, Beograd, 2011, str.31.

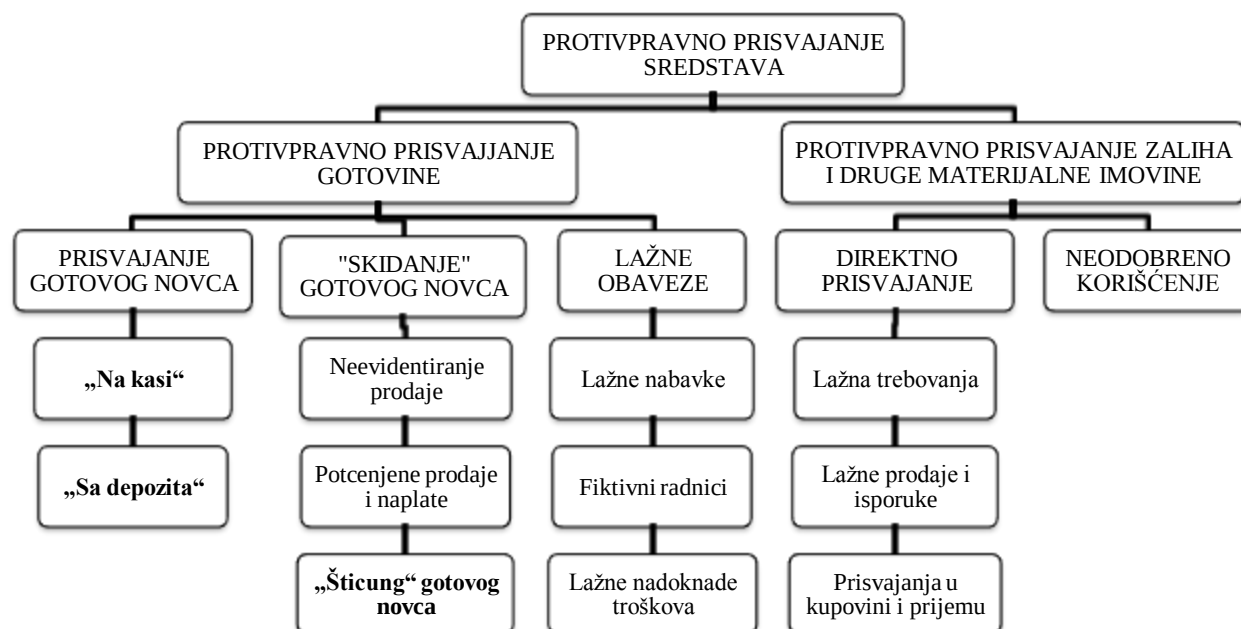
⁴¹ Međunarodni računovodstveni standard MRS 38: *Nematerijalna imovina*, Profesionalna regulativa u računovodstvu, Savez računovođa i revizora Srbije, Beograd, 2003, str. 865.

prisvajanje sredstava predstavlja kriminalnu radnju u kojoj počinitelj nanosi neposrednu materijalnu štetu pravnom licu tako što materijalna sredstva bez odobrenja i saglasnosti rukovodilaca i uprave uzima, prisvaja i koristi za svoje potrebe, a zarad skrivanja nedozvoljene radnje koristi se falsifikovanjem dokumentacije.⁴²

Protivpravno prisvajanje sredstava može se pojaviti kao:⁴³

- protivpravno prisvajanje gotovine i
- protivpravno prisvajanje zaliha i druge materijalne imovine.

Prikaz 3: Oblici i tehnike protivpravnog prisvajanja novca

Izvor: A.Petković, *Forenzička revizija, Proleter, 2010, str.215*

4.3.1. Protivpravno prisvajanje gotovine

Prema Međunarodnom računovodstvenom standardu MRS 7, Izveštaj o tokovima gotovine, gotovinu, pored gotovog novca, čini i novac na tekućim računima kod banaka, novac na računima izdvojenim za posebne namene, novčani depoziti sa kratkim otkaznim rokom i kratkoročni oročeni depoziti koji se mogu upotrebiti u kratkom roku i koristiti za plaćanja i izmirivanje obaveza.⁴⁴ Kod protivpravnog prisvajanja gotovine kriminalne radnje se mogu javiti u obliku:

- prisvajanja gotovog novca,
- „branja“ gotovog novca,
- lažnih obaveza.

⁴² Petković A., *Forenzička revizija, „Proleter“* AD Bečej, Novi Sad, 2010, str. 196

⁴³ Wells T. Joseph, *Corporate Fraud Handbook*, Jonh Wiley & Sons, New Yersey, 2004, str. 46

⁴⁴ *Primena kontnog okvira – Kontinuirana edukacija: Savez računovođa i revizora Srbije*, Beograd, 2006, str. 413

4.3.1.1. Prisvajanje gotovog novca

Prisvajanje gotovog novca čine zaposleni radi trošenja za lične potrebe, a bez saglasnosti poslodavca. Prisvajanje gotovog novca može se vršiti „na kasi“ i „sa depozita“.

- *Prisvajanje gotovog novca „na kasi“* – Gotovim novcem najviše se rukuje na blagajnama i na registar kasama, gde i najčešće dolazi do protivpravnog prisvajanja tog novca. Svaka registar kasa ima u svojoj memoriji podatke o vrednosti prodatih proizvoda ili izvršenih usluga i upoređivanjem tog stanja sa stanjem gotovine u kasi moguće je po završetku radnog dana utvrditi da li je bilo protivpravnog prisvajanja. Prisvajanje gotovog novca „na kasi“ predstavlja najdirektniji oblik prisvajanja gotovog novca.
- *Prisvajanje gotovog novca „sa depozita“* – Prema domaćem zakonu sva privredna društva koja se bave prodajom roba ili usluga dužna su da gotovinu koja je registrovana preko registar kasa uplate na tekući račun banke najkasnije narednog radnog dana. Sva primanja i izdavanja gotovog novca vode se kroz blagajničku knjigu, počev od ulaska novca u blagajnu pa sve do isplata i uplata na tekućem računu. Na kraju dana iznos gotovine na računu blagajne mora da odgovara stvarnom stanju gotovine u blagajni. Blagajnik potpisuje i sastavlja dva primerka blagajničkog izveštaja, od čega jedan primerak ostaje u blagajni, a drugi primerak je nalog za naplatu i isplatu. S obzirom da blagajnik ima velika ovlašćenja povećavaju se šanse da on može učiniti kriminalnu radnju. Poznat oblik kriminalne radnje kod prisvajanja gotovog novca „sa depozita“ naziva se „premeštanje“, kada se uplaćuje samo jedan deo depozita, a drugi deo depozita se prisvaja. Ta razlika dopunjuje se depozitom iz sledećeg dana, i takvo dopunjavanje ponavlja se iz dana u dan da se ne bi primetio manjak. Opasnosti ovakvog tipa posebno vrebaju u bankarskom sektoru.

4.3.1.2. „Branje“ gotovog novca

Kod ovog oblika kriminalne radnje zaposleni prisvaja gotov novac pre njegovog evidentiranja u računovodstvenom sistemu. Ovakvi načini prisvajanja gotovog novca poznati su kao kriminalne radnje koje nisu dokumentovane pa samim tim ne ostavljaju direktan revizorski trag. Osnovna prednost ovog načina protivpravnog prisvajanja je da novac koji je prisvojen nije prethodno evidentiran u poslovnim knjigama pa je samim tim teže otkriti da je novac prisvojen.

Postoje tri kategorije „branja“ gotovog novca: neevidentirane prodaje, potcenjene prodaje i naplate i „šticung“ gotovog novca.

- *Neevidentirane prodaje* – Kada zaposleni ne beleži prodaje, već ih skriva i zadržava novac za sebe i tako izbegava njihovo evidentiranje čini kriminalno delo. On to može učiniti na više načina: neizdavanjem računa, manipulacijom registar-fiskalnih kasa, prodajom robe koja nije evidentirana kao i prodajom robe na terenu i njenom naplatom. Kod neizdavanja računa počinitelj obično upotrebljava razne izgovore ne izdajući račun, a novac „ubire“ tako što ga ne registruje kroz kasu, pa je samim tim putem upoređivanja gotovine u kasi i registar trake nemoguće utvrditi da li je bilo prisvajanja gotovine. Registar kasama mogu da se vrše različite manipulacije u korist kriminalnih radnji. Prodaja robe van radnog vremena predstavlja još jednu tehniku „branja“ novca, gde zaposleni vrše prodaju za vreme vikenda, neradnih dana ili neradnih sati bez znanja rukovodstva pravnog lica i na taj način prisvajaju novac od prodaje. Terenska prodaja i naplata može dovesti do kriminalnih radnji, jer nema nadzora i nije vezana za fiskalne kase, pa prodajno osoblje može „brati“ gotov novac.

- *Potcenjivanje prodaje i naplate* – Potcenjivanje prodaje i naplate vrše zaposleni koji razliku visine naplaćenog i prikazanog novca „ubiru“ za sebe. U poslovnim knjigama najčešće se transakcija prikazuje kao da je izvršena sa popustom.
- *„Šticung“ gotovog novca* – „Šticung“ gotovog novca je oblik kriminalne radnje u kome počilac novac zadržava samo na kratko. Naročito se koristi u uslovima hiperinflacije kada pojedinci koriste valutnu situaciju i ostvaruju dobit u visini kursne razlike.

4.3.1.3. *Lažne obaveze*

Stvaranje lažnih obaveza ne zahteva od počinioaca da fizički uzme gotov novac, već on protivpravno prisvaja sredstava bez susretanja sa gotovim novcem. Ovde počinioци na osnovu falsifikovanih dokumenata navode organizacije da izvrše isplatu lažnih obaveza. One se mogu javiti u obliku: lažnih nabavki, fiktivnih zaposlenih, lažnih nadoknada troškova.⁴⁵

- *Lažne nabavke* – su oblik protivpravnog prisvajanja sredstava u kome se na osnovu krivotvorenih dokumenata vrše plaćanja za nepostojeću robu ili usluge. Protivpravno prisvajanje sredstava vrši se kroz: fantom firme, firme saučesnike i nabavke za lične potrebe. Fantom firme su najrašireniji oblik kriminalnih radnji i one predstavljaju fiktivna pravna lica, koja se registruju na stvarne ili nepostojeće osobe i adrese u zemlji i inostranstvu, a sve u cilju prikrivanja i činjenja kriminalnih radnji. Registracija fantom firmi u našoj zemlji vrši se na falsifikovanu ličnu kartu ili na osobu koja je prodala svoje podatke. Ovakve firme mogu se registrovati i u inostranstvu u obliku tzv. „off shore“ kompanija. Fantom firme se najčešće koriste za⁴⁶:

- vršenje zloupotreba kroz postupke lažnih nabavki,
- izbegavanje plaćanja fiskalnih obaveza,
- prevare,
- pranje novca od navedenih i svih drugih kriminalnih radnji zarad prikrivanja nelegalno stečene imovine i organizatora i dr.

Firme saučesnici – Kriminalne radnje se mogu izvršiti pojedinačno, ali se mogu izvršiti i u saučesništvu više lica. Počinioци podršku nalaze kod ispravno registrovanih i zakonitih privrednih društava, a za kriminalne radnje se opredeljuju kroz dupla plaćanja po jednom računu, plaćanja uvećanih faktura, i time sebi ili nekoj drugoj strani omogućavaju pribavljanje protivpravne imovinske koristi.

Kriminalna radnja nabavka za lične potrebe svrstava se u lažne nabavke, jer počinioци kupuju novcem pravnog lica stvari za lične potrebe i tek ih nakon kupovine prisvajaju i na taj način šteta po pravno lice je i trošak imovinskog oblika i gubitak same materijalne imovine. Počinioц kod ove kriminalne radnje u ime pravnog lica kupuje određenu stvar ili uslugu koja nije potrebna pravnom licu i podnosi račun koji nije zakonit. Glavna prepreka koju počinioц treba da savlada je da izbegne ispitivanje lažnog računa i dobije odobrenje da se račun plati. Ovu kriminalnu radnju najčešće vrši osoba koja ima ovlašćenja da daje odobrenja za isplate. Drugi načini kupovine stvari za lične potrebe su sačinjavanje lažnih porudžbenica falsifikovanjem potpisa rukovodioca kao i pogrešno predstavljanje prirode kupovine od strane stručnih lica onima koji to ne razumeju.

⁴⁵ Petković A., *Forenzička revizija*, „Proleter“ AD Bečej, Novi Sad, 2010, str. 203

⁴⁶ Isto, str. 204

- *Krivotvorenje zarada* – može biti u obliku: isplata plata fiktivnim radnicima, lažnih provizija, krivotvorenja radnih sati, lažnih diploma. Kod isplata plata fiktivnim radnicima stvarna ili nepostojeća osoba koja nije zaposlena u pravnom licu se nalazi na platnom spisku i prima zaradu. Za izvršenje ove kriminalne radnje nepostojeći radnik mora se nalaziti na spisku zarada i samim tim prima platu kao i svi ostali zaposleni u tom privrednom društvu. Provizija predstavlja oblik nadoknada koji se procentualno obračunava u zavisnosti od vrednosti prodate robe koju zaposleni ostvari. Kod lažnih provizija počinioc najčešće vrši kriminalnu radnju tako što menja podatke o vrednosti izvršene prodaje ili podatke o visini odobrene stope provizije i to sačinjavanjem lažnih prodajnih dokumenata. Lažne diplome koriste se u organizacijama u kojima položaj u organizacionoj strukturi i visina zarade zavise od stručne kvalifikacije potvrđene diplomama i uverenjem obrazovnih institucija. Da bi počinioci došli do većih zarada i boljeg položaja u organizacionoj strukturi kadrovskoj službi prilažu krivotvorene diplome ili potvrde o stečenim kvalifikacijama i na taj način nanose štetu pravnom licu u visini razlike između zarada isplaćenih na osnovu podnesenih lažnih dokumenata i zarade koju bi zaposleni primio po osnovu rada po obrazovanju koje stvarno poseduje. Falsifikovanje broja sati i visine plata najčešće je vezano za terenski rad koji prati slab nadzor. Radnici koji rade na takvim poslovima mogu lažno da prikazuju vreme provedeno na radnom mestu i na taj način povećaju svoju zaradu.
- *Lažne naknade troškova* – Po zakonu pravna lica imaju obavezu da isplate zaposlenima troškove prevoza, smeštaja i ishrane na službenim putovanjima kao i druge nadoknade. Kod nadoknada troškova javljaju se kriminalne radnje u obliku: izmišljenih (fiktivnih) troškova, prikrivanja lične potrošnje, višestrukih nadoknada i precenjenih (uvećanih) troškova.⁴⁷ Prikrivanje lične potrošnje najčešće se vezuje za srednji ili viši nivo rukovodstva koji putovanja koriste za privatne svrhe, a prikazuju ih kao službena putovanja. Precenjivanje troškova naknada vrši se putem krivotvorenja priznanica ili drugih dokumenata kojima se prikazuju lažni troškovi. Fiktivni troškovi su lažne nadoknade u kojima počinioci izmišljaju trošak koji treba nadoknaditi. To se obično vrši pomoću lažnih priznanica i računa, kao i blanko računa pojedinih firmi, ali i podnošenja računa za troškove koje su platili poslovni partneri. Višestruke nadoknade predstavljaju kriminalnu radnju koja uključuje duplu naplatu troškova.

4.3.2. Protivpravno prisvajanje zaliha i druge materijalne imovine

Protivpravno prisvajanje zaliha i druge materijalne imovine može se izvršiti kroz:⁴⁸

- neodobreno korišćenje,
- direktno prisvajanje

4.3.2.1. Neodobreno korišćenje

Neodobreno korišćenje podrazumeva korišćenje imovine pravnog lica u privatne svrhe. Najčešće to pojedinci shvataju kao „pozajmljivanje“, a ne kao kriminalnu radnju, koja je u finansijskim izveštajima materijalno zanemarljiva.

⁴⁷ Petković A., *Forenzička revizija*, „Proleter” AD Bečej, Novi Sad, 2010, str 210

⁴⁸ <http://www.forenzickarevizija.rs/web/protivpravno-prisvajanje-sredstava.pdf>, pregledano 03.05.2015.

4.3.2.2. Direktno prisvajanje

Prisvajanje u kupovini i prijemu materijalnih oblika imovine, lažna trebovanja i fiktivne prodaje i isporuke predstavljaju neke od načina na koji se vrši direktno prisvajanje zaliha i drugih oblika materijalne imovine.⁴⁹

- *Lažna trebovanja* - Kod lažnih trebovanja počinioci koriste interna dokumenta kako bi dobili pristup robi. Transferni dokumenti omogućuju počiniocima premeštanje robe sa jedne lokacije na drugu i na taj način vrše prisvajanje. Kada zaposleni treba materijal on precenjuje količinu materijala potrebnog za obavljanje tog posla i na taj način prisvaja višak.
- *Fiktivne prodaje i isporuke* – Počinioci ove kriminalne radnje ponekad sačinjavaju lažne dokumente o otpremi i isporuci radi prikazivanja isporuke robe. Falsifikovanjem dokumenata počinioci ne prisvajaju sredstva već ih otpremaju na određenu lokaciju u dogovoru sa višim rukovodstvom koji imaju ovlašćenja naplate i otpisa potraživanja i oni jednostavno dozvole da potraživanja zastare i otpišu ih kao nenaplativa.
- *Prisvajanja u kupovini i prijemu zaliha i druge materijalne imovine* – Kod ovih kriminalnih radnji počinitelj je obično osoba zadužena za prijem kupljene robe i ona falsifikuje prijemne dokumente. Jednu kopiju dokumenta šalje računovodstvu da bi dobavljač bio isplaćen i da se ne sumnja na počinioca, a drugu kopiju falsifikuje i predaje je robnom knjigovodstvu da bi stanje zaliha robe u magacinu bilo usaglašeno sa dokumentima robnog knjigovodstva. Ovo se obično javlja tamo gde je interna kontrola slaba.

4.3.2.3. Faktori rizika protipravnog prisvajanja sredstava

Osnovni elementi trougla nezakonitih radnji su:⁵⁰

- pritisak,
- prilika i
- razlozi.

Pritisak obično ukazuje na nesto što se dešava u ličnom životu prevaranta i stvara potrebu za krađom. Najčešće je ta potreba vezana za neki finansijski problem, ali može biti i simptom drugih vrsta pritiska kao što je problem vraćanja kredita, zavisnost od psihoaktivnih supstanci ili zavisnost od kockanja.

Prilika znači da je službenik u mogućnosti da počinio zločin. Zaposleni i menadžeri koji godinama rade u istoj kompaniji imaju znanje i mogućnosti da počine prevaru zato što oni dobro znaju slabosti interne kontrole. Preduslov za činjenje prevare je da počinitelj bude u poziciji od poverenja. Glavni faktor se ogleda u internoj kontroli, jer ukoliko nema interne kontrole ili je ona slaba pruža se mogućnost prevarantu da počinio zločin.

Razlozi znače da službenik u sebi opravdava zločin. Velika većina prevaranata nema kriminalni dosije, već prvi put čini zločin i u sebi ne vidi kriminalca, već običnog, iskrenog čoveka koji je uhvaćen u lošem spletu okolnosti. Prevarant opravdava zločin na način koji je njemu prihvatljiv.

⁴⁹ Petković A., *Forenzička revizija*, „Proleter” AD Bečej, Novi Sad, 2010, str 212

⁵⁰ Hoopwood W., Leiner J., Young G., *Forenzičko računovodstvo*, Univerzitet Singidunum, Beograd, 2014, str. 22.

Mnogi će ukrasti od poslodavca, ali će sebe ubediti da je to samo pozajmica, tj. da će novac vratiti poslodavcu, a neki jednostavno veruju da taj novac pripada njima.

Prikaz 4: Trougao nezakonitih radnji

Izvor: Hoopwood W., Leiner J., Young G., Forenzičko računovodstvo, Univerzitet Singidunum, Beograd, 2014, str.22

4.4. Lažno finansijsko izveštavanje

Finansijski izveštaji treba da prikažu finansijsku strukturu i zarađivačku sposobnost privrednog društva i promene u tim segmentima tokom određenog vremenskog perioda. Na bazi tih izveštaja korisnici finansijskih izveštaja zasnivaju svoje poslovne i finansijske odluke. Kvalitet tih odluka uslovljen je kvalitetom finansijskog izveštavanja. Ako su finansijski izveštaji sastavljeni u skladu sa zakonom i odgovarajućim načelima i principima, odluke bi trebalo da budu adekvatne.

Međutim, brojni računovodstveni skandali i manipulacije, primorali su korisnike finansijskih izveštaja da sa budnom pažnjom tumače finansijske izveštaje. Ono što je činjenica, jeste da te manipulacije imaju negativan uticaj na kvalitet finansijskog izveštavanja.

Razlika između protivpravnog prisvajanja sredstava i lažnog finansijskog izveštavanja je u tome što se kod protivpravnog prisvajanja sredstava pravnom licu nanosi neposredna materijalna šteta, dok lažno finansijsko izveštavanje stvara iskrivljenu sliku o finansijskom položaju organizacije.

Međunarodni standardi revizije smatraju da lažno finansijsko izveštavanje predstavlja kriminalnu radnju koju karakteriše namerno pogrešno iskazivanje ili izostavljanje određenih podataka ili obelodanjivanje u finansijskim izveštajima s ciljem obmanjivanja korisnika finansijskih izveštaja.⁵¹

Lažne finansijske izveštaje najčešće sačinjavaju:

- *najviši nivoi rukovodstva* – vrše prevare u finansijskim izveštajima zbog: čuvanja svog radnog mesta, zadržavanja nivoa ličnih primanja od plata, bonusa, kao prikrivanja stvarnih rezultata poslovanja,

⁵¹ *Međunarodni standardi i saopštenja revizije, Savez računovođa i revizora Srbije, Beograd, 2005, str. 277.*

- *pripadnici organizovanih kriminalnih grupa* – koriste lažne izveštaje da bi manipulisali vrednostima akcija na berzi ili da bi dobili pozajmice od finansijskih institucija,
- *srednji i viši nivoi zaposlenih i rukovodstva u pravnim licima* – ovu kriminalnu radnju čine da bi prikrili odgovornost za slabe rezultate rada u području svojih nadležnosti ili da bi pribavili bonuse.

4.4.1. Vrste lažnog finansijskog izveštavanja

Većina prevara u finansijskim izveštajima obuhvata preuveličavanje prihoda ili sredstava. Dve najčešće metode preuveličavanja prihoda su lažna prodaja koja obuhvata beleženje fiktivnih prodaja i često uključuje i lažne prodaje, inventar i evidenciju transporta robe i prevremeno priznavanje prihoda gde zaposleni u kompaniji beleže prodaje nakon primanja narudžbina od kupaca, ali pre transporta robe. Ostale metode preuveličavanja obuhvataju priznavanje uslovnih prodaja, nepoštovanje krajnog roka za prijavu prodaja, neadekvatan tretman poslate robe, neadekvatan procenat uspešnosti izvršenja i gomilanje isporuka. Preuveličavanje sredstava je drugi napopularniji tip prevara u finansijskim izveštajima, dok je najčešći tip preuveličavanje inventara jer on zahteva samo preuveličavanje broja završnih inventara što ne zahteva lažne transakcije ili razrađene teme prikrivanja. U preuveličavanje sredstava još spadaju i preuveličavanje potraživanja na računu umanjivanjem naknada za nenaplative dugove, kao i imovina, postrojenja i oprema gde se amortizacija ne sprovodi kada je potrebno ili se imovina, postrojenje i oprema jednostavno preuveličavaju.

Prikaz 3: Oblici i tehnike lažnog finansijskog izveštavanja

Izvor: A. Petković, *Forenzička revizija, Proleter, 2010, str. 240*

4.4.1.1. Fiktivni prihodi

Fiktivni prihodi predstavljaju oblik lažnog finansijskog izveštavanja gde se jednostavno beleže prodaje koje se nisu dogodile i samim tim se vrši i povećanje prihoda ili profita. Postoje tri osnovna oblika fiktivnih prihoda:⁵²

- knjiženje nepostojećih prihoda,
- lažne prodaje postojećim kupcima,
- prodaje nepostojećim kupcima.

Najlakši način stvaranja fiktivnih prihoda je neosnovano knjiženje nepostojećih prihoda zaduživanjem računa potraživanja po osnovu prodaje i odobravanjem računa prihoda, gde počinilac kod ove kriminalne radnje falsifikuje dokument. Lažna prodaja postojećim kupcima je mnogo složenija, jer počinioči krivotvore prodajne račune i dokumenta o otpremi i transportu, a roba obično ne biva isporučena. Prodaja nepostojećim kupcima jeste zaduživanje nepostojećih kupaca u korist počinioča koji povećava svoj prihod.

4.4.1.2. Lažna vremenska razgraničenja

Suštinu načela uzročnosti prihoda i rashoda predstavlja „zahtev da jednom obračunskom periodu budu dodeljeni samo oni prihodi i rashodi koji se na njega odnose“.⁵³ Svesno kršeći osnovne računovodstvene principe počinioči kriminalnih radnji u finansijskim izveštajima putem lažnih vremenskih razgraničenja stvaraju lažnu sliku o prihodima koje je privredno društvo ostvarilo. To je moguće učiniti prevremenim priznavanjem prihoda, pretrpavanjem kanala prodaje, nesučeljavanjem prihoda i rashoda, manipulacijom ugovora o gradnji⁵⁴.

- *Nesučeljavanje prihoda i rashoda* – Prema Međunarodnim standardima finansijskog izveštavanja „prihodi i rashodi koji se odnose na istu transakciju ili drugi događaj, priznaju se istovremeno, a na ovaj proces se obično iskazuje kao na sučeljavanje prihoda i rashoda.“⁵⁵ U tržišnim ekonomijama postoje brojni slučajevi svesnog nepridržavanja osnovnih računovodstvenih principa zarad lažnog prikaza ostvarenih prihoda na kraju poslovne godine.
- *Prevremeno priznavanje prihoda* – Međunarodni standardi finansijskog izveštavanja ukazuju da se prihod od prodaje robe priznaje kada su zadovoljeni svi sledeći uslovi:⁵⁶
 - preduzeće je prenelo na kupca značajne rizike i koristi od vlasništva nad robom,
 - preduzeće ne zadržava učešće u upravljanju robom do stepena koji se obično povezuje sa vlasništvom, niti vrši stvarnu kontrolu nad prodatom robom,
 - iznos prihoda se može pouzdano izmeriti,
 - verovatno je da će ekonomske koristi povezane sa transakcijom priticati u preduzeće,
 - troškovi koji su nastali ili će nastati u vezi sa transakcijom mogu se pouzdano izmeriti.

⁵² Petković A., *Forenzička revizija*, „Proleter” AD Bečej, Novi Sad, 2010, str. 225.

⁵³ Ilić G., Škarić-Jovanović K., Jovanović R., Krstić J., Stojanović D., *Računovodstvo I*, Savez računovođa i revizora Srbije, Beograd, 1995, str. 36

⁵⁴ Petković A., *Forenzička revizija*, „Proleter” AD Bečej, Novi Sad, 2010, str. 229

⁵⁵ Međunarodni standardi finansijskog izveštavanja: *MRS 18 – Prihodi*, paragraf 19, Savez računovođa i revizora Srbije, Beograd, 2003.

⁵⁶ Međunarodni standardi finansijskog izveštavanja: *MRS 18 – Prihodi*, paragraf 14, Savez računovođa i revizora Srbije, Beograd, 2003

Kod kriminalnih radnji prevremenog priznavanja prihoda zaposleni beleži prodaje nakon primanja narudžbina od kupaca, ali pre transporta robe.

- *Manipulacija ugovorima o gradnji* – Izvršava se kroz dva oblika ugovora. Prvi je sistem „ključ u ruke“, gde se troškovi vode na računima sve do završetka projekta. Drugi oblik ugovora je plaćanje po fazama izgradnje, gde rukovodstvo manipuliše licima prikazujući im procenjene troškove završetka projekta.
- *Pretrpavanje kanala prodaje* – Pretrpavanje kanala prodaje je lažno predstavljanje visine ostvarenih prihoda od prodaje na kraju poslovne godine. Rukovodioci pravnih lica u cilju lažnog predstavljanja visine prihoda od prodaje vrše isporuku ogromnih količina proizvoda kanalima distribucije koje nisu u mogućnosti da prodaju u uobičajenom roku. Ovo se obično primenjuje neposredno pred sastavljanje završnih računa da bi to uticalo na visinu zarade ili bonusa. Kanali distribucije ovakvu praksu koriste tako što svesno odustaju od porudžbina i čekaju da se roba nudi po cenama i uslovnima povoljnijim od uobičajenih.

4.4.1.3. Prikrivanje obaveza i troškova

Da bi pravno lice steklo privid profitabilne organizacije kod investitora ono manipuliše finansijskim izveštajima tako što prikriva obaveze i rashode. Tehnike za prikrivanje obaveza i troškova su:⁵⁷

- izostavljanje obaveza,
 - umanjivanje ili isključivanje troškova rezervisanja,
 - nepravilna kapitalizacija troškova.
- *Izostavljanje obaveza* – je najlakša tehnika prikrivanja obaveza u kojoj počinoci namerno i svesno ne knjiže dospele obaveze tako što ili sakriju ili unište određenu dokumentaciju o dospelim obavezama.
 - *Umanjivanje ili isključivanje troškova rezervisanja* – U troškove rezervisanja ubrajaju se troškovi zamene delova ili servisiranja u garantnom roku, troškovi obnavljanja prirodnih bogatstava, gubici po osnovu sudskih sporova, gubici po osnovu štetnih ugovora i ostala dugoročna rezervisanja. Kada privredna društva očekuju izdatke koji mogu nastati po osnovu prometa robe koja je u garantnom roku moraju vršiti rezervisanja, bez obzira na vremenski period za koji je ta garancija utvrđena.⁵⁸ U nameri da obmanu korisnike finansijskih izveštaja rukovodstva pravnih lica da bi umanjila iznose ukupnih troškova svesno vrše procene kojima umanjuju ili ne evidentiraju troškove rezervisanja i na taj način prikazuju nerealnu dobit.
 - *Nepravilna kapitalizacija troškova* – Kapitalni troškovi se uključuju u nabavnu vrednost stalne imovine i ovi troškovi povećavaju imovinsku osnovu pravnog lica. Troškove pozajmljivanja bi trebalo priznati kao rashod u periodu u kome su nastali, osim onih koji su direktno pripisivi sticanju, izgradnji ili proizvodnji potrebne opreme, kada se oni kapitalizuju kao deo troškova tog dela imovine. Kapitalizacija troškova pozajmljivanja trebalo bi da prestane kada su završene sve aktivnosti neophodne da bi se oprema primila za

⁵⁷ Ilić G., Škarić-Jovanović K., Jovanović R., Krstić J., Stojanović D., *Računovodstvo I*, Savez računovođa i revizora Srbije, Beograd, 1995, str. 40

⁵⁸ Primena kontnog okvira, „Rezervisanja za troškove u garantnom roku“, Savez računovođa i revizora Srbije, Beograd, 2006, str. 540

planiranu upotrebu ili prodaju. Troškovi pozajmljivanja, tj. kamate nastale po osnovu kredita i pozajmica uzetih za pribavljanje opreme, mogu biti uključeni u njenu nabavnu vrednost, ali samo iznos kamate koji se odnosi na period pre početka upotrebe opreme koja je bila predmet pribavljanja. Kada bi se u nabavnu vrednost opreme uključio ukupan iznos kamate za celokupan vremenski period korišćenja pozajmice došlo bi do povećanja salda imovinske pozicije nekretnina, postrojenja i opreme, i salda obaveza po osnovu kamata i troškova finansiranja u bilansu stanja, dok rashodi kamata koji se obračunavaju nakon početka upotrebe sredstava ne bi bili iskazani u bilansu uspeha i na taj način bi se stvorila lažna slika o visini ostvarene dobiti i profitabilnosti organizacije.⁵⁹

4.4.1.4. Nepravilna obelodanjivanja

Da bi rukovodstvo pravnog lica stvorilo lažnu sliku o finansijskom položaju organizacije može nepravilno obelodaniti tj. prikriti:⁶⁰

- potencijalne obaveze,
 - naknadne događaje,
 - transakcije sa povezanim pravnim licima.
- *Prikrivanje potencijalnih obaveza* – Potencijalna obaveza predstavlja moguću obavezu koja je rezultat prošlih događaja i u određenom trenutku i po određenim uslovima može postati stvarna obaveza. Kako bi se lažno prikazala finansijska stabilnost organizacije tehnike lažnog finansijskog izveštavanja uključuju i neobelodanjivanje potencijalnih obaveza od strane rukovodstva.
- *Neobelodanjivanje naknadnih događaja* – Događaji nakon sastavljanja finansijskih izveštaja ili naknadni događaji su oni događaji, povoljni i nepovoljni po privredni subjekt, koji su se dogodili između datuma sastavljanja finansijskih izveštaja i datuma na koji su ti izveštaji odobreni za obelodanjivanje.⁶¹ Sklonost rukovodstva pravnih lica da prikriju nepovoljne naknadne događaje proizlazi iz toga da oni mogu prikazati dodatne dokaze o stanjima koja su postojala na datum bilansa stanja i ukazati na stanja koja su nastala posle datuma bilansa stanja.⁶²
- *Neobelodanjivanje transakcija sa povezanim pravnim licima* – Tehnika neobelodanjivanja transakcija između povezanih pravnih lica primenjena je u mnogim slučajevima lažnog finansijskog izveštavanja zato što povezana pravna lica mogu obavljati transakcije koje nisu u njihovom najboljem interesu.

4.4.1.5. Ostale tehnike lažnog finansijskog izveštavanja

Stalnim promenama u okruženju u kojem se odvijaju poslovni događaji dolazi do stalnog menjanja tehnika lažnog finansijskog izveštavanja. Postoje brojne tehnike kojima počinioci mogu obmanuti korisnike finansijskih izveštaja. Najčešće su kada počinioci neistinito prikazuju

⁵⁹ Petković A., *Forenzička revizija*, „Proleter” AD Bečej, Novi Sad, 2010, str. 235

⁶⁰ <http://www.forenzickarevizija.rs/web/tehnike-sacinjavanja-laznih-fin-izvestaja.pdf>, pregledano 03.05.2015.

⁶¹ Međunarodni standardi finansijskog izveštavanja, *MRS 10 – Događaji posle datuma bilansa stanja*, Savez računovođa i revizora Srbije, Beograd, 2003, str. 524

⁶² Petković A., *Forenzička revizija*, „Proleter” AD Bečej, Novi Sad, 2010, str. 237

finansijski položaj pravnog lica koristeći tehnike nepravilnog vrednovanja imovine (vrednovanje zaliha, potaživanja, nekretnina, postrojenja i oprema, poslovnih kombinacija i dr.) gde zloupotrebljavaju Međunarodne računovodstvene standarde, zakonske propise i računovodstvene procene. Mogućnost za kriminalnu radnju postoji gde god se u računovodstvu koriste procene kao što su određivanje rezidualne vrednosti i veka korišćenja opreme, stepena nenaplaćenosti potraživanja, nevršenja otpisa potraživanja i dr.

4.4.1.6. Sprečavanje prevara u finansijskim izveštajima

Da bi se izbegle prevare u finansijskim izveštajima trebalo bi da se uspostavi jaka i vredna struktura vlasti koja bi obuhvatala nezavisnu komisiju revizora, nezavisnog internog revizora, nezavisnog eksternog revizora, kao i rukovodstvo koje bi nametnulo odgovarajuća pravila ponašanja i rukovođenja. Revizorska komisija treba da ima tesnu saradnju sa internim i eksternim revizorima kao i sa rukovodstvom i treba da ispita sve probleme na koje ukazuje rukovodstvo ili eksterni revizori. Obaveza glavnog izvršnog direktora i glavnog finansijskog direktora je da sprovede internu kontrolu širom preduzeća i da se zalažu za etiku poslovanja. Interni revizor trebalo bi da podnosi izveštaj direktno revizorskoj komisiji kako bi se kontrolisali rukovodeći organi. Eksterni revizori treba da budu nezavisni od kompanije kako u teoriji tako i u praksi. Revizorska komisija je ključna grupa i njena glavna dužnost je da selektuje, angažuje i komunicira sa eksternim revizorima. Ukoliko komisija radi svoj posao kako treba do prevare u finansijskim izveštajima može doći samo ukoliko postoje tri nezavisne greške koje uključuju rukovodstvo internog i eksternog revizora. Međutim ovakva situacija je nemoguća ukoliko ove grupe rade nezavisno jedna od druge.

4.5. Pranje novca

Pojava pranja novca vuče korene još iz prvobitnog sistema naturalne proizvodnje kada su ljudi trampili proizvode. Snažni i moćni neretko su otimali od slabijih i na kriminalni način prikrivali prisvojene stvari. Pranje novca javlja se sa nastankom zlatnog, srebrnog, metalnog i papirnog novca i upotrebljava se za nezakonite aktivnosti.

Nezakonite radnje pranja novca u najširem smislu obuhvataju radnje kojim se prikriva veza između izvora finansiranja i njihove krajnje upotrebe. Kod organizovanog kriminala pranje novca obuhvata prikrivanje izvora krivo stečenog novca tako da deluje kao da potiče od legitimnih izvora. Proces pranja novca u organizovanom kriminalu počinje sa prljavim novcem a završava se čistim, dok kod terorističkih organizacija počinje se sa čistim a završava se prljavim novcem.

4.5.1. Faze pranja novca

Pranje novca se može podeliti u tri osnovne faze:⁶³

- *Faza plasiranja* – Faza plasiranja je prva faza u procesu pranja novca u kojoj se nelegalno stečeni profit unosi u finansijski sistem tako da se ne može ući u trag nelegalnom izvoru. Jedan od načina plasiranja novca je osnivanje nove banke ili kupovina postojeće banke. Samo vlasništvo nad bankom omogućava pojedincu da pere novac i da ne razmišlja o izveštajima novčanih transakcija. Takođe i krijumčarenje novca može da se obavi i preko međunarodnih granica u zemlju u kojoj se ne vodi računa o poreklu novca. Plasiranje novca može da se vrši i preko dobrotvornih organizacija koje imaju veliki priliv novca i gde se legalni novac meša sa nelegalnim. Jedan deo novca se koristi u dobrotvorne svrhe a ostali deo novca se koristi za plasiranje.
- *Faza raslojavanja ili prikrivanja* – Faza raslojavanja druga faza nezakonitih radnji pranja novca koja koristi komplikovane transakcije da prebaci novac kroz finansijski sistem kako bi ga udaljila od izvornog nelegalnog izvora i kako bi u potpunosti uništila bilo kakav revizorski trag koji bi mogao da dovede u vezu novac sa njegovim prvobitnim izvorom. I u fazi raslojavanja koristi se metod kupovine ili osnivanja banaka. Takođe se koriste i zakoni o bankovnoj tajnosti, gde banke svojim korisnicima dozvoljavaju da otvore veliki broj računa bez imena samo sa brojevima i kodovima tako da na taj način korisnici tih računa peru novac. Koriste se i finansijski posrednici a to su osobe koje vrše pranje novca pravljenjem lažne dokumentacije i lažnih transakcija oslanjajući se na moćne i uticajne korumpirane ljude.
- *Faza integracije* – Faza integracije je treća i poslednja faza procesa pranja novca koja pomera novac tako da deluje kao da dolazi sa legitimnog izvora na račun koji se nalazi pod kontrolom onih koji vrše nezakonite radnje pranja novca. Ovde osobe koje peru novac koriste taj novac za sopstvene potrebe. U ovoj fazi takve osobe dobijaju inostrane kreditne i debitne kartice za podizanje gotovine. Osobe koje se bave pranjem novca sarađuju i sa nepoštenim brokerima, kupuju i prodaju na berzi a pošto je radnja nezakonita broker uništava izveštaj o gubitku. Pranje novca može da se vrši i kroz legitimna preduzeća tako što osobe koje peru novac prijavljuju taj novac kao deo regularne zarade.

4.5.2. Finansiranje terorizma

Nelegalno stečen novac može se koristiti za finansiranje terorističkih organizacija odnosno finansiranje aktivnosti u određenim državama i regionima gde iste nastoje da ostvare svoje ciljeve. Aktivnost usmerena na obezbeđivanje finansijskih sredstava sastoji se od nekoliko faza:⁶⁴

- *Faza prikupljanja ili akumulacija sredstava* – je početna faza u kojoj sredstva potiču iz zakonitog poslovanja kompanija sa kojom su povezane. Takođe sredstva mogu poticati i od trgovine drogom, iznude, prevare itd. Sva sredstva koja se prikupe čuvaju se na različite načine kod posrednika, pojedinaca, kompanija ili na bankovnim računima.
- *Faza prenosa sredstava ćelijama terorističkih organizacija ili pojedincima* – Novac se može uplaćivati na korisnike odnosno pripadnike terorističkih organizacija elektronskim putem, a

⁶³ <http://www.apml.gov.rs/srp/file/?conid=507>, pregledano 17.04.2014.

⁶⁴ <http://www.apml.gov.rs/srp/file/?conid=507>, pregledano 17.04.2014.

najčešće su u dosadašnjoj praksi korišćene usluge Wester Uniona ili Moneygram-a. Takođe se koriste i dobrotvorne organizacije.

- *Faza upotrebe sredstava* – je poslednja faza u kojoj se sredstva koriste za nabavku oružja, eksplodiva za samoubilačke akcije, nabavku opreme za izvođenje obuke u kampovima, kupovinu računara, obezbeđivanje druge logističke podrške.

Mnoge grupe u svetu koje se bave kriminalnim radnjama najčešće trgovinom i krijumčarenjem narkotika novac stečen na nelegalan način nastoje da operu pa čak i da finansiraju razne terorističke organizacije. Iz navedenog razloga u svetskoj ekonomiji može doći do podrivanja ekonomskog sistema zemlje, ugrožavanja programa reformi, izazivanja nestabilnosti određenih regiona, a izvođenjem terorističkih akcija u pojedinim državama gubi se poverenje investitora. Na osnovu procene međunarodnih institucija 1996. godine koje se bave ovom problematikom procenjeno je da je u svetu pranje novca između 2 i 5 % ukupnog svetkog društvenog proizvoda.

4.5.3. Zakon o sprečavanju pranja novca i finansiranju terorizma u Republici Srbiji

Prvi zakon o sprečavanju pranja novca u Republici Srbiji počeo je da se primenjuje 01. jula 2002. godine. Tada je počela sa radom i finansijsko obaveštajna služba (FOS⁶⁵) Republike Srbije. Usvajanjem zakona o sprečavanju pranja novca decembra 2005. godine FOS Republike Srbije je obrazovana kao Uprava za sprečavanje pranja novca koja funkcioniše kao poseban organ u okviru Ministarstva finansija. ZOSPNFT⁶⁶ je izmenjen i dopunjen 2009. i 2010. godine.

Na osnovu ZOSPNFT, Uprava prikuplja podatke o transakcijama, informacije i dokumentaciju od obveznika i državnih organa, vrši analitičku obradu primljenih podataka i čuva podatke i dokumentaciju. U slučaju da u vezi sa nekim licem ili transakcijom postoji sumnja da se radi o pranju novca ili finansiranju terorizma, Uprava takve informacije prosleđuje nadležnim državnim organima radi preduzimanja radnji i mera iz njihove nadležnosti. Uprava prati i primenjuje sve međunarodne standarde.⁶⁷

Obveznici po ZOSPNFT su dužni da vrše prijavu gotovinskih transakcija u iznosu od 15.000 evra ili više u dinarskoj protivvrednosti i to odmah ili najkasnije u roku od tri dana od dana izvršenja transakcija. Obveznik je dužan da upravi dostavi podatke uvek kada u vezi sa transakcijom ili strankom postoje osnovi sumnje da se radi o pranju novca ili finansiranju terorizma.⁶⁸

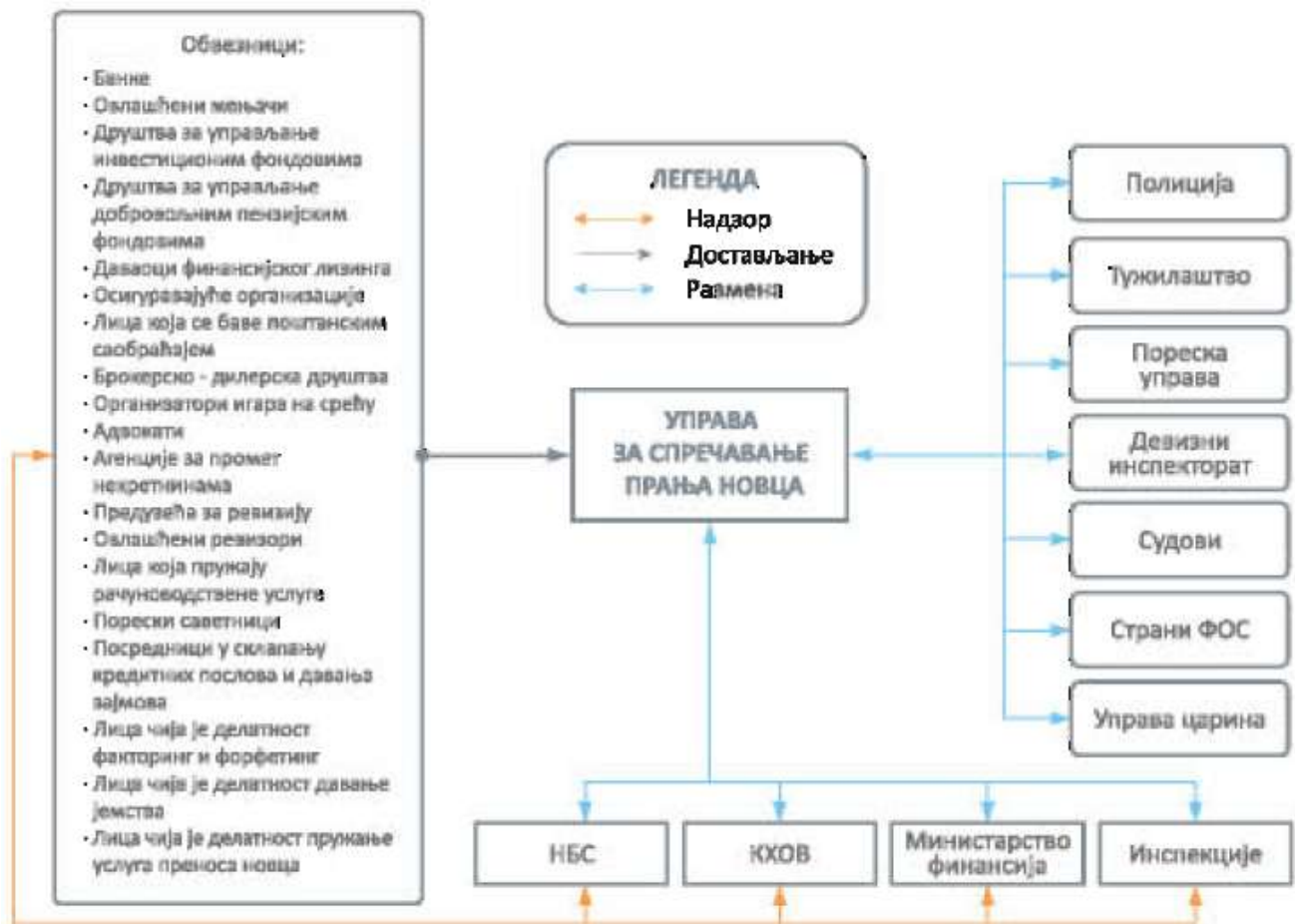
⁶⁵ FOS podrazumeva nacionalni centar za prijem, analizu i razmenu finansijsko obaveštajnih podataka, uz ostvarivanje intezivne saradnje sa nadležnim organima na unutrašnjem i međunarodnom planu.

⁶⁶ Zakon o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorizma

⁶⁷ <http://www.apml.gov.rs/cyr/file/?conid=286>, pregledano 17.04.2014.

⁶⁸ Isto

Prikaz 4 : Sistemi za borbu protiv pranja novca i finansiranja terorizma u Srbiji

Izvor: <http://www.apml.gov.rs/>

4.5.4. Najčešće šeme pranja novca u Srbiji

Lica koja peru novac koristeći različite vrste transakcija da bi prikrili svoje kriminalne aktivnosti ugrožavaju ekonomiju jedne države i direktno utiču na opadanje poslovne aktivnosti legalnog sektora. Najčešće korišćene šeme pranja novca kod nas implementirane su u liste indikatora za prepoznavanje sumnjivih transakcija koje primenjuju obveznici po zakonu:⁶⁹

- Zloupotreba pozajmice fizičkog lica pravnom licu;
- Uvećane fakture kod izvoza robe, odnosno umanjene fakture kod uvoza robe kako bi „prljav“ novac ušao u / izašao iz zemlje;
- Fizička i pravna lica podižu kredite sa 100% depozitom, i po pravilu ih prevremeno otplaćuju;
- Prilivi novca sa ofšor destinacija po osnovu nasledstva, prodaja udela u zajedničkim firmama, prodaje imovine u inostranstvu, od dividendi i slično;

⁶⁹ <http://www.apml.gov.rs/srp53/tdoc/Bro%C5%A1ure.html>, pregledano 17.04.2014.

- Uplata velikih iznosa od strane pravnog lica na račun koji je otvoren na nekoj od ošor destinacija. Plaćanja se vrše po osnovu marketinških usluga, prodaje ili pojma poslovnog prostora, organizacije sajmov, istraživanja tržišta ili nastupa na stranom tržištu;
- Više fizičkih lica otvara račune u nekoliko banaka i vrše međusobna plaćanja po osnovu izvršenih usluga, ali samo jedno lice je ovlašćeno po tim računima;
- Preuzimanje akcionarskih društava od strane „paravan lica“, koja za investitore koji obično pripadaju organizovanom kriminalu kupuju akcije preduzeća i često sredstva za te namene obezbeđuju iz pozajmica brojnih fizičkih lica koja su povezani sa investitorima, i kasnije, na takav način stečene akcije (udele) prenose na investitore (stvarne vlasnike) ili povezana lica sa investitorima (stvarnim licima).

Pranje novca u Srbiji je propisano kao krivično delo 2002. godine. Zbog složenosti problema pored uprave za sprečavanje pranja novca u borbi protiv ove vrste kriminalne delatnosti moraju učestvovati sve strukture društva i potrebno je razviti bolji sistem i tehnike koje sprečavaju dalji kriminal. Po navedenom pitanju prvestveno bi bilo neophodno učestvovanje medija u upoznavanju javnosti u načinima sprovođenja pranja novca da bi na taj način podigli nivo svesti kod stanovništva, kako bi isti prepoznavanjem ovih kriminalnih aktivnosti blagovremeno prijavljivali nadležnim institucijama sa ciljem procesuiranja izvršioca kod pravosudnih organa.

5. Beneish M – Score

M – Score je matematički model, koji je kreirao profesor Messod Beneish sa Indijana Univerziteta, koji se može primenjivati kao model sa 5 ili 8 varijabli. Varijable su sastavljene na osnovu podataka iz finansijskih izveštaja privrednog društva sa ciljem da se otkrije da li privredno društvo manipuliše svojom zarađivačkom sposobnošću. Vrednost M - Scorea manji od -2,22 ukazuje na to da privredno društvo ne manipuliše zaradama, dok M-Score veći od -2,22 pokazuje visok stepen verovatnoće da privredno društvo manipuliše svojim rezultatom. Privredna društva koja se suočavaju sa finansijskim poteškoćama ponekad manipulišu zaradom menjanjem stope amortizacije, odlažu priznavanje troškova, preuranjeno priznaju prihode.⁷⁰

M – Score model sa osam varijabli se zasniva na kombinaciji sledećih pokazatelja:⁷¹

- **DSRI (Days' Sales in Receivables Index – Indeks broja dana vezivanja potraživanja)** – je pokazatelj odnosa dana vezivanja potraživanja u tekućoj u odnosu na prethodnu godinu. Veliki porast dana vezivanja potraživanja može biti rezultat promene kreditne politike privrednog društva da bi se podstakla prodaja, dok neproporcionalno povećanje potraživanja u odnosu na prodaju može ukazivati na inflaciju prihoda. Veliki rast ovog indeksa može biti povezan sa većom verovatnoćom da su prihodi i primanja preceñeni.

$$DSRI = (Potraživanja_t / Prihodi od prodaje_t) / (Potraživanja_{t-1} / Prihodi od prodaje_{t-1})$$

- **GMI (Gross Margin Index – Indeks bruto marže)** – dobija se poređenjem bruto marže u prethodnoj u odnosu na tekuću godinu. Indeks bruto marže veći od 1 pokazuje da se bruto marža pogoršala što predstavlja negativan signal poslovanja privrednog društva pa samim tim takva privredna društva postaju podložnija manipulaciji.

$$GMI = [(Prihodi od prodaje_{t-1} - Poslovni rashodi_{t-1}) / Prihodi od prodaje_{t-1}] / [(Prihodi od prodaje_t - Poslovni rashodi_t) / Prihodi od prodaje_t]$$

- **AQI (Asset Quality Index – Indeks kvaliteta aktive)** – je odnos kvaliteta aktive u tekućoj u odnosu na kvalitet aktive u prethodnoj godini. Indeks kvaliteta aktive veći od 1 ukazuje na mogućnost da je privredno društvo povećalo svoje učešće u troškovima odlaganja što ukazuje da privredno društvo verovatno vrši manipulaciju zaradom.

$$AQI = [1 - (Obrtna imovina_t + Nekretnine, postrojenja i oprema_t + Kratkoročni finansijski plasmani_t) / Poslovna imovina_t] / [1 - ((Obrtna imovina_{t-1} + Nekretnine, postrojenja i oprema_{t-1} + Kratkoročni finansijski plasmani_{t-1}) / Poslovna imovina_{t-1})]$$

- **SGI (Sales Growth Index – Indeks rasta prodaje)** – je pokazatelj promene prodaje u tekućoj u odnosu na prethodnu godinu. Rast prodaje ne znači manipulaciju, ali je veća verovatnoća da su privredna društva u razvoju sklonija prevari, jer njihova finansijska pozicija i kapital

⁷⁰ <http://investexcel.net/beneish-m-score/>, pregledano 04.05.2015.

⁷¹ <http://www.scribd.com/doc/33484680/The-Detection-of-Earnings-Manipulation-Messod-D-Beneish>, pregledano 04.05.2015.

vrše pritisak na menadžere za ostvarenje veće zarade. Ukoliko se privredna društva u razvoju suočavaju sa velikim padom cena akcija, kao prvim znakom usporavanja, mogu da imaju veći pritisak da manipulišu zaradu.

$$SGI = \text{Prihodi od prodaje}_t / \text{Prihodi od prodaje}_{t-1}$$

- **DEPI (Depreciation Index – Indeks amortizacije)** – meri promenu amortizacione stope u prethodnoj u odnosu na tekuću godinu. Indeks amortizacije veći od 1 ukazuje na to da je stopa po kojoj su sredstva amortizovana smanjena što povećava mogućnost da je privredno društvo povećalo procenjeni vek korišćenja sredstava ili usvojilo novi metod amortizacije po kome prihod raste.

$$DEPI = (\text{Troškovi amortizacije}_{t-1} / (\text{Nekretnine, postrojenja i oprema}_{t-1} + \text{Troškovi amortizacije}_{t-1})) / (\text{Troškovi amortizacije}_t / (\text{Nekretnine, postrojenja i oprema}_t + \text{Troškovi amortizacije}_t))$$

- **SGAI (Sales, General and Administrative expenses Index – Indeks troškova prodaje, opštih i administrativnih troškova)** – Ovaj pokazatelj izračunava se kao odnos troškova prodaje, opštih i administrativnih troškova i prihoda od prodaje u godini t u odnosu na godinu t-1. Analitičari nesrazmeran rast prodaje tumače kao negativan signal budućih rezultata privrednog društva.

$$SGAI = (\text{Ostali poslovni rashodi}_t / \text{Prihodi od prodaje}_t) / (\text{Ostali poslovni rashodi}_{t-1} / \text{Prihodi od prodaje}_{t-1})$$

- **LVGI (Leverage Index – Indeks zaduženosti)** – pokazuje odnos ukupnog duga i ukupne aktive u tekućoj u odnosu na prethodnu godinu. Indeks zaduženosti veći od 1 ukazuje na povećanje zaduženosti privrednog društva.

$$LVGI = [(\text{Kratkoročne obaveze}_t + \text{Dugoročne obaveze}_t) / \text{Poslovna imovina}_t] / [(\text{Kratkoročne obaveze}_{t-1} + \text{Dugoročne obaveze}_{t-1}) / \text{Poslovna imovina}_{t-1}]$$

- **TATA (Total Accruals to Total Assets – Ukupna aktivna vremenska razgraničenja u ukupnoj aktivi)** – Ukupna aktivna vremenska razgraničenja izračunavaju se kao promena na računima obrtnih sredstava osim gotovine i gotovinskih ekvivalenata umanjene za amortizaciju. Ovaj pokazatelj ocenjuje u kojoj meri menadžeri koriste svoje diskreciono pravo da računovodstveno zamene dobit.

$$TATA = (\text{Poslovni dobitak/gubitak}_t - \text{Novčani tokovi iz poslovnih aktivnosti}_t) / \text{Poslovna imovina}_t$$

Formula za izračunavanje M – Scora sa osam varijabli glasi:⁷²

$$M = -4.84 + 0.92*DSRI + 0.528*GMI + 0.404*AQI + 0.892*SGI + 0.115*DEPI - 0.172*SGAI + 4.679*TATA - 0.327*LVGI$$

⁷² https://ycharts.com/glossary/terms/beneish_m_score, pregledano 05.05.2015.

Verzija Beneish M-Scor modela sa pet varijabli isključuje tri pokazatelja SGAI, LVGI i TATA. Formula za njegov obračun glasi:⁷³

$$M = -6.065 + 0.823*DSRI + 0.906*GMI + 0.593*AQI + 0.717*SGI + 0.107*DEP$$

5.1. M – Score privrednog društva Forma Ideale

Tabela 1: Pokazatelji privrednog društva Forma Ideale u posmatranom periodu

Pokazatelj	Forma Ideale		
	2012	2011	2010
Net sales - Prihodi od prodaje	€ 56.450,54	€ 58.323,83	€ 53.774,47
Cost of Goods - Poslovni rashodi	€ 49.157,44	€ 54.138,04	€ 52.447,62
Net Receivables - Potraživanja	€ 7.488,87	€ 10.370,18	€ 9.873,13
Current Assets - Obrtna imovina	€ 23.507,18	€ 26.008,67	€ 27.240,31
Property, Plant and Equipment – Nekretnine, Postrojenja i Oprema	€ 8.342,54	€ 9.411,53	€ 8.706,76
Depreciation - Troškovi amortizacije	€ 753,68	€ 725,43	€ 643,13
Total Assets - Poslovna imovina	€ 41.093,71	€ 44.964,18	€ 45.767,21
Selling, General and Adm.Exp. - Ostali poslovni rashodi	€ 7.091,59	€ 7.881,36	€ 8.470,89
Net Income - Neto rezultat	€ 1.384,77	€ 860,37	€ 655,19
Cash Flow from Operations - Novcani tokovi iz poslovnih aktivnosti	€ 3.953,09	€ 1.425,70	€ 1.901,99
Current Liabilities - Kratkoročne obaveze	€ 15.335,59	€ 20.107,93	€ 18.138,64
Long Term Debt - Dugoročne obaveze	€ 8.789,45	€ 7.975,95	€ 11.774,46
Securitiest - Kratkoročni finansijski plasmani	€ 3.077,43	€ 3.433,68	€ 3.526,87
Income from Continuing Operations - Poslovni dobitak/gubitak	€ 5.823,79	€ 4.788,68	€ 2.784,07

Tabela 2: Varijable privrednog društva Forma Ideale u posmatranom periodu

Varijable	Forma Ideale	
	2012	2011
DSRI (Indeks broja dana vezivanja potraživanja)	0,75	0,97
GMI (Indeks bruto marže)	0,56	0,34
AQI (Indeks kvaliteta aktive)	1,10	0,99
SGI (Indeks rasta prodaje)	0,97	1,08

⁷³Mirković V., *Beneish M-Skoring Model: Studija slučaja preduzeća „Jedinstvo“ a.d. Sevojno*, Zbornik radova: Finansijsko izveštavanje u funkciji korporativnog upravljanja, Univerzitet Singidunum, Beograd, 2014, 135 str.

*Uloga i značaj instrumenata analize finansijskih izveštaja u funkciji donošenja poslovnih odluka:
studija slučaja kompanija u delatnosti proizvodnje nameštaja*

DEPI (Indeks amortizacije)	0,86	0,96
SGAI (Indeks troškova prodaje, opštih i administrativnih troškova)	0,93	0,86
LVGI (Indeks zaduženosti)	0,94	0,96
TATA (Ukupna aktivna vremenska razgraničenja u ukupnoj aktivni)	0,05	0,07

Tabela 3: M Score privrednog društva Forma Ideale u posmatranom periodu

	2012	2011
$M = -4.84 + 0.92*DSRI + 0.528*GMI + 0.404*AQI + 0.892*SGI + 0.115*DEPI - 0.172*SGAI + 4.679*TATA - 0.327*LVGI$	-2,39	-2,11
$M = -6.065 + 0.823*DSRI + 0.906*GMI + 0.593*AQI + 0.717*SGI + 0.107*DEP$	-3,51	-3,49

Na osnovu finansijskih pokazatelja i izračunatog M-Scora sa pet i osam varijabli možemo zaključiti da je vrednost M-Scora sa pet varijabli u 2012. u odnosu na 2011. godinu i u 2011. u odnosu na 2010. godinu manja od vrednosti -2,22 što znači da privredno društvo Forma Ideale u ovim posmatranim periodima ne spada u kategoriju „manipulatora“. Međutim, primenom M-Scor modela sa osam varijabli, gde se dodatno uključuju vrednosti tri pokazatelja (SGAI, LVGI i TATA), u 2011. u odnosu na 2010. godinu dobija se vrednost M-Scora od -2,11, što je veće od granične vrednosti -2,22, i u ovom posmatranom periodu privredno društvo Forma Ideale svrstava u kategoriju „manipulatora“, dok je u 2012. u odnosu na 2011. godinu vrednost M-Scora manja od -2,22 što znači da u ovom posmatranom periodu privredno društvo Forma Ideale nije vršilo manipulacije.

5.2. M – Score privrednog društva Simpo

Tabela 4: Pokazatelji privrednog društva Simpo u posmatranom periodu

Pokazatelj	Simp		
	2012	2011	2010
Net sales - Prihodi od prodaje	€ 48.967,32	€ 51.654,35	€ 56.141,06
Cost of Goods - Poslovni rashodi	€ 56.992,73	€ 60.423,56	€ 63.842,63
Net Receivables - Potraživanja	€ 24.060,77	€ 40.312,50	€ 35.999,53
Current Assets - Obrtna imovina	€ 95.943,05	€ 92.446,49	€ 93.698,10
Property, Plant and Equipment – Nekretnine, Postrojenja i Oprema	€ 41.091,87	€ 46.377,29	€ 46.262,03
Depreciation - Troškovi amortizacije	€ 1.462,46	€ 1.822,15	€ 1.848,22
Total Assets - Poslovna imovina	€ 178.593,70	€ 184.702,41	€ 185.036,29
Selling, General and Adm.Exp. - Ostali poslovni rashodi	€ 5.588,85	€ 6.385,17	€ 6.574,88
Net Income - Neto rezultat	€ (4.802,75)	€ 383,14	€ 352,01
Cash Flow from Operations - Novcani tokovi iz poslovnih aktivnosti	€ 9.028,23	€ 7.380,78	€ (9.086,71)

*Uloga i značaj instrumenata analize finansijskih izveštaja u funkciji donošenja poslovnih odluka:
studija slučaja kompanija u delatnosti proizvodnje nameštaja*

Current Liabilities - Kratkoročne obaveze	€ 56.740,70	€ 54.891,67	€ 60.598,28
Long Term Debt - Dugoročne obaveze	€ 66.934,69	€ 65.041,54	€ 60.544,67
Securitiest - Kratkoročni finansijski plasmani	€ 18.801,51	€ 1.202,04	€ 5.035,13
Income from Continuing Operations - Poslovni dobitak/gubitak	€ (8.274,31)	€ (5.341,52)	€ (4.797,30)

Tabela 5: Varijable privrednog društva Simpo u posmatranom periodu

Variable	Simp	
	2012	2011
DSRI (Indeks broja dana vezivanja potraživanja)	0,63	1,22
GMI (Indeks bruto marže)	1,04	0,81
AQI (Indeks kvaliteta aktive)	0,53	1,12
SGI (Indeks rasta prodaje)	0,95	0,92
DEPI (Indeks amortizacije)	1,10	1,02
SGAI (Indeks troškova prodaje, opštih i administrativnih troškova)	0,92	1,06
LVGI (Indeks zaduženosti)	1,07	0,99
TATA (Ukupna aktivna vremenska razgraničenja u ukupnoj aktivni)	-0,10	-0,07

Tabela 6: M-Score privrednog društva Simpo u posmatranom periodu

Simp	2012	2011
$M = -4.84 + 0.92 \cdot DSRI + 0.528 \cdot GMI + 0.404 \cdot AQI + 0.892 \cdot SGI + 0.115 \cdot DEPI - 0.172 \cdot SGAI + 4.679 \cdot TATA - 0.327 \cdot LVGI$	-3,17	-2,37
$M = -6.065 + 0.823 \cdot DSRI + 0.906 \cdot GMI + 0.593 \cdot AQI + 0.717 \cdot SGI + 0.107 \cdot DEP$	-3,50	-2,90

Primenom M-Scora sa pet i sa osam varijabli u 2011. u odnosu na 2010. godinu i u 2012. u odnosu na 2011. godinu dobija se vrednost M-Scora koja je manja od -2,22 što znači da privredno društvo Simpo ne spada u kategoriju „manipulatora“.

5.3. M – Score privrednog društva Gir

Tabela 7: Pokazatelji privrednog društva Gir u posmatranom periodu

Pokazatelj	Gir		
	2012	2011	2010
Net sales - Prihodi od prodaje	€ 4.439,69	€ 4.130,69	€ 3.349,52
Cost of Goods - Poslovni rashodi	€ 4.460,54	€ 3.293,86	€ 3.110,06
Net Receivables - Potraživanja	€ 218,87	€ 215,98	€ 111,15

*Uloga i značaj instrumenata analize finansijskih izveštaja u funkciji donošenja poslovnih odluka:
studija slučaja kompanija u delatnosti proizvodnje nameštaja*

Current Assets - Obrtna imovina	€ 2.221,85	€ 1.503,37	€ 2.002,98
Property, Plant and Equipment – Nekretnine, Postrojenja i Oprema	€ 3.310,17	€ 3.550,57	€ 3.515,73
Depreciation - Troškovi amortizacije	€ 224,15	€ 248,98	€ 233,41
Total Assets - Poslovna imovina	€ 5.982,87	€ 5.568,27	€ 6.046,30
Selling, General and Adm.Exp. - Ostali poslovni rashodi	€ 364,00	€ 215,75	€ 256,37
Net Income - Neto rezultat	€ 940,72	€ 246,43	€ 100,78
Cash Flow from Operations - Novcani tokovi iz poslovnih aktivnosti	€ 684,01	€ 1.165,97	€ 205,98
Current Liabilities - Kratkoročne obaveze	€ 1.957,97	€ 1.266,48	€ 1.360,15
Long Term Debt - Dugoročne obaveze	€ 1.137,35	€ 1.879,70	€ 2.369,13
Securitiest - Kratkoročni finansijski plasmani	€ 23,36	€ 23,63	€ 36,02
Income from Continuing Operations - Poslovni dobitak/gubitak	€ 1.214,47	€ 195,12	€ 519,53

Tabela 8: Varijable privrednog društva Gir u posmatranom periodu

Varijable	Gir	
	2012	2011
DSRI (Indeks broja dana vezivanja potraživanja)	0,94	1,58
GMI (Indeks bruto marže)	-43,14	0,35
AQI (Indeks kvaliteta aktive)	0,81	1,08
SGI (Indeks rasta prodaje)	1,07	1,23
DEPI (Indeks amortizacije)	1,03	0,95
SGAI (Indeks troškova prodaje, opštih i administrativnih troškova)	1,57	0,68
LVGI (Indeks zaduženosti)	0,92	0,92
TATA (Ukupna aktivna vremenska razgraničenja u ukupnoj aktivni)	0,09	-0,17

Tabela 9: M-Score privrednog društva Gir u posmatranom periodu

Gir	2012	2011
$M = -4.84 + 0.92 \cdot DSRI + 0.528 \cdot GMI + 0.404 \cdot AQI + 0.892 \cdot SGI + 0.115 \cdot DEPI - 0.172 \cdot SGAI + 4.679 \cdot TATA - 0.327 \cdot LVGI$	-24,96	-2,55
$M = -6.065 + 0.823 \cdot DSRI + 0.906 \cdot GMI + 0.593 \cdot AQI + 0.717 \cdot SGI + 0.107 \cdot DEP$	-43,01	-2,82

Kod privrednog društva Gir, primenom M-Scora sa pet i sa osam varijabli, u 2011. u odnosu na 2010. godinu i u 2012. u odnosu na 2011. godinu dobija se vrednost M - Scora koja je manja od -2,22 pa se ovo privredno društvo ne svrstava u kategoriju „manipulatora“.

6. Marketing menadžment

U konceptu marketinga smatra se da suština postizanja ciljeva organizacije leži u većoj efikasnosti kompanije od njenih konkurenata u stvaranju, isporuci i komuniciranju veće vrednosti za potrošače na odabranim ciljnim tržištima.⁷⁴ Zahvaljujući napretku tehnologije u poslednjoj deceniji mnoge kompanije su morale da uspostave nove prakse u marketingu i poslovanju. Potreba za potpunijim pristupom koji prevazilazi tradicionalni marketing koncept stvorila je koncept holističkog marketinga.

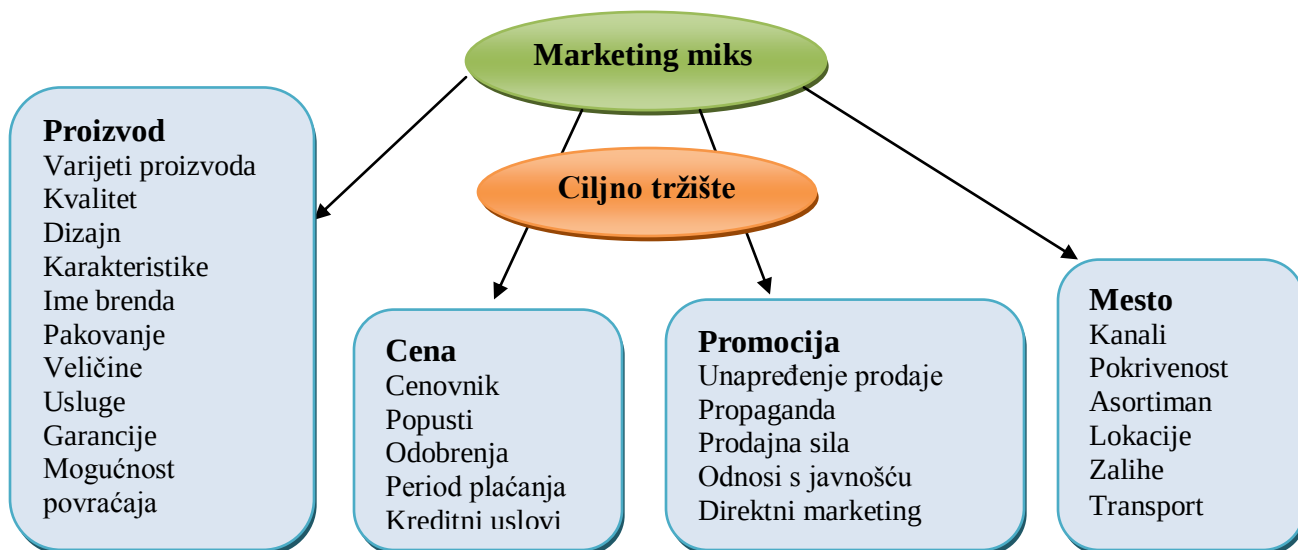
Koncept holističkog marketinga polazi od razvoja, oblikovanja i sprovođenja marketing programa, procesa i aktivnosti, kojima priznaju širinu i međuzavistnost efekata. Holistički marketing je marketing pristup koji pokušava da prihvati i pomiri obuhvat i složenost marketing aktivnosti.⁷⁵

Komponente holističkog marketinga su: interni marketing, marketing odnosa, integrisani marketing i društveno odgovorni marketing. U nastavku rada posvećena je pažnja društveno-odgovornom marketingu i marketing miksu privrednog društva Simpo.

6.1. Marketing miks privrednog društva Simpo

Upravljanje marketing miksom je ključna marketing aktivnost privrednog društva i definiše se kao skup marketing instrumenata koje privredno društvo koristi radi postizanja marketing ciljeva. Marketing miks se sastoji od četiri glavna elementa (4P): proizvod – product, cena – price, promocija – promotion i distribucija – place. Ova 4P su četiri ključne oblasti donošenja odluka i predstavljaju najznačajniji aspekt primene marketing koncepta.

Prikaz 5: Četiri P komponente marketing miksa

Izvor: Kotler P., Keller K.L., Marketing menadžment, str.19

⁷⁴ Kotler P., Keller K.L., *Marketing menadžment*, 12. izdanje, Data Status, Beograd, 2006, str. 16

⁷⁵ Kotler P., Keller K.L., *Marketing menadžment*, 12. izdanje, Data Status, Beograd, 2006, str. 17.

6.1.1. Proizvod

Proizvod predstavlja artikl ili uslugu ponuđenu ili izvršenu od strane organizacije ili pojedinca koja zadovoljava potrebe kupaca. S obzirom da se tehnologija i ukusi menjaju, proizvodi zastarevaju u odnosu na proizvode konkurencije privredna društva ih moraju zameniti karakteristikama koje kupci cene.⁷⁶

Proizvodni asortiman Simpa čine sledeće osnovne grupe proizvoda:

- Nameštaj (spavaće sobe, regali, dečje sobe, trpezarije, dečji krevetići, predsoblja, stolice, kancelarijski i školski nameštaj);
- Tapacirani nameštaj (garniture u štofu, platnu, skaju i koži);
- Proizvodnja nameštaja po porudžbini;
- Lamelirani nameštaj – stolice;
- Dušeci i ležajevi (klik-klak, kaučevi...).

Asortiman proizvoda određuju predstavnici prodaje na domaćem i ino tržištu iz sektora marketinga - izvršni direktori prodaje, menadžeri prodaje, direktori ino firmi, brend menadžeri. Asortiman se određuje na bazi detaljnog istraživanja tržišta na kojima se realizuje godišnji cilj po kanalima prodaje – maloprodaje, veleprodaje, izvoz. Dizajn i kvalitet proizvoda su uvek ispred konkurencije. Uvodjenje novih proizvoda u asortiman je kontinuirano i podrazumeva:

- Poštovanje procedure o uvođenju novih proizvoda;
- Kod proizvodnje novih modela obično se proizvede “početna serija” od 20 komada, a zatim se testira prihvatljivost novih modela od strane kupaca u reprezentativnim objektima SIMPA u periodu od 8 do 10 nedelja od momenta izlaganja.

6.1.2. Cena

Cena je ključni element marketing miksa i predstavlja količinu novca plaćenog za određeni proizvod. Privredno društvo Simpo prodajne cene određuje isključivo na osnovu analize tržišta – cene, konkurencije, kvaliteta proizvoda, elastičnosti tražnje, ekonomije obima.

Marketing služba postavlja godišnje ciljeve i metode formiranja cena i uzima u obzir faktore koji utiču na određivanje cene. Minimalne prodajne cene utvrđuje sektor plana i analize u saradnji sa razvojnim centrom. Rukovodstvo prodaje na domaćem i ino tržištu i sektor marketinga daje predlog prodajnih cena.

Minimalne cene i prodajni cenovnici važe minimum 6 meseci (izuzetak je u slučaju drastičnih promena cena sirovina i repromaterijala na tržištu). Izvršni odbor usvaja i verifikuje prodajni cenovnik. Cene novih modela moraju biti prihvatljive za kupce, jer novi model bez prihvatljive cene nikada nije prihvaćen.

6.1.3. Promocija

Promocioni miks obuhvata ličnu prodaju, oglašavanje, unapređenje prodaje, odnose sa javnošću, direktni marketing i internet marketing. Ovim sredstvima ciljni auditorijum se upoznaje sa

⁷⁶ Jobber D., Fahy J., *Osnovi marketinga*, 2. izdanje, Data Status, Beograd, 2006, str.10

proizvodom ili uslugom i koristima koje oni donose kupcima. Oblik promocije koji je sve zastupljeniji je korišćenje interneta kao promotivnog sredstva.

Privredno društvo Simpo promociju vrši isključivo na osnovu plana promocije i budžeta koji sačinjava sektor marketinga. Promocije se vrše putem interneta, časopisa, kao i na sajmovima nameštaja. Sredstva za budžet se obezbeđuju iz prometa: maloprodaje, veleprodaje, izvoza, ino firmi, dobavljača repromaterijala i dopunskog asortimana.

6.1.4. Distribucija

Distribucija kao instrument marketinga obuhvata odluke u aktivnosti koje određuju dostupnost proizvoda ciljnom tržištu. Privredno društvo mora da utvrdi da li će proizvod prodavati krajnjim korisnicima direktno ili preko posrednika.

Privredno društvo Simpo ima razvijenu distributivnu mrežu, kako u Srbiji, tako i u inostranstvu (Rusija, Nemačka, Bosna i Hercegovina i Makedonija). Brojni saloni nameštaja, smešteni na atraktivnim lokacijama u najvećim gradovima u Srbiji, daju Simpu jedinstvenu kompetitivnu prednost. Društvo svakodnevno prati vremensko zadržavanje proizvoda na lageru i daje akcije prodaje za svu robu koja se zadržava duže od 60 dana u magacinima i distributivnim centrima.

6.2. Društvena odgovornost privrednog društva Simpo

Jedan od imperativa novog poslovanja jeste taj da privredno društvo mora da bude i društveno odgovorno. Faktori koji navode privredna društva da primenjuju viši nivo korporativne društvene odgovornosti su: sve veća očekivanja kupaca, promena u očekivanjima zaposlenih, zakoni i pritisak vlade, interesovanje investitora za društvene kriterijume i promena u praksama snabdevanja.⁷⁷ Podizanje nivoa društveno odgovornog marketinga zahteva rad na tri vrste ponašanja: legalno, etičko i društveno odgovorno ponašanje.

Poslovna zgrada sa proizvodnim kapacitetima Simpa nalazi se van grada Vranja. Dobra ekološka praksa Simpa može se videti na osnovu stanja prirodnog okruženja i nepromenjenog ekosistema. Što se tiče bezbednosti i zaštite zdravlja na radu kao i zaštite životne sredine odgovoran je generalni direktor, kao i lice odgovorno za sveukupnu bezbednost.

U 2012. godini Simpo je sertifikovao sistem upravljanja zaštitom životne sredine u skladu sa zahtevima standarda ISO 14001 i sistem zaštite zdravlja i bezbednosti na radu u skladu sa zahtevima standarda OHSAS 18001.

U fabrici nameštaja i fabrici stilskog nameštaja u lakirnicama, u fabrici tapetarije na lepljenju i fabrici dekora na pripremi boja rizično je po zdravlje i bezbednost radnika ali je rizično i za životnu sredinu jer se upotrebljavaju sredstva koja je mogu uništiti. Zbog svega navedenog radnici se obučavaju, a ispoštovan je i Zakon o bezbednosti i zdravlja na radu.

Simpo koristi objekte u kojima se skladište i koriste opasne materije.

Za prečišćavanje otpadnih voda koriste se sertifikovani filteri, a razvijen je i sistem reciklaže koji racionalno raspoređuje materijale koji se koriste. Materije koje se dalje ne upotrebljavaju, odvozi operater na gradskoj deponiji. Drvo se nabavlja iz šuma koje su sertifikovane prema zahtevima FSC standarda (Forest Stewardship Council). S obzirom na prirodu posla u preduzećima za

⁷⁷ Kotler P., Keller K.L., *Marketing menadžment*, 12. izdanje, Data Status, Beograd, 2006, str. 706.

proizvodnju može izbiti požar. Zato Simpo poseduje savremenu cisternu za gašenje požara kojom rukovode iskusni i stručni kadrovi.

Od svog osnivanja do danas Simpo ulaže u lokalnu zajednicu i to izgradnjom infrastrukture, izgradnjom stanova, zdravstvenih, školskih i sportskih objekata. Pored ekonomskih potencijala štiti se kulturno i istorijsko nasleđe juga Srbije.

Simpo veruje da su najveći resurs ljudi. Godinama stipendiraju najuspešnije studente i obezbeđuju im radna mesta u Simpu.⁷⁸

6.2.1. Brendovi Simpo Grupe

SIMPO je već pola veka jedan od najcenjenijih brendova u Srbiji i vodeći regionalni brend u oblasti industrije i maloprodaje nameštaja. Jedini je u zemlji koji je čak pet puta proglašen za najbolji nacionalni brend u svojoj kategoriji u okviru tradicionalne akcije „Najbolje iz Srbije”. SIMPO je nosilac ovog priznanja, koje se dodeljuje na osnovu istraživanja stavova potrošača i predstavnika stručne javnosti, kao i analize stručnog žirija, za 2005., 2008., 2009., 2011. i 2012. godinu.⁷⁹

Na domaćem i međunarodnom tržištu, pored matičnog brenda SIMPO, prisutno je više od dvadeset brendova Simpo grupacije, među kojima su i Simposan, 24 sata sofa, IQ dom, SIMPO Junior i Simpo Carpet u kategoriji industrije nameštaja.

Izvor: <http://www.simpogroup.com/detail.php?lan=second&obl=O%20NAMA&obl1=Brendovi>

Dakle, marketing uopšteno ima centralnu ulogu u ostvarivanju poslovnog uspeha. Samo ona privredna društva koja budu uspešno primenjivala marketing koncepte unaprediće svoje poslovne performanse i ostvariti značajnu ulogu na tržištu.

⁷⁸<http://www.simpogroup.com/detail.php?lan=second&obl=DRU%C5%A0TVENA%20ODGOVORNOST&obl1=%C5%BDivotna%20sredina>, pregledano 03.05.2014.

⁷⁹ <http://www.simpogroup.com/detail.php?lan=second&obl=O%20NAMA&obl1=Brendovi>, pregledano 03.05.2014.

Zaključak

U ovom radu ukratko je predstavljeno tržište nameštaja u Srbiji i privredna društva Forma Ideale, Simpo i Gir. U nastavku rada objašnjeni su pojmovi horizontalne i vertikalne analize, analize finansijskih pokazatelja i cash flow analize i kako se oni izračunavaju i izloženi su rezultati analize finansijskih izveštaja posmatranih privrednih društava za tri posmatrane godine 2010, 2011. i 2012. Zatim su objašnjeni pojmovi forenzičkog računovodstva i forenzičke revizije, protivpravnog prisvajanja sredstava, lažnog finansijskog izveštavanja, kao i pranja novca. Posvećena je pažnja zakonu o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorizma u Republici Srbiji i pomenute su najčešće šeme pranja novca u Srbiji. Zatim je objašnjen Beneish-ov M-Score, varijable potrebne za njegovo izračunavanje i prikazani su rezultati M-Scora posmatranih privrednih društava. Na kraju rada ukratko je predstavljen marketing miks i društvena odgovornost privrednog društva Simpo.

Iz analize finansijskih pokazatelja posmatranih privrednih društava došli smo do sledećih zaključaka:

- Privredna društva Forma Ideale i Gir imaju zadovoljavajuću likvidnost s obzirom da pokrivaju sve kratkoročne obaveze sa likvidnim sredstvima, dok privredno društvo Gir ne pokriva sve kratkoročne obaveze likvidnim sredstvima, pa ima nezadovoljavajuću likvidnost.
- Forma Ideale i Gir naplaćuju potraživanja brže od prosečnog perioda naplate, dok je Simpu potrebno više vremena da naplati svoja potraživanja. Ova privredna društva plaćaju svoje obaveze prema dobavljačima na vreme. Forma Ideale brzo konvertuje zalihe u gotovinu što je pozitivan pokazatelj, dok je Simpu i Giru potrebno duže vremena za konverziju zaliha što za njih predstavlja negativan pokazatelj.
- Što se tiče pokazatelja zaduženosti najzaduženije je privredno društvo Simpo.
- Kada je reč o pokazateljima profitabilnosti odnosno o Stopi prinosa na sopstveni kapital ROE i stopi prinosa na poslovna sredstva ROA kod privrednih društava Forma Ideale i Gir one rastu što ukazuje na povećanje sposobnosti ostvarivanja neto dobitka i efikasnosti u korišćenju sopstvenih sredstava što nije slučaj sa privrednim društvom Simpo koji kao što smo već pomenuli ima gubitak.
- Na osnovu ovih pokazatelja privrednih društava možemo zaključiti da bi trebalo investirati u privredno društvo Forma Ideale koje će nastaviti da se razvija.

Globalna ekonomska kriza odrazila se i na privredu u Srbiji, pa samim tim i na tržište nameštaja. Drugi talas svetske ekonomske krize koji je započeo u drugoj polovini 2011, nastavio se i u 2012. godini, što je prouzrokovalo porast inflacije, povećanje nezaposlenosti, usporavanje izvoza i uvoza robe, kao i usporavanje kreditne aktivnosti banaka. Uprkos svemu navedenom konkurencija na tržištu nameštaja je sve izraženija. Na poslovanje privrednih društava pored konkurencije utiče i velika prezaduženost stanovništva.

Privredna društva koja smo naveli u radu da bi poboljšala poslovanje u narednom periodu potrebno je da postave jasne ciljeve i odrede rokove za njihovu realizaciju, a uz to trebaju uzeti u obzir i poslovanje privrednih društava u zemlji i okruženju.

Literatura

1. Atrill P., McLaney E., *Financial Accounting for Decision Makers*, Pearson Education Limited, United Kingdom, 6th edition.
2. Barjaktarović L., Jović Z., Milojević M., *Poslovne finansije*, Univerzitet Singidunum, Beograd, 2013.
3. Bologna, G. Jack., Lindquist, J. Robert: *Fraud Auditing and Forensic Accounting*, John Wiley & Sons, New Jersey, 2003.
4. Bošković M., *Kriminološki leksikon*, Matica Srpska, Univerzitet u Novom Sada, 1999.
5. Đuričin D., Lončar D., *Menadžment pomoću projekata*, Ekonomski fakultet, Beograd, 2009.
6. Hoopwood W., Leiner J., Young G., *Forenzičko računovodstvo*, Univerzitet Singidunum, Beograd, 2014.
7. Ilić G., Škarić-Jovanović K., Jovanović R., Krstić J., Stojanović D., *Računovodstvo I*, Savez računovođa i revizora Srbije, Beograd, 1995.
8. Ivaniš M., Nešić S., *Poslovne finansije*, Univerzitet Singidunum, Beograd, 2011.
9. Jobber D., Fahy J., *Osnovi marketinga*, 2. izdanje, Data Status, Beograd, 2006.
10. Knežević G., *Analiza finansijskih izveštaja*, Univerzitet Singidunum, Beograd, 2012.
11. Knežević G., Stanišić N., Mizdraković V., *Analiza finansijskih izveštaja*, Univerzitet Singidunum, Beograd, 2013.
12. Kotler P., Keller K.L., *Marketing menadžment*, 12. izdanje, Data Status, Beograd, 2006.
13. M. Miljević, *Metodologija naučnog rada*, Filozofski fakultet, Univerzitet u Istočnom Sarajevu, Pale, 2007.
14. Međunarodni računovodstveni standard MRS 38: *Nematerijalna imovina*, Profesionalna regulativa u računovodstvu, Savez računovođa i revizora Srbije, Beograd, 2003.
15. *Međunarodni standardi finansijskog izveštavanja*, Savez računovođa i revizora Srbije, Beograd, 2003.
16. *Međunarodni standardi i saopštenja revizije*, Savez računovođa i revizora Srbije, Beograd, 2005.
17. Meigs R., Meigs W., *Računovodstvo: Temelj poslovnog odlučivanja*, Mate, Zagreb, 1999.
18. Milićević B., *Metodološki pristup oceni finansijskog stanja preduzeća*, Zadužbina Andrejević, Beograd, 2009.
19. Petković A., *Forenzička revizija*, „Proleter” AD Bečej, Novi Sad, 2010.
20. Petrović Z., *Računovodstvo*, Univerzitet Singidunum, Beograd, 2011.
21. *Primena kontnog okvira – Kontinuirana edukacija*, Savez računovođa i revizora Srbije, Beograd, 2006.
22. *Profesionalna regulativa u računovodstvu*, Savez računovođa i revizora Srbije, Beograd, 2003.
23. Singleton T., Singleton A., *Fraud auditing and forensic accounting*, Fourth edition, John Wiley & Sons, New Jersey, 4th.
24. Spasić V., Čerović S., *Ekonomsko-finansijska analiza poslovanja preduzeća u hotelijerstvu i turizmu*, Univerzitet Singidunum, Beograd, 2013.
25. Stanišić M., *Revizija*, Univerzitet Singidunum, Beograd, 2012.
26. Tracy A. John, *How to read a financial report*, Seventh edition, John Wiley & Sons, New Jersey.

27. Wells T. Joseph, *Corporate Fraud Handbook*, John Wiley & Sons, New Jersey, 2004.
28. Weygandt J., Kimmel P., Kieso D., *Financial Accounting*, John Wiley & Sons, New Jersey, 9th.

Stručni časopisi:

Arežina N., Knežević G., Simeunović N., Vukićević S., *Forenzički računovođa: urođena osobina ili veština koja se stiče*, Zbornik radova: Finansijsko izveštavanje u funkciji korporativnog upravljanja, Univerzitet Singidunum, Beograd, 2014, 131 str.

Mirković V., *Beneish M-Skoring Model: Studija slučaja preduzeća „Jedinstvo“ a.d. Sevojno*, Zbornik radova: Finansijsko izveštavanje u funkciji korporativnog upravljanja, Univerzitet Singidunum, Beograd, 2014, 135 str.

Internet izvori:

<http://gir.rs/>
<http://investexcel.net/>
<http://siepa.gov.rs/>
<http://webrzs.stat.gov.rs/>
<http://www.acfe.com/>
<http://www.apml.gov.rs/>
<http://www.apr.gov.rs/>
<http://www.forenzickarevizija.rs/>
<http://www.formaideale.rs/>
<http://www.nbs.rs/internet/cirilica/index.html>
<http://www.scribd.com/>
<http://www.simpogroup.com/>
<https://www.forensicaudit.be/>
<https://ycharts.com/>